

#Ostanidoma. Migracije,
begunci in covid-19

Razmišljanja o migracijah in družbenem obrobju
v obdobju covida-19

UREDILI: SANJA CUKUT KRILIĆ, SIMONA ZAVRATNIK

Članice kolektiva blogerk smo:

Sociologinja **Simona Zavratnik** na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani predava sociološke predmete in

raziskuje migracije, družbena gibanja in človekove pravice. V prostem času bere kriminalke in hodi na Šmarno goro.

Sociologinja **Anja Zafošnik** raziskuje integracijo in zaposlovanje beguncev. Leta 2019 je v Španiji in Avstriji

opravljala terenske intervjuje za magistrsko nalogo. Prosti čas preživlja v naravi in trenira karate.

Špelo Vovk zanimajo različna področja raziskovanja, od emocij do družbenih gibanj.

V diplomski nalogi je raziskovala razisem pri transplantacijah organov. Prosti čas preživlja s svojimi najbližjimi, ob glasbi in filmih ter svojimi živalmi.

Špela Perner je za diplomsko delo *Pametni telefoni kot sredstvo povezovanja migrantov pri doseganju*

»trdnjave Evrope« prejela nagrado Sklada profesorja Klinarja (2020). Prosti čas preživlja v domačih krajih, z družino in ob knjigah.

Klaro Andlovic zanimajo sociologija prostora, okolja in religije. V diplomski nalogi je preučevala razisem v zdravstvu,

s poudarkom na transplantacijah organov. Prosti čas preživlja v naravi s svojim psom, rada kuha in peče sladice.

Sociologinja **Sanja Cukut Krilić** je raziskovalka na ZRC SAZU, kjer preučuje migracije in (duševno) zdravje različnih

skupin prebivalstva, zlasti migrantov in migrantk. Prosti čas najraje preživlja z najbližjimi v naravi in v gledališču.

Frontier 169

#Ostanidoma. Migracije, begunci in covid-19

Razmišljanja o migracijah in družbenem obrobju
v obdobju covida-19

© Kulturni center, zavod za umetniško produkcijo in založništvo, Maribor, 2021. Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno ponatisniti, reproducirati ali posredovati s kakršnimi koli sredstvi, elektronskimi, mehanskimi, s fotokopiranjem, zvokovnim snemanjem ali kako drugače, brez poprejšnjega pisnega dovoljenja založbe Kulturni center Maribor.

Glavni urednik: mag. Dušan Hedl

Odgovorni urednik: Peter Dobaj

Uredili: Sanja Cukut Krilić, Simona Zavratnik

Jezikovni pregled: Tonja Jelen

Oblikovanje in prelom: Tomaž Plečko

Na platnici: Ožičena Kolpa, 2019, foto: Simona Zavratnik

Izdal: Kulturni center Maribor,

zavod za umetniško produkcijo in založništvo,

<https://kulturnicentermariborzalozba.wordpress.com/>

zalozbaknjig@gmail.com

Za založbo: Branko Hedl

1. natis, tisk po naročilu

ISSN 2630-1970

ISBN 978-961-7118-02-5

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

314.151.3-054.73:616-036.22"2020"(082)

#OSTANIDOMA. Migracije, begunci in covid-19 :
razmišljanja o migracijah in družbenem obrobju v
obdobju covida-19 / urednici Sanja Cukut Krilić,
Simona Zavratnik. - 1. natis. - Maribor : Kulturni
center, 2021. - (Frontier, ISSN 2630-1970 ; 169)

ISBN 978-961-7118-02-5

1. Cukut Krilić, Sanja

COBISS.SI-ID 43927555

UREDILI: SANJA CUKUT KRILIĆ, SIMONA ZAVRATNIK

#Ostanidoma.
Migracije, begunci
in covid-19

Razmišljanja o migracijah
in družbenem obrobju
v obdobju covida-19

Maribor, 2021

Kazalo

Poziv #Ostanidoma ni privilegij beguncev in migrantov na poteh	6
Drugi, kužni: ljudje z družbenega obrobja v času covid-19 SIMONA ZAVRATNIK	9
Spletinar: Kaj pandemija covid-19 pomeni za begunce po svetu? ŠPELA PERNER IN ANJA ZAFOŠNIK	12
S terena: Pogovor s prostovoljko v enem od grških begunskih centrov ŠPELA PERNER	14
Begunci v času koronakrize: odziv globalnih akterjev ŠPELA VOVK IN KLARA ANDLOVIC	24
Oldboysi, zatakneni v letu 1991 (komentar k občinskim mejam) SIMONA ZAVRATNIK	30
Nevladne organizacije in covid-19. Zakaj so (lahko) pomembne za migrante, begunce, nas? ANJA ZAFOŠNIK	33
Varna razdalja in osamitev: kaj pa zdravje beguncev in begunk? SANJA CUKUT KRILIČ	35
Trije D-ji oskrbe s hrano SANJA CUKUT KRILIČ	39
Spletinar o beguncih na Balkanski poti v času covid-19 SANJA CUKUT KRILIČ IN ANJA ZAFOŠNIK	45
Sezonsko delo: pivo, solata in natak, ki ju prinese na mizo SIMONA ZAVRATNIK IN ŠPELA PERNER	49
S terena: Delo z begunci na Balkanskem polotoku v času širjenja covid-19 ANJA ZAFOŠNIK	53
Protimigrantsko razpoloženje na Balkanskem polotoku v času širjenja covid-19 SANJA CUKUT KRILIČ	61
Koronasovraštvo: kaj pa vprašanje rasizma v zdravstvu? ŠPELA VOVK, KLARA ANDLOVIC IN SIMONA ZAVRATNIK	64
Begunke v pandemiji covid-19 SANJA CUKUT KRILIČ	70
Begunska taborišča v 21. stoletju ERINA BOROVIČ	74

Mask'n'ball: polarizirana stališča in berlinske refleksije		
SIMONA ZAVRATNIK	78	
Begunci, koronavirusna bolezen 2019 in propaganda		
BORIS VEZJAK	84	
Italija in begunci: v mesta ali begunska taborišča?		
PIA LEŠNIK	91	
#Ostanidoma: ali mit o istem čolnu	KLEMEN PLOŠTAJNER	95
Grška epidemija ksenofobije in rasizma		
KATJA LIHTENVALNER	100	
Uspešna ali neuspešna integracija v Sloveniji?		
ANJA ZAFOŠNIK	108	
S telefonom v novi svet	ŠPELA PERNER	112
Biti drugi	ERINA BOROVIC	116
Podnebne spremembe in migracije	JANJA PEČAN	121
Otroci na begunskih poteh	ŠPELA VOVK IN KLARA ANDLOVIC	125
Družbene razsežnosti mednarodnih migracij: migranti v globalno-lokalnem trgu delovne sile	SARA UGRIN	130
Digitalni zdravnik na poti	ŠPELA PERNER	136
Kako se v Avstriji spoprijemajo z zaposlovanjem beguncev?	ANJA ZAFOŠNIK	140
Globalno učenje za vzgojo strpnih globalnih državljanov in državljanov	ADRIANA ARALICA, PLATFORMA SLOGA	143
Others, Contagious: Peoples on the Margins of Society during the Covid-19 Crisis	SIMONA ZAVRATNIK	150
Anti-migrant, far-right and populist mobilisation along the Balkan route	KATJA LIHTENVALNER	156

Poziv #Ostanidoma ni privilegij beguncev in migrantov na poteh

Globalna epidemija koronavirusne bolezni 2019 in vpliv, ki ga ima na naša vsakodnevna življenja, jasno kažejo, da gre za tematiko, ki bo imela daljnosežne ne le javnozdravstvene in epidemiološke, temveč tudi družbene, kulturne in ekonomske posledice. Doslej so se poudarjale predvsem zdravstvene implikacije, ki se nanašajo na preprečevanje in obvladovanje števila okužb in zmanjševanje števila smrtnih izidov. Priporočila globalnih akterjev na področju javnega zdravja, predvsem Svetovne zdravstvene organizacije (WHO), so bila, četudi so jih vlade v praksi interpretirale in implementirale na različne načine, usmerjena zlasti k zagotavljanju primernih higienskih pogojev in ukrepov za »zaježitev« okužb, na primer z umivanjem rok, primerno količino tekočine in ohranjanjem varne razdalje, in to je vzdrževanjem prostorske in fizične razdalje.

Pričakovano se je kmalu pokazalo, da že na tej ravni za nekatere skupine prebivalstva pride do velikih težav. Kaj naj s takimi ukrepi brezdomci, ki nimajo omogočene pitne vode, živijo v začasnih in zasilnih bivališčih ali celo na ulici; kako zagotoviti varno razdaljo v domovih za starejše osebe, kjer se je s tako imenovano *koronakrizo* pokazala dolgoletna kadrovska, finančna in infrastrukturna pomanjkljivost tega področja; kako reševati problematiko žrtev nasilja v družini, ki so zaprte doma s svojimi povzročitelji; kako naj ukrepajo delavci migranti v kolektivnih »samskih domovih« (če so v novonastali krizi sploh še obdržali zaposlitev); kako naj si pogosto umivajo roke begunke, begunci in otroci v kolektivnih centrih, kjer je le malo prostorov za higieno in le malo vode. Seznam pa se nadaljuje in poraja veliko vprašanj.

- Kaj se zgodi, če nimaš doma ali če ta ni v skladu s trenutno družbeno zaželenimi načini (pre)bivanja?
- V kakšnem svetu živimo, ko načelo #Ostanidoma postavimo s prevladujočega družbenega jedra (karkoli že *mainstream society* natančno pomeni) na družbeno obrobje?
- Kakšne so spremenjene družbene realnosti, ko države predpišejo omejitve gibanja, potovanj, javnega zbiranja in celo zapirajo meje? Tokrat za vse, ne le za nekatere.
- Katere nove oblike rasizma in nacionalizma povzročata koronakriza; kako javnost gleda na Kitajce in Italijane?
- Kako bo nova realnost preoblikovala trge delovne sile in ali bodo migranti in migrantke prvi/-e, ki bodo izgubili/-e zaposlitve? Mar niso pomembni/-e prav v panogah, ki danes bijejo prve linije boja proti koronavirusni bolezni?
- Kako pandemija vzpostavlja in rešuje »nove normalnosti« na področju globalnih potovanj, kaj to pomeni za migrante, turiste in novodobne nomade?
- Ne nazadnje, najpomembnejše, katere oblike solidarnosti in pomoči zaznamujejo koronačas in ali se bodo morda obdržale po koncu koronakrize?

To so bila glavna izhodišča ekipe sociologin, raziskovalk in študentk, ki se je v začetku karantene v marcu 2020 virtualno zbrala in dozdajšnje raziskave migracij in begunstva razpravljala v novi koronarealnosti, ki poteka pred našimi očmi. Odločile smo se, da naša razmišljanja zapišemo v blogerskih zapisih. Ker verjamemo, da naši odzivi in razmišljanja štejejo. In ker nikakor ni sprejemljivo, da bi se koronarealnost spremenila v nevaren (politični) eksperiment, ki bo družbam prinesel manj varnosti, manj svobode in manj kritične refleksije.

Vsa besedila v obravnavanem zborniku so bila objavljena na blogu #Ostanidoma. Migracije, begunci in COVID-19,

ki je dostopen na spletnem naslovu <https://virusnimameja.com/>. Delovni kolektiv avtoric blogerk sestavljamo Simona Zavratnik (FDV, Univerza v Ljubljani), Špela Perner, Anja Zafošnik, Špela Vovk, Klara Andlovic (vse študentke magistrskega študija sociologije na FDV, Univerza v Ljubljani) in Sanja Cukut Krilič (ZRC SAZU). Objavile smo tudi pet besedil gostujočih avtoric in avtorjev: Erine Borovič, Pie Lešnik, Katje Lihtenvalner, Klemna Ploštajnerja in Borisa Vežjaka.

Prispevki Anje Zafošnik, Špele Perner, Erine Borovič, Špele Vovk, Klare Andlovic, Sare Ugrin, Janje Pečan in Adriane Aralica v predzadnjem sklopu zbornika so nastali v sodelovanju s Platformo SLOGA v okviru projekta #MigratED (Digitalna orodja za okrepljene teme migracij in človekovih pravic v izobraževanju). Projektne aktivnosti #MigratED v Sloveniji sofinancirata program Evropske unije Erasmus+ in Ministrstvo za javno upravo. Zaključujemo s prispevkoma Simone Zavratnik in Katje Lihrenvalner v angleškem jeziku, ki sta bila predhodno objavljena na blogu znanstvene revije Studies in Ethnicity and Nationalism in v Resonant Voices Initiative v EU.

Drugi, kužni: ljudje z družbenega obrobja v času covid-19

Simona Zavratnik

V času vseprisotnosti poziva #Ostanidoma je treba popularnemu sloganu dodati: Ostani doma, če imaš dom. Nimajo vsi posamezniki niti vse družbene skupine možnosti ostati v varnem okolju in »izolirani« pred pandemijo. Tako je bilo v preteklih tednih iztekajočega se marca 2020 slišati opozorila o brezdomcih v Ljubljani. Brezdomne osebe namreč središča mesta niso zapustile, te osebe so ostale ljudje ulic prestolnice. A so jih nekatere trgovine vseeno preganjale izpred vrat že v tednu pred zapovedano karanteno, ko se je začel trd boj za toaletni papir. Seveda se že dobra dva tedna, od kar je obvezna karantena, po centru mesta ne sprehajamo, a ljudski glas ve povedati, da se je po nekaj koordinacijskih podvigih med Mestno občino Ljubljana in nevladnimi organizacijami našla zasilna rešitev, in to je začasno zatočišče za ljudi z ulic.

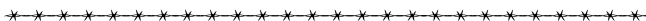
Prav tako so na ulici prestolnice pred srbskim veleposlaništvom ujeli delavce iz Srbije, ki so po mrzli noči (ali več nočeh) lahko nekoliko bolj prijazno noč preživel v športni dvorani Ježica v moji soseščini. Množica ljudi, ki jih njihova – pravzaprav pa tudi nobena druga država – ni hotela, je bila žalostna podoba: precejšnja gneča, veliko ljudi, med njimi bore malo varne razdalje, le redki z zaščitnimi maskami, utrujeni in nemirni. Opaziti je bilo, da jim je glavni cilj predvsem oditi domov. Premagati še teh nekaj meja, teh nekaj ur do doma ... in se šele potem ukvarjati z vprašanji, kot sta koronavirus in zdravje. Ne vem in nemogoče je bilo oceniti, kdo vse je pomagal, videti je bilo, da številni, in sicer sorodniki, Pravoslavna cerkev, posamezniki, občina. Kdorkoli, le da se je vsaj nekoliko zmanjšala sra-

mota vrste in prezebanja – zelo verjetno da lačnih ljudi – pred birokratsko izpostavo države v središču mesta. Pri tem se je odveč spuščati v obsodbo politike neke države, ki je mirno pustila ljudi na cestah evropskih držav, vedoč zanje in vedoč, da so nekateri med njimi morda zadnji denar vložili v načrt vrnitve. Kot pri brezdornih osebah, tudi v tem primeru ne gre brez solidarnosti. Nadvse preprosto.

A kaj poreči ob #Ostanidoma, če si begunec? Oziroma ko si begunec v prenaseljenih centrih, ki so sami po sebi »karantena« za tiste družbeno nezaželene in katerih vidnost v družbi je pogosto moteča. Humanitarne organizacije, zdravstveni delavci (npr. Zdravniki brez meja) svarijo pred katastrofo, ki se utegne zgoditi v begunskih centrih. V našem intervjuju medicinska sestra v centru na grškem otoku govori o pasteh globalnega pomanjkanja skrbstvenih delavcev. Ko jih bo začelo kritično primanj-

Foto: Katja Lihtenvalner

kovati tudi v begunskih centrih, še zlasti če se bodo tudi zdravstveni delavci okužili, kdo jih bo nadomestil, kako bo zdravstvena oskrba na izoliranih otokih sploh mogoča? Ni dovolj ljudi nagovoriti: »Umivajte si roke!« Če živite v begunskem centru, je velika verjetnost, da nimate možnosti priti do čiste vode in mila.

Nemalo delavcev migrantov je ostalo ujetih v drugih državah, nekateri na poteh, med državnimi mejami, nekateri so že ostali brez služb. Eden od vidikov koronakrize. Po drugi strani pa je veliko delavcev, ki v prvih vrstah bijejo bitko s pandemijo, prav migrantov: medicinske sestre, zdravniki, oskrbovalci v domovih za ostarele, čistilci, peki, šoferji in poštarji ... so vsi ti pomembni ljudje, zaradi katerih je mogoče, da ne pride do popolne zaustavitve družbe. Njihovo neprekinjeno, neutrudno delo nam omogoča, da kot družba dihamo naprej. Ja, njim ploskamo v zadnjih tednih!

Delavci migranti so izjemno pomembni za delovanje sodobnih družb. To dejstvo ni nič novega, a bi pandemija in spremljajoča družbena kriza morali biti priložnost za resen premislek in (pre)vrednotenje dela, vključno z delom migrantov.

Predvsem je treba migrante in begunce v razmerah pandemije obravnavati enako kot državljane. Če se upošteva ta preprosta izhodišča, smo vsi družbeni akterji zmagovalci. Nekatero prakse denimo portugalske vlade gredo prav v to smer. Ve se, kaj je treba storiti: postopke pridobivanja mednarodne zaščite skrajšati, zaustaviti deportacije (pa ne le začasno!), izdati dovoljenja za začasno prebivanje, ki omogočajo dostop in možnost do javnega zdravstva.

Ker smo varni le, ko smo lahko varni prav vsi.

Spletinar: Kaj pandemija covid-19 pomeni za begunce po svetu?

Špela Perner in Anja Zafošnik

Na spletinarju, organiziranem v obdobju, ko se države globalno soočajo s pojavom nove bolezni, ki je postavila pod vprašaj trenutno organiziranost svetovnega ekonomskega in zdravstvenih ter socialnih sistemov nacionalnih držav, je bila posebna pozornost namenjena vplivu virusa na begunce kot ene izmed najbolj ranljivih skupin. Begunski centri po svetu se spopadajo z ovirami in težavami, ki so prisotne še iz časov pred razširitvijo virusa, le da so zdaj večje. Možnost dostopa do pitne vode je, sploh na otokih, še bolj otežena, zaradi prenaseljenosti pa so higieni pogoji še slabši, kar lahko pri pojavu virusa v centrih pripelje do nenadzorovanega širjenja na vse prebivalce centrov. Prenaseljenost taborišč močno vpliva na duševno zdravje tam prebivajočih, ki se zaradi zavedanja o lastnem položaju in ukrepov držav počutijo (še bolj) nemočne, saj tudi tistih navodil za preprečevanje širjenja bolezni, do katerih sploh imajo dostop, ne morejo upoštevati zaradi pomanjkljive infrastrukture.

Stiska je toliko večja pri tistih prebivalcih iz centrov, ki so v svojih matičnih državah pridobili ustrezno zdravstveno izobrazbo, s katero bi lahko v zelenih oziroma tranzitnih državah – v katerih se nahajajo begunski centri – ti dejavno sodelovali v zdravstvenih ustanovah, ki se soočajo s pomanjkanjem osebja. Na poti do tega največjo oviro predstavljajo dolgotrajni birokratski postopki, ki pa se zaradi trenutne pandemije še podaljšujejo ali celo zaustavljajo. S tem se povzroča dvojna škoda; po eni strani se ne mobilizira možne delovne sile v zdravstvu, ki je močno primanjkuje, na mikro ravni pa se ne pripomore k osamo-

svajanju, integraciji in osebni izpolnitvi beguncev, s čimer se podaljšuje njihov negotov položaj.

Skupaj z daljšanjem birokratskih postopkov so pomembni še drugi ukrepi držav, ki neposredno vplivajo na gibanje vsakdanjega življenja v centrih. Z ustavitvijo letalskih prevozov ni mogoče prihajanje prostovoljcev, prav tako je onemogočena dostava materiala, potrebnega za življenje v okviru vsaj minimalnih higienskih standardov.

Če povzamemo; v toku življenja, ki je trenutno zaznamovano s širjenjem virusa covid-19, se v begunskih centrih po svetu dogajajo realnosti ljudi, ujetih v šotore, ki nimajo možnosti rednega umivanja rok po predpisanih navodilih, kaj šele življenja na razdalji enega in pol metra do najbližje osebe. Trenutne razmere je treba prepoznati kot problematične tudi z vidika človekovih pravic in jim nameniti več pozornosti ter zagotoviti boljše pogoje za možnost preprečitve okužbe stanujočih. Kot možni rešitvi sta po spletinarju bili predstavljeni predvsem dve ideji. Prva bi bila prerazporeditev stanujočih iz centrov po širšem območju Evrope v tiste, ki še imajo prosta mesta in možnosti za dostojno življenje. S tem bi omogočili higienski minimum in dostop do potrebščin večjemu številu beguncev. Druga ideja, ki je sicer na Portugalskem že uveljavljena, pa je bila dodelitev statusa začasnih državljanov prosilcem za azil, s čimer bi se jim omogočila možnost dostopa do storitev javnega zdravstva.

(Spletinar sta organizirala Colloquium on Refugees, Migrants & Statelessness in Center for International & Area Studies, Weinberg College, Northwestern 1. aprila 2020).

S terena: Pogovor s prostovoljko v enem od grških begunskih centrov

Pogovarjala se je Špela Perner.

Ohranjanje varne razdalje do ostalih oseb in redno umivanje rok po navodilih zna predstavljati izziv, če živiš v šotoru v begunskem centru, zasnovanem za 1000 ljudi, trenutno pa vas tam biva približno 7000. Kako torej zagotoviti, da na takih območjih ne pride do širjenja kakršnekoli bolezni, kaj šele tako nalezljive, kot je covid-19? Kateri so dodatni izzivi, ki jih grožnja zaradi covida-19 prinaša za stanujoče in prostovoljce v centrih?

Odgovore smo dobili neposredno od osebe, ki je dejavna na terenu. Madi Williamson je Američanka, po izobrazbi je medicinska sestra, a kot pravi sama, je njeno osrednje poslanstvo prostovoljstvo in s tem sodelovanje v begunskih centrih po svetu. Je predstavnica organizacije In-Sight, v okviru katere poteka koordinacija prostovoljcev v dveh begunskih centrih; na grškem otoku Hios in v Libanonu. Predstavila je dodatne izzive, ki jih za življenje v centrih in delovanje prostovoljcev predstavlja covid-19, in opisala grške vladne ukrepe, povezane s taborišči, in načine, s katerimi se trudijo preprečiti razširitev tega virusa v centrih na otoku Hios.

Glede na to, da so v Grčiji že dokazani primeri virusa, katere ukrepe in predpise morate upoštevati, če zboli kdo od beguncev ali članov osebja? Imate posebna navodila in kaj so najpogostejši koraki?

Kar je dobro pri Grčiji, je prav to, da že od začetka prvih pozitivnih primerov koronavirusa obstajajo za to predpisani postopki; vsak dan na klinikah sprejemajo paciente. Dokler si registrirana organizacija in prepoznan kot NVO,

prejmeš dokumente od ministrstva za zdravje, ki jih izpolniš in vrneš na koncu dneva, kar pomaga slediti in spremljati podatke o prenašanju prenosljivih bolezni. Torej že imajo sistem, ki pomaga ohranjati nadzor nad nečem, kar bi lahko bilo alarmantno, podobno razmeram, kot so te. Sama v Grčiji še nisem delala s pacientom, ki bi imel sum na koronaokužbo ali bil okužen, hvala bogu, ampak naredili bomo tako, kot to delajo v bolnišnicah po svetu, in sicer (govorimo o morebitnem okuženem) vzeli te bodo v bolnišnico, osamili in izvedli test in nato, če bo okužba potrjena,

bodo začeli postopek sledenja in obveščanja vseh, s katerimi si bil v stiku. Obstaja članek, v katerem pišejo o tem, kako Grčijo občudujejo zaradi takega odziva. Vse skupaj so zelo dobro izvedli, začeli so ustavljati javno življenje pred ostalimi državami, ko so se že pojavile prve okužbe. Zdi se, da ljudje dejansko poslušajo priporočila, kar je »super«, torej tudi begunci upoštevajo predpise. Včasih je ob vseh jezikovnih omejitvah veliko za premisliti v okviru informacij, ki jih dislocirani ljudje dobijo v centrih, veliko je ljudi, ki želijo širiti različne informacije na primer v skupinah na Facebooku, različna sporočila, WhatsApp-skupine, torej se napačne in lažne informacije hitro širijo.

Madi Williamson.
Foto: osebni arhiv

To si omenjala tudi na spletninarju (dogodek na temo vpliva pandemije na razmere v begunskih centrih, ki je bil izveden nekaj dni pred intervjujem, op.a.), kajne?

Ja, in veliko je tega ... Veš, kako deluje Facebook ... Zlahka naletiš na napačne informacije, celo na teh uradno priznanih informacijskih točkah so kdaj objavljene, dokler se nekdo ne zave in jih odstrani. To predstavlja zagotovo veliko tveganje, pri kateremkoli delu prebivalstva trenutno, in to pomeni širjenje dezinformacij.

Če se vrneva k predpisom ob zaznanih tveganjih ... Obstajajo kakšni zadržki ob sprejemanju v centre zaradi koronavirusa?

Nekaj dni nazaj bi rekla, da zaradi tveganja okužbe ne premeščajo ljudi, ampak imam nekaj oseb, s katerimi delam, nekateri so v priporu, zaradi različnih razlogov so pridržani, in nastanjeni v ločene celice. Če so bili privedeni z otokov, so v ločenih celicah, da se prepreči kakršnokoli tveganje prenosa v obe smeri. Če so pridržani na otokih, pa so pridržani v skupnem prostoru, zaradi tveganj namreč ne želijo preveč premikati ljudi okoli. Kakorkoli že, smo pa ravnobobili obvestilo, da bo skupina premeščena na celino v torek. Moje mnenje je, da je to zato, ker želijo razbremeniti te kampe, torej je neki izbruh v kampih na otoku in na celini je le manj ljudi, ki živijo na majhni razdalji. Torej mislim, da se ta postopek spreminja, ker na tej točki je preprečevanje širjenja »super« samo v teoriji, ampak trenutno moramo gledati skozi nova očala in z drugega vidika v smislu: »O. K., ampak kaj če vsi zbolijo?« Ker nimamo cepiva, je to preveč težko nadzorovati in predvideti globalno, zato mislim, da se je načrt spremenil. Kar je meni znano z vidika zdravstvenih delavcev, je to, da se nadaljuje monitoring ljudi s simptomi. Če se pojavijo simptomi, jih moramo nemudoma osamiti, poslati na testiranje in nato dalje ugotavljati, kako ravnati naprej, torej kot vsako javno tematiko ...

... Ja, taki so ukrepi tudi v Sloveniji ...

... Zdi se nekako kaotično, ampak vseeno mislim, da zdravstveniki po vsem svetu izvajajo zelo dobro delo in v takih razmerah ukrepajo.

... Tako je, tudi veliko mednarodnega sodelovanja poteka. Če nadaljujeva, kaj so po tvojem mnenju osrednji izzivi, vezani na covid-19? Omenili sva jih že nekaj, to so predvsem higienski ukrepi. So še kateri drugi?

Mislim, da sem najbolj zaskrbljena, predvsem denimo za Grčijo, da je to ena od tistih držav, ki ima veliko število beguncev, in je ena od tistih, ki že od začetka niso imele uspešnega in močnega zdravstvenega sistema ... Moja glavna zaskrbljenost torej je, da na primer na Hiosu, kjer imajo že tako precej majhno bolnišnico, ne bodo zmožni pomagati ljudem, če bo zdravstveni sistem preobremenjen. Torej sploh v Grčiji, kjer načeloma prevladujejo majhne domače skupnosti. Na primer prebivalstvo Hiosa je pred valom beguncev štelo nekaj več kot 1000 ljudi in zdaj imajo več tisoč ljudi na otoku in infrastruktura tega ni dohitela. Če bi zdravstveni sistem zdaj bil preveč obremenjen, ko so omejena potovanja, kako bi dobil več ljudi za pomoč? V medicini obstaja veliko različnih tako imenovanih nefarmacemt-skih metod, ki jih lahko uporabimo za preprečitev zapletov; na primer ukrepi, kot so razporeditev oseb in ipd., so zelo pomembni. Ampak če je omejeno gibanje prostovoljcev in znanstvenikov, ali če dosežemo točko, ko nam manjka zdravnikov, ker zbolevalo ali ker morajo ostati v svoji državi in pomagati tam, potem nimamo ljudi, ki bi lahko pomagali, sta to zdaj nekako dva osrednja pomisleka.

Kaj pa glede opreme in orodij, ki so na voljo? V Sloveniji se namreč soočamo s pomanjkanjem na primer mask, rokavic ipd. Ali lahko potrdiš, da je podobno v Grčiji, še posebej v begunskih centrih?

Absolutno. In še nekaj, veliko nevladnih organizacij (humanitarnih ali zdravstvenih), je delovalo na omejenih proračunih, kar nam praktično skorajda onemogoča kopičenje sredstev. Sicer sem prepričana, da so pri večjih organizacijah zagotovo dobro koordinirani poizkusi tega, ampak večinoma samo »reaktivno«. Mi ne moremo načrtovati vnaprej, kot je to po navadi za podobne sisteme in infrastrukture, saj naše financiranje in strukture tega preprosto ne dovoljujejo. Nekaj skupin na primer pošlje maske na Hios. Te so trenutno tukaj, ampak zaskrbljujoč globalni trend je trenutno zaščita zdravstvenih delavcev. In ljudje, ki delajo za nevladne organizacije, nimajo na voljo velikih proračunov. Tako da če to predstavlja veliko težavo po svetu, si kar predstavljam, da bo tudi tukaj. In še bolj edinstvena problematika je, ko se dotaknemo problematike otokov, saj otok je otok. Tako da je logistična veriga še kompleksnejša in zahtevnejša, kar se tiče dostopa do nekaterih zadev. Ampak moram omeniti, da sem prav pozitivno presenečena nad pozornostjo, ki jo ta žarišča prejemajo in da ljudje prepoznavajo, kako zelo zaskrbljujoča zadeva bi bila, če bi prišlo do kakšnega izbruha v taborišču. Tako da so nam namenili več pozornosti, kot bi si sprva mislila, kar mi je v olajšanje.

No, to lahko poveževa kar naprej v moje naslednje vprašanje, in sicer kakšen je bil odziv Evropske unije oziroma kakšni so bili ukrepi, sprejeti za pomoč in nadaljnje preprečevanje širjenja virusa? In po drugi strani, kakšni so bili ukrepi globalnih organizacij? Kako bi jih ocenila? Katere vidiš kot bolj produktivne?

Najprej, odziv Grčije je bil odličen. Recimo »lockdown«. Resda predstavlja to nekaj težav, saj je oteženo in zahtevnejše razdeljevanje hrane in vode, saj je manj ljudem dovoljeno, da lahko gredo v ali iz taborišč. Ampak mislim, da je Grčija z zaprtjem tako taborišč kot otokov res sprejela

odlično odločitev. Evropska unija razmišlja oziroma je že naredila v drugih državah članicah, da premika kritično bolne ljudi v zaledje in si medsebojno delijo breme. Trenutno še nismo opazili takšnega primera med migranti, ampak so primeri, v katerih je neka nemška nevladna organizacija zbrala denar za lete, s katerimi bi lahko prepeljali ljudi v Nemčijo. Prav tako so nekatere države, kot na primer Luksemburg, Avstrija, Nemčija in še nekatere druge, sporočile, da bi sprejele mladoletnike brez spremstva in tako pomagale pri redčenju gostote ljudi v taboriščih. Ljudje so bolj odprti za idejo zmanjševanja gostote nasplah. Zakonodajalci in vlade so veliko bolj odprti za takšno obliko, kar je »super«. In to je nekaj, kar so sprva predlagale nevladne organizacije, humanitarni delavci in prostovoljci. Ti so rekli, da to lahko postane velika težava in da se moramo začeti pogovarjati ter kako bomo to reševali. Nad temi odzivi sem bila najbolj presenečena, da je odprtost in vsaj neka diskusija o zmanjševanju gostote ljudi na čim bolj varen način. Kajti zelo bi me skrbelo, če bi začeli trenutno premikati ljudi naokrog, saj bi to predstavljalo veliko tveganje. To so ne samo prenašanje in širjenje prenosljivih skupinskih bolezni, ampak tudi njihovi azilni primeri. Ali bodo ti padli skozi razpoke? Ali bo tveganje, da jih zavrnejo, večje, ker so jih premaknili nekam drugam? Sicer je na mestu sistem za to, pa vendar je treba biti zelo previden, da ne pride nekaj vmes, kar bi omogočilo, da pade primer skozi razpoke sistema. Zaradi tega bi bila najbolj zaskrbljena. Ampak kot celota, ves odziv okoli tega, da bo to lahko predstavljalo veliko težavo v centrih in odprtost do tega, da se ljudi premika okrog z namenom, da se jih zaščiti, to je, preprosto povedano, svetovno. S tem sem zelo zadovoljna.

Sprašujem zato, ker smo iskale morebitne odzive Evropskega azilnega podpornega urada (EASO) in niso imeli

nobenedga večjega odziva na to temo oziroma niso nič kaj komentirali. To nas je zelo presenetilo.

V Sloveniji?

Ne, na ravni Evropske unije.

In niso imeli nobenedga mnenja?

Ne, nismo ga mogli najti. WHO je bila na primer veliko bolj zaskrbljena zaradi beguncev in prisilno razseljenih ljudi kot pa EASO.

Da smo si na jasnem, moram poudariti, da imam kot humanitarna delavka trenutno tudi sama majhna pričakovanja do EU. V vsem tem sem že od 2016, ko se je začela spreminjati vsa zakonodaja in zakoni. In imajo različne zakone, ki se nenehno posodabljaajo, včasih tudi na vsakih šest mesecev. Te spremembe pa so lahko zelo velike, sicer se me kot zdravstvene delavke načeloma ne tičejo pretirano, ampak ko sem v teh okoljih kot prostovoljka, poizkušam ravnati s temi ljudmi kot z lastno družino. Zato sem primorana biti na tekočem, kaj se točno dogaja (s zakonodajo), da jim lahko svetujem ali pomagam, če je (na primer) kaj novega pri postopku azilnega intervjuja in podobno. Tako da smo že kar navajeni na podobno, tako od EU in prav tako ZN, v smislu »veliko sreče, najdete se«. Ampak vsaj v tem primeru so bili kar odprti, razliko bomo videli na koncu, saj vsaj zaenkrat lahko govoriš eno, ampak ko pride pozneje do implementacije, pa je lahko čisto drugače.

Omenila si, da težave nastanejo tudi pri potovanju prostovoljcev v begunske centre in podobno, pa me zanima, katere so nevladne organizacije, ki so trenutno še prisotne v begunskih centrih, in še, ali se soočaš s pomanjkanjem prostovoljcev v obdobju epidemije?

V Grčiji deluje stvar tako, da je vsakemu mednarodno priznanemu centru dodeljena zdravstvena nevladna or-

ganizacija, da izvaja zdravstveno in medicinsko nego in dejavnost. V večjih kampih včasih dobi dovoljenje več kot ena organizacija za tamkajšnje delo ali pa bodo rekli; ena organizacija prevzame primarno nego, mi pa bomo kronične bolezni ali nekaj podobnega. Kjer mi operiramo, na otokih, ima vsak kamp kliniko, ki ima svoje osebje, ki je delno vojaško, nekaj pa je nevladnikov in imajo ljudi, ki so jih najeli, da so v teh organizacijah. To so po navadi zdravniki in sestre, ampak ti še vedno delujejo in opravljajo neverjetno delo, delajo res dobro. Na Hiosu je španska organizacija, v kampih seveda še vedno delujejo, seveda ob višji ozaveščenosti in pazljivosti pri teh stvareh. Ampak ne mislim, da je glavna težava, da prostovoljci nočejo priti, temveč je osnovni problem ta, da imamo zelo velik primanjkljaj zdravstvenih delavcev. Prvič, zdravstvenih delavcev globalno. In tako vsak, ki bi prišel izvajati prostovoljno delo v svojem prostem času, sploh če gre za interniste, sestre ... ne bo več imel časa, da bi prišel. Druga težava, denimo v mojem primeru, je ta, da nimam klasične službe s pogodbo v ZDA, tako da imam omogočeno fleksibilnost, da potujem, ampak trenutno to ni mogoče, tako da ...Vem, da eni ljudje potujejo in takrat sem vedno presenečena, kako jim je uspelo; so imeli srečo z letalsko linijo, ne vem, kako jim je uspelo. Vseeno upam, da če bi v kampu prišlo do izbruha oziroma točke, ko bi potrebovali pomoč, bi lahko dobili neki dokument iz NVO ali ministrstva za zdravje, ki bi potrdil, da ima ta oseba dovoljenje, da pride in pomaga. To bi bilo kot rešitev še najbolj smiselno zame, ampak menim, da tudi če bi ljudje laže potovali, bi še vedno imeli težavo, da ne bi bilo dovolj izobraženih ljudi, namreč z zdravstvenimi intervencijami je veliko stvari, ki jih moraš upoštevati, na katere marsikdo ne pomisli. Recimo skupaj z logistiko, da ljudje lahko sploh nekam pridejo. Ko že enkrat imaš zdravstvenega delavca, so še ostala vprašanja – imaš dovolj prevajalcev, opreme, ali so

kakšne kulturne razlike med izvajalcem, sistemom in pacientom, za katerega moraš skrbeti –, ki jih moraš upoštevati. Zagotavljanje nege v takih okoljih je zahtevno, ker je veliko trkov (»clash«), recimo, kulturnih. Niso nujno slabi, gre pač za to, da so v teh kampih ljudje z vsega sveta. Ko sem delala s pacienti, šlo je samo za oskrbo ran in podobno, sem potrebovala štiri različne prevajalce in tako je veliko komplikacij, ki otežijo razmere, ampak po mojem mnenju je največja težava omejitev potovanj in dejstvo, da tudi nasploh zdravstveni delavci trenutno težko najdejo priložnost in čas, da pridejo.

Moje zadnje vprašanje bi bilo, kaj je po tvojem mnenju trenutno najbolj potrebno v kampih, kjer si denimo ti delala, kakšna vrsta pomoči? Najprej sva torej rekli, da delavci, ampak tudi drugače ...?

Mislím, resda imamo zagotovljene te neke generalne koronapotrebe, kot so zdravstveni delavci, a ni zalog osnovnih potrebščin. Dodatno bi bila potrebna še razbremenitev teh območij in razselitev stanujočih. Če bi bila možnost koordiniranega transferja teh ljudi na tista druga območja, ki so manj gosto poseljena, bi to bilo neverjetno, ampak, kot sem že poudarila, pri tem bi bilo ogromno tveganje s premikanjem ljudi. Trenutno zaradi cele vrste razlogov, ampak idealno bi bilo, če bi to bilo mogoče dejansko izvesti na varen način. Drugič sem zaskrbljena zaradi zalog potrebščin. V skupini veliko uporabljamo Maslowo hierarhijo potreb, da se odločamo, kakšne bi naj bile naše prioritete intervencij, kaj bi morali delati in trenutno to, da nimamo konstantne in konsistentne pomoči v kampih, predstavlja veliko težavo. Ljudje mi pišejo, da se jim je poškodoval šotor, kako jim ga lahko popravim. Ne morem iti nikamor, tudi če bi jim kaj poslala in dobila nekoga, da mu ga dostavi, šotora ne morem spraviti v kamp. Tako niti organizacije, ki distribuirajo zaloge hrane v te kampe,

trenutno tega ne morejo storiti. Z organizacijo, s katero jaz delujem na Hiosu, razdeljujemo higienske pripomočke in dodatne pomoči kot ostale stvari in tako trenutno ne moremo dostavljati mil, šamponov, britvic in osnovnih higienskih pripomočkov. Gre torej za tritočkovni postopek potreb in če posamezniki iščejo načine, s katerimi bi lahko pomagali, bi bilo najprimernejše iskanje majhnih organizacij, ki dostavljajo pripomočke neposredno v centre ali pa izvajajo nego v centrih. Donacije za to so še najboljše, kajti trenutne razmere, zaradi katerih se globalno spopadamo, bodo vplivale na vsoto denarja, ki ga bomo v prihodnje prejeli. In tudi če le 100 ljudi daruje 5 EUR, je to lahko že zelo uporabno za nas in lahko naredi občutno razliko. Ampak na splošno, večji vpliv ali intervencija bo zahteval oz. zahtevala precej velike politične spremembe in ne vem, ali so to realna pričakovanja. Ampak do zdaj še nikoli nismo videli ali se srečali s čim takim, tako da je to lahko nekaj, kar bo obrnilo migracijske politike za vse, na primer legalne, ilegalne politike, povzročilo bo, da bomo začeli globalizacijo dojemati na popolnoma nov način, in moji upi so, da bo to povzročilo neki premik proti izboljšanju razmer in pojavov, kot so zdaj ti.

Vsebina celotnega pogovora je dostopna po:
<https://youtu.be/Gd5KGXu1f5Y>.

Begunci v času koronakrize: odziv globalnih akterjev

Špela Vovk in Klara Andlovic

Na pandemijo koronavirusne bolezni 2019 so se (precej pravočasno) odzvali tudi ključni globalni akterji na področju migracijskih in azilnih politik, zlasti Visoki komisariat združenih narodov za begunce (UNHCR) in Mednarodna organizacija za migracije (IOM). V tem članku podajava pregled nekaterih njihovih temeljnih stališč, izhodišč in usmeritev politik.

V skupni izjavi *The rights and health of refugees, migrants and stateless must be protected in COVID-19 response različnih organizacij* (Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), IOM, UNHCR in World Health Organisation (WHO)) obravnavajo temo o ranljivosti beguncev in migrantov v času nastale krize. Do zdaj nam je virus že dokazal, da ne diskriminira in smo ogroženi prav vsi, zato je pomembno, da na tej točki razmislimo o treh četrtinah svetovnih migrantov in beguncev, ki so na začetku pandemije obstali na območjih, na katerih so zdravstveni sistemi že tako preobremenjeni in so se nezmožni konstruktivno soočiti s krizo. Realnost vsakdanjega življenja teh skupin zajema prenaseljene kampе, začasna naselja, provizorična zavetja in sprejemne centre, ki pogosto nimajo ustrezno urejenih dostopov in možnosti do zdravstvenih storitev, čiste vode in sanitarij. Pod prvo ključno točko organizacije navajajo, da je treba nujno potrebno omogočiti takojšnjo izpustitev teh skupin iz zaskrbljujočih razmer (formalnih in neformalnih) krajev pridržanja.

»Otroci migranti, njihove družine in tisti, ki so zaprti brez zadovoljive pravne osnove, morajo biti takoj izpuščeni.« (WHO, 2020)

Pod drugo točko poudarjajo, da če želimo nadzorovati potek bolezni covid-19, je nujen vključujoč postopek, ki ščiti pravice do življenja in zdravja vsakega posameznika. Za preprečitev katastrofe morajo vlade delovati zaščitniško in pri tem vključevati vse skupine ljudi. V nacionalne odzive na pandemijo morajo biti tako vključeni tudi migranti in begunci, ki jim mora biti omogočena enaka možnost do zdravstvenih storitev, ki zajemajo preprečevanje, testiranje in zdravljenje. Pod tretjo ključno točko poudarjajo vprašanja o zapiranju meja in omejevanju čezmejnih gibanj. Pri implementaciji teh ukrepov je treba upoštevati Konvencijo o varstvu človekovih pravic in standarde za zaščito beguncev.

V tem času mora biti primarna pozornost osredotočena na ohranjanje življenja, ne glede na formalne statuse. Nastala kriza zahteva koherenten in učinkovit globalen način, ki za seboj ne pušča nikogar. Pri tem ne smemo pustiti, da bi nas strah in nestrpnost ogrožala pri učinkovitosti odzivov.

»V tem smo vsi skupaj. Virus lahko premagamo samo takrat, ko je vsakdo od nas varen in zaščiten.«

Poglejmo nekoliko podrobneje načrt in stališča Organizacije združenih narodov. Vodilni strokovnjaki za javno zdravje pri UNHCR pravijo, da morata biti v središču delovanja preventiva in vključevanje neumeščenih, še posebej na območjih s šibkimi zdravstvenimi storitvami. Zavezani so k preprečevanju in odzivanju na trenutno krizno zdravstveno stanje, njihov glavni cilj pa je zaščititi begunce, migrante in skupnosti, ki jih gostijo. Oddelek za javno

zdravje z UNHCR-ja opozarja na nevarnosti, ki pretijo, in sprejema ukrepe za upočasnitev širjenja, zmanjševanja vpliva in reševanja življenj. To je posebej pomembno za ranljive skupine, saj mora biti odziv osredotočen na tiste, ki jih družba pogosto zanemarja. Zdravje vseh je povezano z zdravjem marginaliziranih članov skupnosti.

V nadaljevanju je treba vedeti, tako mnenje namreč podaja UNHCR, da virus ne preizkuša le obstoječih zdravstvenih sistemov in ustrojev odzivov na nastalo krizo, temveč tudi naše sposobnosti sodelovanja pri nastalih izzivih. Razmere bodo pokazale, do kolikšne mere razvoj (družbeni in gospodarski) dosega tudi tiste na robu družbe. Treba je premagati ovire, ki onemogočajo cenovno dosegljivo zdravljenje in se spopasti z ukoreninjenimi razlikami, ki so posledica dohodka, spola, rase, narodnosti in religije. Treba je premagati sistemske pristranskosti, ki spregledujejo pravice manjšin. Koronakriza postavlja preizkus našim obstoječim načelom in vrednotam, zato je pomembna mednarodna podpora in vključevanje. Širjenje virusa povzroča številne negotovosti in strah, vendar ljudje kar se da hitro iščejo »grešne kozle«. Razmere je treba nadzorovati, da krivda ne preide na begunce in migrante. Panika in diskriminacija nikoli nista bili rešitvi, zato morajo po mnenju UNHCR-ja politični voditelji prevzeti vodilno vlogo, graditi na zaupanju in delovati v prid javnem dobru. UNHCR je izdal zahtevo za 225 milijonov ameriških dolarjev za nujno zmanjševanje tveganja in zmanjševanje vplivov širjenja virusa v ranljivih skupnostih.

»Covid-19 preti celotnemu človeštvu – in zato se mora vse človeštvo boriti nazaj.« (UNHCR, 2020)

Zanimiv v teh okoliščinah je primer sirskih beguncev v Švici, ki pomagajo ranljivim skupinam domačih prebivalcev v času izbruha bolezni. Gre za dobro prakso delovanja,

ki posameznikom ponuja prehod v zunanji svet, ki ga nujno potrebujejo. Sirski begunec Shadi Shhadeh je v državi, ki mu je ponudila zatočišče, našel praktičen način za pomoč drugim. Aktiviral je mrežo prostovoljcev v Ženevi in Lozani, ki starejšim in potrebnim pomoči nudijo opravljanje različnih storitev. Navdih za delovanje je dobil zaradi občutka odgovornosti za tiste, ki potrebujejo pomoč, in dolga leta izkušenj, nevarnosti in negotovosti, ki jih je doživel. Idejo so razširili s plakati, ki so jih pošiljali po elektronski pošti. Prostovoljcem so dodeljene naloge, pri čemer morajo upoštevati stroge smernice za skrb za zdravje. Po eni strani na to lahko gledamo kot na zaščito posameznikov, saj ostajajo doma, po drugi strani pa kot preventivo za preobremenitev zdravstvenega sistema. Trenutno imajo 26 prostovoljcev, njihova mreža pa iz dneva v dan raste.

Foto: Jaka Teršek

»Kot begunci smo živeli v kriznih razmerah in še vedno doživljamo krizo. To nam verjetno laže pomaga razumeti, da kriza obstaja, in kako pomagati.« (UNHCR, Shadi, 2020)

Drugi med veliki globalnimi igralci na področju migracij, to je IOM, je v času koronakrize pripravil strateški načrt za pomoč državam pri boljši pripravljenosti in priporočila, kako omejiti ter ustaviti širjenje covid-19. Načrt vsebuje veliko različnih ukrepov, med drugim čezmejne koordinacije, usposabljanje in simulacije za državne uslužbence, vaje za mobilnost prebivalstva, klice v sili, higienske in sanitarne storitve in povečanje nadzora. Covid-19 ne predstavlja le zdravstvene krize, ampak tudi največjo krizo mobilnosti, saj se spreminjajo vzorci priseljavanja, letalskega prometa, odnosi do tujcev in režimi upravljanja meja in migracij. Vse dodatne spremembe so povzročile potrebo po izboljšavi načrtov za reševanje vidikov mobilnosti v času novega virusa, zato je IOM v sredini marca začel s 116 milijonov dolarjev vrednim načrtom globalne strateške pripravljenosti in odziva (SRP) za podporo tistim državam, ki bodo potrebovale dodatna sredstva, bodisi finančna, tehnična ali operativna.

Nadgrajeni načrt zajema več dejavnosti za vse regije sveta, vključujoč čezmejno koordinacijo, pojav humanitarnih potreb v novih okoljih, krepitev zmogljivosti vladnega osebja za nadzor bolezni, postavitve in izboljšanje naprav za umivanje rok, spremljanje gibanja ljudi znotraj in zunaj meja ter razširjanje informacij o tem, kako ostati zdrav, zlasti za migrante, begunce in ostale razseljene osebe. Tudi organizacija The United Nations Network on Migration poziva k temu, da so v prizadevanje za ublažitev ukrepov covid-19 vključeni vsi oziroma da migranti nikakor ne ostanejo izključeni. Migranti se pri omogočanju zdravstvenega varstva pogosto srečujejo z ovirami, ki jim

preprečujejo enakopravno obravnavo in s tem pridobijo status morebitnih žrtev zdravstvenega sistema. Uspeh zdravstvenega oziroma kateregakoli sistema je odvisen od nediskriminacije, a le če je prej izpolnjen predpogoj, da se vse institucije borijo proti ksenofobiji.

Če strnemo, strateški dokumenti in tudi izjave za javnost, ki jih podajata UNHCR in IOM, kažejo na visoko zavedanje koronatežav v povezavi z migracijami in morebitnimi tveganji za zdravje migrantov in beguncev. A tudi ti ukrepi in izhodišča do zdaj na terenu niso bili izvedeni. Od tam, predvsem iz nekaterih begunskih centrov, pa prihajajo poročila zdravstvenih delavcev in drugih humanitarnih delavcev, ki so skrb vzbujajoča.

Zato je za konec prispevka treba omeniti platformo na Twitterju: *Live blog: Refugees in the Covid-19 crisis* (dostopna: <https://twitter.com/Refugees>), ki na globalni ravni prinaša izmenjavo nasvetov, praks in navodil za varnost in zaščito zdravja pred covidom-19.

Oldboysi, zatakneni v letu 1991 (komentar k občinskim mejam)

Simona Zavratnik

To, glas razuma, argumentov, presoje! In tudi priznanje, da marsičesa (še) ne vemo. Berem namreč intervju z dr. Ivanom Erženom z NIJZ v znanem političnem tedniku. Zato od dne, ko na tiskovnih konferencah ni bilo več ljudi z NIJZ, takrat dr. Nine Pirnat, pogrešam, opozarjam, bentim, kje da so ljudje, ki kaj vedo. Ker je to ena redkih – če ne edina varovalka – da ne bo Jelko Kacin pod krinko kriznega komuniciranja vlade ošabno, arogantno in pokroviteljsko odmerjal kazen za karantence. Hej, sicer smo v karanteni, nismo pa kreteni!

Oldboysi, ki so ostali v letu 1991. In edini, ki jim je vojna/sovražnik/izredno stanje pisano na kožo! Ker je postranska škoda manj problematična v takih časih? Ker ta sploh ni pomembna? Pa četudi je to avtoritarna država? Četudi je to korakanje v fašizem ob popsongu o »lepi naši«? Ne, ne, ne bo šlo. Strah deluje nekaj časa in pri nekaj ljudeh. Discipliniranje ravno tako. Pametno dejanje vlade bi bilo, namesto da zastrahuje z nadziranjem, če si bodo drznili iti nekaj korakov naokoli in pri tem prečkali občinsko mejo, da ta ukrep elegantno in brez velikega pompa prekličejo. Lahko tudi brez priznanja »o strelu mimo«.

Občinske meje. To je pa problematično vprašanje, vzemimo recimo ponekod na Štajerskem, kjer je za vsakim ovinkom lepa mala občina. A tudi če želim odredbo o omejitvi gibanja dosledno spoštovati, je to zelo problematično, saj je ne znam. Primer opisujem od včeraj, in sicer z nabiranja regrata na obrobju Ljubljane za Bežigradom, kjer živim. S prijateljico in njenim »kul« psom smo se odpravile na sprehod. Dol k Savi pa vrečo smo vzele za re-

grat, saj ve za dobre koticke. In smo šle skozi Savlje. Savlje so trznica Ljubljane, vsaj našega dela mesta in vrste pri lokalnih kmetih so dolge. Menda je v Klečah enako. Lepo, prijetno je videti, dober občutek. Zagotovo boljša zelenjava kot marsikje v štacunah, se je pridušala moja podeželjska duša. No, nato pa nama je na tej kratki poti nazaj od Save in čez »Nemško cesto« (menda je zdaj to Obvozna cesta?) butnila v obraz tabla »Ljubljana«. Jaz sem jo ignorirala, ona pač ne. Kaj zdaj, a sva bili res zunaj občine? Hm, ne, to je vse MOL ... prav gotovo je. In ne, nisva imeli dokaza. Ne, ne vem, kje točno potekajo meje. Tista njiva ob tabli, a je potemtakem tu in potemtakem v neki drugi entiteti. *Jao ... sfaljeno!* Onkraj primera z obrobja Ljubljane ostaja dejstvo, da občinskih mej v naravi nikjer ni mogoče dosledno upoštevati. Zahteva je (tudi) zato neracionalna.

Zato bi bilo dobro dejanje vlade preklic omejitve gibanja na občine. Nikakor pa ne zastrahovanje s policisti, re-darji, kaznimi in celo vojsko. (O. K., to zadnje omenjeno na mejah, in to je druga tema in druga razprava.)

In če tega umika ne bo kmalu, bo torej glas ljudstva to zahteval še bolj glasno. Ker ne gre za strokovni, temveč politični ukrep. Ker ga ni mogoče zaviti v prozoren celofan skrbi za ranljive ljudi in skupine; to skrb dobro poznamo, to so naši starši in stari starši, to so prijateljice, ki v teh tednih brez možnosti spremstva partnerja oziroma otrokovega očeta same rojevajo v porodnišnicah, to so otroci prijateljic, ki imajo astmo, epilepsijo in sladkorno bolezen. Smo z njimi, živimo z njimi in smo odgovorni. Moja pot v sosednjo občino s tem nima nikakršne zveze.

#Ostanidoma dobro razumemo. Na intimni ravni smo ga ponotranjili in v etiki skrbi za druge in zase prepoznali kot nujni del novih družbenih realnosti. A ravno zato, ker je nova realnost tako zelo odprta, z malo jasnimi odgovori in veliko vprašanji, je zaželen skrben družbeni dogovor o razmerju med varnostjo in svobodo. Pravzaprav je to

vedno bil sestavni del občutljivega ravnovesja delovanja družb. Pokroviteljsko discipliniranje je korak v smer, ki je usmerjena v globalno politiko, ki je avtoritarna, populistična, vase zagledana in nazadnjaška. In zaradi vsega tega nevarna. Zastrafjevanje je zgrešeno. Ker saj vemo, žuganje s policisti ... Ne vem, koliko je policistov. Vem pa, koliko je nas, kritičnih ljudi.

Nevladne organizacije in covid-19. Zakaj so (lahko) pomembne za migrante, begunce, nas?

Anja Zafošnik

V Sloveniji deluje precejšnje število nevladnih organizacij, nekatere so bolj in druge manj znane širši javnosti. Poznajo jih navadno predvsem tisti prebivalci, ki jih potrebujejo, tisti, ki jim NVO kakorkoli pomaga pri oskrbi na ravni vsakdanjega življenja, in poznajo jih predvsem tisti, ki so od njih deloma ali celo predvsem odvisni (npr. preskrba s hrano, obleko, šolskimi potrebščinami). Po drugi strani velikokrat ljudje ne poznajo nevladnih organizacij, mnogi jim tudi ne zaupajo. Vendarle menim, da si je v nastajajočih družbenih spremembah (tudi zaradi koronavirusa) treba priznati, da nevladne organizacije potrebujemo. Potrebujemo jih v družbi in potrebuje jih država, saj velikokrat izvajajo projekte oziroma dejavnosti, ki nadomestijo manko javnih institucij, sicer pristojnih za soočanje in delovanje v okviru dejanskih tematik in problematik.

S pojavom virusa covid-19 so na tem področju dejavne tudi nevladne organizacije, ki nudijo pomoč pri vsakodnevnih opravilih tistim, ki tega ne morejo storiti, na primer z nudenjem hrane in učne pomoči, s pomočjo pri oskrbi s stvarmi iz trgovin ipd. Nekatere NVO pa se skupaj s skrbjo za državljane ukvarjajo bolj specifično tudi z migranti in begunci, ki so v Slovenijo prišli in tu ostali iz različnih razlogov. Nanje smo, tako se večinoma zdi, v vsej tej »koronapaniki« skorajda pozabili. Na Slovenski filantropiji so nam povedali, da nadaljujejo z izvajanjem svojih programov, vendar v manjših razsežnostih in drugačnih

oblikah. Pravijo, da zdaj predvsem pomagajo begunskim družinam oziroma begunskim otrokom pri učenju, tistim z novopridobljenim statusom pa tudi pri iskanju stanovanja. V Mariboru so begunci vključeni v projekt »Viški hrane – obrok ljudem, ne smetem«. V Ljubljani so prostovoljci humanitarnega društva UP ostali in še naprej delujejo v Azilnem domu, pove vodja prej omenjenega društva Faila Pašić Bišić.

V nekaterih medijskih objavah se migrante že označuje kot prenašalce virusa ali kot tiste, ki bodo ogrozili naše gibanje #Ostanidoma. Če spregledamo zlonamernost in namerno zavajanje takih medijev, ostane evidentno preprosto dejstvo, in sicer da lahko doma ostanemo le tisti, ki dom imamo. Smo kot družba popolnoma spregledali položaj delavcev migrantov, ki tudi v koronačasih popravljajo ceste v središču mesta in ki nimajo druge izbire kot ostati na gradbiščih?! Eden izmed delavcev trenutno nastale razmere na gradbišču pojasni: »Po pravici povedano, mi moramo delati. Mi moramo delati, da bi preživel, jebiga. Kdor ne pride v službo, je odpuščen.«

Številni delavci iz drugih držav so ostali v »izolaciji na gradbiščih širom Slovenije«, daleč stran od svojih družin in zunaj države. Smo pozabili, smo spregledali, da se tudi migranti in begunci bojijo okužbe? Ali pač za delavce velja, da so imuni? Smo pozabili tudi, da se bombardiranja in vojni spopadi v različnih državah niso prenehali, ustavili? Da so begunci že nekaj mesecev na poti in so svojo pot začeli že veliko preden se je začela pandemija covid-19?

Varna razdalja in osamitev: kaj pa zdravje beguncev in begunk?

Sanja Cukut Krilić

Omejitve gibanja čez meje nacionalnih držav, med različnimi administrativnimi enotami in v nekaterih državah celo zunaj zidov lastnega doma oziroma stanovanja so med pandemijo virusa covid-19 postale nova realnost. Tokrat ne le za osebe, ki so na tak ali drugačen način postavljene na družbeno obrobje (na primer osebe, ki prihajajo iz »družbeno in politično nezaželenih« držav, nedokumentirani migranti in migrantke, osebe v priporu, povezanem z migracijo, osebe v hišnem priporu itn.), temveč za veliko večino svetovnega prebivalstva, seveda s pomembno opombo: tudi dom(ovanje), ki nam je na voljo, kaže neminljive družbene razlike in neenakosti. O tem smo in bomo na teh straneh še podrobneje pisali.

Da bi preprečili širjenje virusa covid-19, so prebivalstvu, torej tistim, ki to pravico in možnosti seveda imajo, bile omejene tudi pravice do zdravstvene oskrbe in storitev, zlasti tistih, ki niso opredeljene kot nujne. Za preprečevanje širjenja virusa zdravstveni in drugi strokovnjaki, prav tako tudi predstavniki različnih vej političnih oblasti, poudarjajo predvsem dvoje: spoštovanje pravil varne razdalje in osamitve ter dosledno upoštevanje higienskih ukrepov, zlasti sta to umivanje rok in razkuževanje.

Prav nič pretirana ni ugotovitev, da so bili nekateri begunski centri že pred izbruhom pandemije na robu finančnih, kadrovskih in prostorskih zmožnosti. Sami pogoji bivanja v teh centrih pa so takšni, da so že sami po sebi predstavljali tveganje za slabše telesno in duševno zdravje njihovih prebivalcev in prebivalk. V razmerah, ko je bilo treba zagotoviti osnovne bivanjske pogoje in potrebe, je

bilo malo možnosti za temeljit premislek o zdravju oseb, ki so bivale v takih centrih, saj je bilo treba reševati najbolj akutne in težavne primere. Že pred izbruhom pandemije so nevladne organizacije, zdravstveno osebje in nenazadnje tudi globalni akterji na področju migracij (na primer UNHCR), opozarjali, da je treba na primer begunsko taborišče Moria na otoku Lezbos zaradi popolnoma neprimer- nih pogojev bivanja evakuirati in zapreti, saj predstavlja morebitno mesto za hitro širjenje nalezljivih bolezni.¹

Dostava hrane in vode v enega od improviziranih dnevnih centrov za begunce v Šidu, Srbija, leta 2017. Foto: Anja Zafošnik.

1 Grant Harriet (2020). UN calls for urgent evacuation of Lesbos refugee camp. Pridobljeno s: https://www.theguardian.com/global-development/2020/feb/11/un-calls-for-urgent-evacuation-of-lesbos-refugee-camp?fbclid=IwAR1twbwrP3yMfnW3mCbE1g2eyMkcECt hQ6_Lvyblq_HIyvAWcnvyBBxy-b4

Prhe v enem od improviziranih dnevnih centrov za begunce v Šidu, Srbija, leta 2017. Foto: Anja Zafošnik.

Med njimi so seveda tudi respiratorna obolenja, ki so posledica, na primer pomanjkljive dostopnosti do pitne vode, neustreznih higienskih pogojev, pomanjkanja (čistih) oblačil, uporabe škodljivih naprav za kuhanje hrane in ogrevanje. Jasno je, da so načrti osamitve, skrbi zase in varne razdalje v dejanski nastanitvi, katere zmogljivosti so do 3.000, a v njej prebiva okoli 20.000 oseb, »fizična nezmožnost«.²

Po razglasitvi epidemije se zdi položaj za osebe v begunskih taboriščih še bolj zaostren: dobava medicinske in zaščitne opreme in ostalih nujnih življenjskih potrebščin je večinoma ustavljena, nekatere organizacije so za-

2 Iacobucci, Gareth (2020). Covid-19: Doctors warn of humanitarian catastrophe at Europe's largest refugee camp. Pridobljeno s: <https://www.bmj.com/content/368/bmj.m1097.full>

radi ukrepov varne razdalje in osamitve prenehale ali pa pomembno zmanjšale število svojih dejavnosti, operacije reševanja in iskanja migrantov in migrantk z ladjami na Sredozemskem morju so ustavljene, administrativne, pravne in jezikovne ovire, zaradi katerih osebe, ki bivajo v centrih, ne morejo dobiti zdravstvene oskrbe in pomoči, ostajajo in se poglobljajo. Azilni postopki so večinoma ustavljeni, njihovi izidi negotovi.

Pri tem niso le migranti in begunci v begunskih centrih tisti, ki ne morejo upoštevati ukrepe osamitve, varne razdalje in prav tako spoštovati strogih higienskih redov. Begunci in begunke so na ravni Evropske unije tudi med tistimi skupinami prebivalstva, ki so večinoma zastopani med osebami z izkušnjo brezdomstva.³ Kakšno je zdravje tistih, ki jih uradne statistike o bivanju v kolektivnih nastanitvah ne zajamejo in različne službe nikoli ne obravnavajo?

Če torej govorimo o javnozdravstvenih postopkih, da bi ohranili in varovali zdravje naroda, je v tem prispevku smiselni razmislek o tistih, ki za upoštevanje takih ukrepov nimajo niti najosnovnejših možnosti, kar bo zahtevalo poglobljen razmislek ne le o (individualni) odgovornosti za zdravje, temveč tudi o družbeni solidarnosti in nujnosti kolektivnih (sistemskih) rešitev v času t. i. koronakrize.

3 Kluge et al. (2020). Refugee and migrant health in the COVID-19 response. Pridobljeno s: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30791-1/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30791-1/fulltext)

Trije D-ji oskrbe s hrano

Sanja Cukut Krilić

Se nam obeta sezona brez delavcev migrantov?

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je aprila 2020 objavilo obvestilo, da je delo v kmetijstvu, zlasti o obiranju pridelkov, ogroženo. Zaradi »varovanja javnega zdravja« in da bi preprečili širjenje epidemije, so bili namreč preklicani postopki prihoda sezonskih delavcev v kmetijstvu, zlasti iz Romunije, tistih torej, od katerih so bila nekatera področja kmetijstva v zadnjih letih odvisna. Največ težav so opazili v hmeljarstvu in dejavnostih obiranja ostalih pridelkov, predvsem jagodičevja in zelenjave. Tako je prej omenjeno ministrstvo pozvalo brezposelne, študente, osebe, ki čakajo na delo doma, mlajše upokojence in vse zdrave, ki lahko delajo, da se odzovejo prošnji za opravljanje sezonskih del v kmetijstvu. Po mnenju ministrstva je bil odziv dober, nekateri naj bi bili pripravljene delo opravljati celo brezplačno, zato naj ne bi bilo potrebe po tujem delavstvu. A hkrati je ministrstvo¹ poudarilo, da ne bo posegalo v poslovni odnos med delodajalcem in iskalcem zaposlitve, kar se nanaša tudi na višino plačila z izjemo dejstva, da Zakon o kmetijstvu določa zakonski minimum plačila za delo pri sezonskih opravilih. Za leta 2018 uvedeno *»začasno in občasno delo v kmetijstvu«* namreč ne veljajo predpisi delovnega prava, delavci torej nimajo varstva delovnega razmerja in pravic, ki iz tega varstva izhajajo. Če ga je bilo do zdaj mogoče opravljati do 120 dni v letu, so najnovejši krizni ukrepi to omejitev

1 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Pridobljeno s: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-kmetijstvo-gozdarstvo-in-prehrano/>

odpravili, saj ga bo mogoče opravljati neomejeno vse do konca leta 2020.²

VRTNARSKA DELA € 5.00

€/h neto (5.92 €/h bruto)

**DORNAVA IN VIDEM PRI PTUJU
HMELJ DORNAVA D.O.O.**

Pomoč pri pridelavi hmelja: sajenje hmelja, napeljevanje na vrstico ipd. Delo poteka med 7. in 15. uro.

**Št. prostih mest: 10 Trajanje: CA. DO
KONEC MAJA Delovnik: DOPOLDAN
Šifra: 316846**

Oglas enega od ponudnikov dela v hmeljarskih nasadih na enem izmed študentskih servisov.

So razmere zaradi »kononakrize« drugačne? Bodo težka, fizično naporna in hkrati premalo plačana dela v kmetijstvu res opravljali državljani in državljanke Slovenije? Trditev, da *migranti/tujci opravljajo dela, ki jih domače prebivalstvo ne želi opravljati*, je postala skorajda nespremenljiva sestavina javnomnenjskih raziskav, ki preverjajo stališča prebivalcev o migrantih/migrantkah,

tujih delavcih/delavkah. A kot nas opozarjajo študije migracij in trga delovne sile: ne gre le za to, da domači delavci v posameznih sektorjih niso na razpolago oziroma določenih del ne želijo opravljati. Bodimo natančni: delavci in delavke na domačem trgu delovne sile v splošnem niso na voljo za opravljanje del pod točno določenimi (obstoječimi) pogoji, in sicer za dela, ki so premalo plačana in spadajo v segment t. i. del trije D-ji (*dirty, dangerous and difficult jobs*) in pri čemer so pod vprašajem pogosto kar številni elementi spoštovanja delovnopravne zakonodaje. Delo v kmetijstvu je zagotovo tak primer. Skupaj z denimo v slovenskem prostoru dosti bolj poudarjenimi kršitvami v gradbeništvu. Ali ni torej pogosto tudi v interesu delodajalcev, da pridobivajo poceni delovno silo, ki je pripravljena opravljati delo v takšnih pogojih, namesto da bi delovali za izboljšanje delovnih pogojev in zviševanja plač(il), pa naj delo opravlja t. i. domače prebivalstvo ali pa migranti oziro-

ma migrantke? Slovenija ni izjema pri računanju na sezonsko delo tujih delavcev v kmetijstvu, kar velja tako z evropskega kot globalnega vidika. Podoben je tudi govor njenih političnih predstavnikov, češ naj pomagajo domačemu kmetijstvu. Tudi predstavniki britanske vlade in kmetijske industrije so nezaposlene osebe in študente v Združenem kraljestvu naprosili, naj zaradi ukrepov, povezanih s pandemijo, zaradi katerih migranti v državo ne bodo mogli priti, pomagajo obirati pridelke v kmetijstvu.³ A glede na zadnje novice število za tako delo pripravljenih »domačih« delavcev ne bo dovolj visoko. Tako se že pripravljajo poleti,⁴ ki bodo sezonske delavce v kmetijstvu pripeljali iz Romunije.

Tudi Nemčija je po začetnem restriktivnem načinu izbrala tak postopek. Aprila 2020 je trinajst čarterskih pletov iz Romunije kljub vsem ukrepom, ki so bili uvedeni za preprečevanje širjenja virusa, poletelo proti Nemčiji, kjer naj bi delavci opravljali sezonska dela v kmetijstvu. Nemčija je namreč omejitve na mejah v začetku aprila sprostila, na primer za sezonske delavce v kmetijstvu,⁵ ki naj bi jih po nekaterih ocenah potrebovali okoli 80.000.

Pa tu ne gre le za zavedanje Nemčije, da take delavce potrebuje. Romunska vlada je v začetku aprila sprejela ukrep, s katerim so zaradi prepovedi komercialnih letov v žarišča virusa izključeni leti, ki bodo prevažali sezonske delavce. Morda še bolj presenetljiva pa je napoved za Ita-

3 Beard, Stephen (2020). Jobless Brits urged to »pick for Britain« as COVID-19 blocks foreign farmworkers. Pridobljeno s: <https://www.marketplace.org/2020/04/08/jobless-brits-urged-to-pick-for-britain-as-covid-19-blocks-foreign-farmworkers/>

4 O'Carroll, Lisa (2020). Romanian fruit pickers flown to UK amid crisis in farming sector. Pridobljeno s: <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/15/romanian-fruit-pickers-flown-uk-crisis-farming-sector-coronavirus>

5 Deutsche Welle (2020). Germany eases border rules to allow in harvest workers. Pridobljeno s: <https://www.infomigrants.net/en/post/23847/germany-eases-border-rules-to-allow-in-harvest-workers>

lijo, da bo to pomlad (leto 2020) samo v severovzhodno deželo Benečijo prišlo 15.000 sezonskih delavcev iz Romunije, ki bodo obirali sadje in zelenjavo, prav tako dekret, ki bo omogočil »uvoz« sezonskih delavcev,⁶ pripravljala Španija.

A seveda prihod sezonskih delavcev v zahodni del Evrope ne bo tako neproblematičen, saj je nerealno pričakovati, da bodo visoko število delavcev, ki jih države Evropske unije potrebujejo, lahko prepeljala letala. Zato so se nekatere zaposlitvene agencije že obrnile na migrante, ki že živijo v kateri od držav Evropske unije.⁷

Diskurz, da nacionalne ekonomije migrantsko delovno silo potrebujejo in da moramo zato prilagoditi pogoje za njihov prihod in prebivanje, saj so zanje »koristne« skupine migrantov in migrantk, je seveda problematičen na več ravneh. Potreba po delavstvu tudi ni razlog za manj restriktivne migracijske politike, ki bodo omogočale prihod (samo) točno določenim skupinam migrantov in migrantk. Migrantov in migrantk namreč ne moremo razvrščati na manj in bolj zaželene glede na veščine in delo, ki ga opravljajo. A jasno je: ali bodo police v trgovinah s hrano polne, je večinoma odvisno od njihovega dela. Pa ne le to, ali bodo sadje in zelenjava obrani, temveč tudi to, ali bodo opremljeni in zaščiteni z ustrezno embalažo in nenazadnje prepeljani na prevzemna mesta.

Zato ponovimo opozorilo, da je kmetijstvo ena od tistih panog, pri katerih je izkoriščanja delavcev in delavk ter primerov kršenja delovnopravne zakonodaje največ,

6 Gascón Barberá, Marcel (2020). Western Demand Wins Romanian Workers Coronavirus Travel Waiver. Pridobljeno s: <https://balkaninsight.com/2020/04/14/western-demand-wins-romanian-workers-coronavirus-travel-waiver/>

7 Gascón Barberá, Marcel (2020). Western Demand Wins Romanian Workers Coronavirus Travel Waiver. Pridobljeno s: <https://balkaninsight.com/2020/04/14/western-demand-wins-romanian-workers-coronavirus-travel-waiver/>

**Jasno je: ali bodo police v trgovinah s hrano polne, je večinoma odvisno od dela migrantov in migrantk.
Foto: Simona Zavratnik.**

delavci pa živijo in delajo skorajda v suženjskih razmerah. Prebivajo v neprimernih in prenatrpanih, včasih tudi nezakonitih nastanitvah, na primer v kolibah in šotorih, kjer higienskih predpisov in pravil varne razdalje in osamitve ni mogoče spoštovati,⁸ enako velja za opravljanje dela na poljih, kjer ustrezna oprema ni na voljo. Raziskava, izvedena v ZDA,⁹ je pokazala, da delavci pri menjavi lokacije dela pogosto potujejo v skupinah, na primer z avtobusi in

8 Lagana, Giulia (2020). Without rights for farm workers, EU's food supplies are at risk. Pridobljeno s: <https://www.aljazeera.com/opinions/2020/4/7/without-rights-for-farm-workers-eus-food-supplies-are-at-risk>

9 Ramírez, Mónica in Harris, Meena (2020). Farmworkers deemed »essential« but are left unprotected during coronavirus pandemic. Pridobljeno s: <https://fortune.com/2020/04/03/farmworkers-coronavirus-essential-workers-covid-19-agriculture/>

kombiji, in da so pri tem odvisni od pogodbenikov oziroma svojih delovodij. V ZDA je po nekaterih ocenah kar dve tretjini delavcev v kmetijstvu nedokumentiranih migrantov, zlasti iz držav Latinske Amerike.¹⁰ Ironično je, da jih je državna administracija razglasila za nujen del nacionalnega gospodarstva, da jim posledično delodajalci izdajajo potrdila, da lahko potujejo na in z delovnega mesta, a jim hkrati grozi deportacija.¹¹

V takih okoliščinah so nekatere italijanske nevladne organizacije vlado pozvale, naj legalizira bivanje nelegalnih migrantov in migrantk in izda dovoljenja za bivanje, da bodo lahko delali, na primer v kmetijstvu, kar naj bi zmanjšalo izkoriščevalske prakse in sivo ekonomijo.¹²

»Koronakriza« je le še nazorneje pokazala, kako nestabilen in občutljiv je sistem preskrbe s hrano. To mora voditi tudi k pravičnejšim in bolj dostojanstvenim delovnim pogojem za tiste, od katerih je to, kaj in koliko bomo imeli na naših krožnikih, večinoma odvisno.

10 Padgett, Tim (2020). Undocumented Migrants: If We're »Essential« Workers During COVID-19, Why Detain Us?. Pridobljeno s: <https://www.wlrr.org/show/latin-america-report/2020-04-07/undocumented-migrants-if-were-essential-workers-during-covid-19-why-detain-us#stream/0>

11 LeTourneau, Nancy (2020). The Irony of Being Essential, But Illegal. Pridobljeno s: https://washingtonmonthly.com/2020/04/07/the-irony-of-being-essential-but-illegal/?fbclid=IwAR0peoyneUo0p7JAbl-q1vHPqE0POLBFqNroXFpD-rGmFA1_SexyjevnNuo

12 ANSA (2020). Coronavirus in Italy: NGOs want stay permits for migrant workers. Pridobljeno s: <https://www.infomigrants.net/en/post/23955/coronavirus-in-italy-ngos-want-stay-permits-for-migrant-workers>

Spletinar o beguncih na Balkanski poti v času covid-19

Sanja Cukut Krilić in Anja Zafošnik

20. aprila 2020 je v organizaciji *transform! Europe* s sedežem na Dunaju, to je mreža štiriintridesetih organizacij iz dvaindvajsetih držav, ki je dejavna na področju politične edukacije in kritične znanstvene analize, potekal spletinar z naslovom *Refugees in the Balkans and the Covid-19 Epidemic* (Begunci in begunke na Balkanskem polotoku in pandemija covid-19). Gostji spletinarja sta bili Emina Bužinkić (s Hrvaške) in Nidžara Ahmetašević (iz Bosne in Hercegovine), aktivistki mreže Transbalkanska solidarnost, ki imata bogate aktivistične in raziskovalne izkušnje s tega področja.

Dan pred spletinarjem se je v begunskem centru Bira v Bihaću, kjer so higienski pogoji že tako sicer izjemno slabi, saj primanjkuje hrane in vode, zgodil dogodek, ki pa v razmerah vsesplošne kriminalizacije beguncev in begunk ni nič izjemnega. V Bosni in Hercegovini begunske centre upravlja Mednarodna organizacija za migracije (IOM), nadzor v njih pa izvajajo zasebna podjetja za varovanje. Varnostnika sta pretepla dva mladoletnika, saj naj bi ta povzročala preveč hrupa, eden od njiju je nezavesten obležal. Na kraj dogodka je prišla policija, ki pretepenih mladoletnikov ni zaščitila oziroma jima ni nudila pomoči, temveč je nadaljevala z izvajanjem nasilja nad njima.

Dogodek je značilen za prikaz nasilnih ravnanj trenutnih politik na področju begunstva in migracij. Ne le da so ljudje tako na poti kot v begunskih kampih lačni, žejni, da živijo v popolnoma neprimernih pogojih, so tudi dehumanizirani in objekt najrazličnejših nasilnih vedenj. Podobno se je zgodilo nekaj dni nazaj v begunskem kampu

Krnjača v Srbiji, ko so predstavniki varnostnih služb začeli pretepati dečka, potem ko je ta zaprosil za pižamo, čemur so se uprli ostali prebivalci centra. Prišla je policija, ki je nadaljevala z izvajanjem nasilja in nekatere bivajoče odpeljala na neznano lokacijo. Primer pandemije bo tako nedvomno še stopnjeval najbolj rigidne postopke in instrumente, ki jih države imajo in v katerih pogosto sodelujejo tudi mednarodne in lokalne organizacije, ki morda nasilja ne izvajajo neposredno, a vseeno tudi ne nudijo zaščite in gotovosti. Seveda se zato poraja vprašanje, zakaj Mednarodna organizacija za migracije (v nadaljevanju IOM) ne opozarja na kršitve človekovih pravic in povečanje nasilja? IOM, ki tudi kot glavna upravlja kampe v Bosni in Hercegovini, bi morala o tem spregovoriti in opozoriti na nepravilnosti, ki se dogajajo. Vendar se zdi, da ravno zaradi tega, ker Evropska unija finančno podpira IOM, o tem zadnje omenjena raje ne govori na glas.

Hkrati se izvajajo tudi racije nad begunci, saj prebivalci krajev, v katerih so postavljeni kampi, namreč redno kličejo policijo, da se migranti kljub omejitvam gibanja gibljejo po cestah. Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da mnoge nevladne organizacije nimajo več dostopa do begunskih centrov, zato je težje izvajati tako spremljanje dogajanja kot tudi nuditi praktično pomoč in podporo. Različne ravni nasilja, degradacije in izključevanja se torej dogajajo v več javnih prostorih.

A prav tako se razvijajo oziroma nastajajo različne oblike solidarnostnih praks. Ljudje migrantom v Bosni in Hercegovini, zlasti tistim, ki živijo na cesti in navadno ne nosijo mask, te pogosto priskrbijo, da lahko gredo v trgovino, lekarno itn. Del lokalnega prebivalstva pomaga beguncem tudi z nudenjem hrane in zatočišča, saj v Bosni in Hercegovini stoji veliko zapuščenih hiš.

Čeprav zaradi omejitev gibanja ljudje na poti še vedno potujejo in se gibljejo, se tudi zunaj meja nacionalnih dr-

žav nezakoniti »push bac-ki« oziroma prisilne vrnitve (na primer iz Hrvaške nazaj v Bosno in Hercegovino) še vedno dogajajo. Težava v Bosni in Hercegovini je tudi ta, da so organizacije civilne družbe skorajda »mrtve«, nedelujoče in da navadno ni pričakovati njihove dejanske kritike in angažmaja na področju človekovih pravic beguncev in begunk.

Tudi v Hrvaški ljudje ne smejo iti zunaj meja svojih občin, policijski in varnostni nadzor spominjata na vojno stanje, kar v mnogih prebivalcih in prebivalkah zbuja travmatične spomine na nedavno vojno. Dogaja se discipliniranje vseh skupin prebivalstva, dejanja solidarnosti niso spodbujena, uradne institucije jih želijo celo zaustaviti, tisti, ki pomagajo, pa so tudi sami pogosto stigmatizirani in kriminalizirani, razen če gre za organizacijo pomoči v okviru uradnih organizacij. Take izredne razmere seveda zelo zadevajo osebe na poti in poglobljajo socialne neenakosti. Izjava mreže Transbalkanska solidarnost v zvezi s tem je dostopna na tej povezavi.¹

Foto: Anja Zafošnik.

¹ Transbalkanska solidarnost (2020). COVID-19: No one is safe until All are protected!. (2020). Pridobljeno s: <https://transbalkanskasolidarnost.home.blog/eng/>

Odgovor na vprašanje, zakaj se za bivanje neprimerni begunski centri ne evakuirajo in zaprejo, je seveda političen, zlasti ko govorimo o prostoru nekdanje Jugoslavije (oziroma Socialistične federativne republike Jugoslavije), ki se ga v takih prizadevanjih v primerjavi z na primer Grčijo navadno pozablja. Prav tako se na primer v Bosni in Hercegovini izjemno malo govori o otrocih brez spremstva, saj so politični predstavniki tisti, ki podpirajo odločitve o zaprtju mej, ki je veliko število teh otrok sploh ustvarila. Prav zato moramo neprestano analizirati same migracijske in mejne usmeritve, ki so take negotovosti in stiske ne le povzročile, temveč jih še poglobljajo. Prav tako moramo biti pozorni na razliko med humanitarnostjo, ki je seveda nujna, a ni dovolj, in političnim oziroma aktivističnim delovanjem, zato moramo razvijati načine (trans) nacionalne solidarnosti in prav tako biti pozorni na vsakdanja življenja aktivistov in aktivistk, ki se s svojim delovanjem ne le izpostavljajo, temveč ogrožajo tudi svoje lastno zdravje. Samo humanitarno delovanje namreč pogloblja neenakosti, zato delovanje vlad ne sme postati edini način solidarnostnega dela, nujno so potrebne nove navade solidarnosti.

Sezonsko delo: pivo, solata in natakar, ki ju prinese na mizo

Simona Zavratnik in Špela Perner

Delavci migranti so nosilni steber sezonskega dela in ključni pri oskrbi s hrano

Ni dvoma, da je hrana ena od osrednjih potreb človekove eksistence. Kot tudi to, da je pandemija zarezala globoko in brez dvoma boleče v to primarno potrebo človeka. Četudi je zadnje desetletje porajalo pomembne premisleke in so vzniknile iniciative in dejavnosti samooskrbe na terenu, pa s tem načinom sodobne družbe v resnici nikoli niso začele. Prevladujoč model kmetijstva je pregloboko del kapitalističnega ustroja, da bi se odločevalci ukvarjali ali si želeli kakršne druge dolgoročne vizije oskrbe s hrano. Tako so poskusi ostali posameznikom, lokalnim delovnim kolektivom, postali so ustaljen način ravnanja majhnih skupnosti, in to nikakor ni slabo, le dovolj ni.

Oskrba s hrano in vprašanje sezonskega dela sta evropske države v pomladi 2020 pretresla skupaj z virusom. Trenutno je aktualno vprašanje kmetijstva, kmalu se bo porajalo vprašanje turizma. Danes se pogovarjamo o tem, kdo in kdaj bo (da bo pravočasno) obral hmelj, obral jagode, pobral solato in vrtnine, jutri se bomo pogovarjali o tem, kdo in kdaj bo (da bo turistična sezona kolikor toliko »rešena«) prinesel krožnik hrane na mizo obmorske restavracije, počistil plaže, sprejemal goste v kampih in čistil njihove apartmaje.

Nedvomno dejstvo je, da so delavci migranti najbolj pomembni za opravljanje sezonskega dela, saj so tisti, ki ga ohranjajo pri »življenju«, pri čemer najsijajši gre za oskrbo

s hrano, zimsko smučarsko sezono, ali poletni množični obisk morja.

Vprašanje sezonskega dela je prvovrstno vprašanje migracij in mobilnosti, prav tako je vprašanje delavskih pravic, predvsem o plačilu in delovnih pogojih, če poudarimo samo dve najbolj težavni točki, ki se ju pogosto popolnoma spregleda.

V turizmu smo že v zadnjih nekaj sezonah spoznali modele izkoristiti tuje delavstvo in jo po sezoni pospraviti do naslednje epizode. Kar se je pokazalo kot problem hmelja, utegne biti še večja težava v turizmu. Natararice, receptorke, kuharice, snažilka, vzdrževalci, šoferji, snažilci ... Množica delavcev, ki bo stregla ljudem z razrahljanimi živci na dopustu po koronakrizi. Sezonce, ki so baje lahko srečni, da imajo delo (slišimo pogosto ljudski glas, a v resnici gre za glas izkoriščevalskih politik, ki delavca zreducirajo na nujno zlo oziroma najmanjši možni strošek), zato se ni treba ravno potruditi zanje. Saj bodo šli takoj po sezoni. V premoru do naslednje pa delavske pravice oziroma krivice prejšnje sezone niso več tako v nebo vpijoče.

Ciklične migracije, ki se iz leta v leto dogajajo glede na sezonske potrebe kmetijstva, so za evropske ekonomije izjemno pomembne. Nikakor ne gre za neki marginalen, zanemarljiv del ekonomij. Dejstvo je, da je delo migrantov in migrantk stalna sestavina sezonskega dela in ključno pri oskrbi s hrano. Viden pojav takih transnacionalnih migracij delavcev z vzhodnega dela Evrope, ki se napotijo proti poljem zahodnih evropskih držav, so številni organizirani prevozi romunskih, ukrajinskih in bolgarskih delavcev; številni kombiji, ki jih srečujemo na avtocesti proti Italiji, so stalnica sezonskih nomadskih delavcev na poti v sadovnjake in polja v severno Italijo.

Nekaj teh sezonskih delavcev iz tujine prihaja že več let tudi v Slovenijo. Najbrž še več jih iz Slovenije odhaja na polja in sadovnjake v Avstrijo in Italijo, in sicer sezonsko

ali najpogosteje kot dnevni čezmejni migranti, ki obirajo jagode, ribez, jabolka itd.

In kaj pravi slovenska politika na sezonske delavce, v okoliščinah koronakrize leta 2020? Odloči, da je treba podaljšati časovno omejitev. Namesto doslej veljavnih 120 dni na leto je mogoče sezonsko delo opravljati vse do konca leta 2020, in to je vse. Nič o pravicah. Nič o izboljšanju položaja, ker bodo delavci dalj časa v sektorjih, ki so znani pod oznako »treh D-jev«. Nič o izboljšanju. Le da: sezonske delavce bo mogoče neomejeno do konca leta držati na minimalnih standardih oziroma brez varstva delavskih pravic. In do konca leta se jih tudi bo. Ker se ne konča s koncem turistične sezone v septembru. Takrat se začnejo še trgatve na drugem koncu države in razcvet smučarske sezone še kakšen mesec pozneje. Leta bo konec, izredni pogoji pa se nadaljujejo. Četudi je priložnost pokoronskega premika očitna, se država ne namerava ukvarjati s pravicami sezoncev. Skrbi jo produktivnost kmetijstva, skrbijo jo dobički.

Kaj o sezonskih delavcih pravijo delodajalci? Da jih nujno potrebujejo, da bodo ostali brez opravljenega dela in da bo trpel dobiček. Aha, zakaj že? Je model takojšnjega t. i. instant izkoriščanja zadnjih let edini, ki ga znajo usmerjati? Resda še vedno deluje, a vse bolj omejeno in čedalje manj zanesljivo bo mogoče staviti na karto oziroma upati, da so vedno na voljo poceni tuji delavci.

Treba je – in to tako hitro kot je treba obrati hmelj ali prinesiti pašto gostu, preden se ta pohladi – spremeniti odnos do sezonskega dela. Država in delodajalci. Ker so migranti v številnih sektorjih veljali za klasične sezonske delavce, je počasi, a sistematično prihajalo do sprejemljivosti zmanjševanja delavskih pravic. Jasno, da smo vsi na slabšem.

Rešitve so seveda v preprostih ukrepih, med njimi je zelo pomembno in odločilno dostojno plačilo (pobude k

temu se seveda že pojavljajo, dober primer je odprto pismo Delavske svetovalnice, naslovljeno na Ministrstvo za kmetijstvo). Tako bi najbrž bilo manj težavno najti dovolj delavcev za poletno turistično sezono ali spomladanska poljedelska dela. Pri tem pa bi vsi ohranili nekaj dostojnosti in dostojanstva.

S terena: Delo z begunci na Balkanskem polotoku v času širjenja covid-19

Pogovarjala se je Anja Zafošnik.

Intervju z Bruno Moránom, prostovoljcem iz organizacije No name Kitchen¹

»... [i]majo veliko večji nadzor nad njimi in niso več vidni na cesti. To je tudi glavni razlog, da imajo begunske centre, da begunci niso vidni in da se ni več treba ukvarjati z njimi. Verjetno je koronavirusna bolezen 2019 zanimiva predvsem zato, ker niso vidni in so zdaj še bolj izolirani kot kadarkoli prej ...« Bruno opisuje razmere v Srbiji in odnos oblasti do beguncev, ki so zdaj še bolj skriti in nevidni v javnem prostoru.

Položaj beguncev se je v času covid-19 spremenil, veliko medijev je pozabilo poročati o beguncih, ki so obstali na Balkanski poti in v drugih državah. Pojavlja se tudi veliko lažnih novic in dezinformacij. Covid-19 ni samo ustavil vsakdanje življenje ljudi v različnih državah, temveč tudi mnoge procese in delovanja nevladnih organizacij, ki so delovale v različnih begunskih centrih na Balkanskem polotoku.

»... [p]omanjkanje hrane je vzrok za pretepe v begunskih centrih. In ko vidiš, da tisti, ki upravljajo begunski center, obupano prosijo nevladne organizacije za hrano, ker zaradi pomanjkanja prihaja do konfliktov, veš, da je to pokazatelj širšega problema ...« Iz teh in podobnih razlogov smo se odločili poročati o nekako »pozabljenih

¹ <https://www.nonamekitchen.org/english-council-of-europe-urges-croatia-to-probe-police-abuse-allegations/>

ljudeh« na Balkanski poti in se o tem pogovarjali s prostovoljcem Bruno Moránom.²

Bruno Morán prihaja iz Španije iz kneževine Asturija in je po poklicu stevard. Je tudi soustanovitelj organizacije No Name Kitchen (NKK).³ *No Name Kitchen* je nevladna organizacija, ki so jo leta 2017 ustanovili prostovoljci, ki od takrat pomagajo beguncem na poti, in sicer v Bosni in Hercegovini in Srbiji. *No Name Kitchen* priskrbi hrano, osnovne potrebščine, spalne vreče in skupni prostor za ljudi na poti. To je njihovo glavno poslanstvo.

Organizacija spremlja razmere beguncev in pomaga tistim, ki so bili prisiljeno vrnjeni nazaj preko meja (t. i. push backi) in so izkusili policijsko nasilje. Prostovoljci zato vsakodnevno vidijo različne poškodbe, kot so rane, zvini, zlomljene kosti in sledi pretepanja. Prostovoljci mesečno poročajo o razmerah na meji in objavljajo zgodbe o zlorabljenih žrtvah.

»Tudi med covidom-19 je večina ljudi v begunskih centrih, kjer so manj vidni širšemu prebivalstvu.«

B. Morán je pojasnil trenutne razmere na Balkanskem polotoku in na mejah, kakšen je bil odziv Evropske unije in kakšni so največji izzivi, s katerimi se soočajo begunci in nevladne organizacije.

»... [I]ahko greš v posteljo umazan, če je tvoj trebuh poln, ampak če zaspiš lačen, je to velika težava ...«

Posnetek celotnega intervjuja si lahko ogledate na povezavi: [https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=f3VKZGi91Qs&feature=emb_title&ab_channel=Anja zafo%20Alnik](https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=f3VKZGi91Qs&feature=emb_title&ab_channel=Anja%20zafo%20Alnik)

2 <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=IxYXBptTUfg>

3 <https://www.nonamekitchen.org/english-council-of-europe-urges-croatia-to-probe-police-abuse-allegations/>

Kakšne so trenutne razmere beguncev v Srbiji in kakšna je naloga vaše organizacije? Lahko razložite, kako so se spremenile razmere v času covid-19?

Vloga naše organizacije je težka, saj imamo trenutno samo enega prostovoljca, ki ostaja v Beogradu in zbira informacije. Približno en mesec nazaj so prostovoljci odšli iz države nazaj domov, a novi prostovoljci zaradi trenutnih razmer niso prišli. Še vedno imamo hišo, stanovanje, imamo ljudi, ki čakajo v tujini in ča-

kajo, da bo vsega tega konec, da se vrnejo nazaj delat kot prostovoljci. Ampak zdaj ne razdeljujemo stvari, hrane, skratka ničesar. Informacije nam podajajo prejšnji prostovoljci in prijatelji s Facebooka. Z nami sodelujejo tudi novinarji iz Srbije, ki nam poročajo o stanju in razmerah v begunskih centrih in koliko jih biva tam. Trenutno je v centrih okoli 8600 ljudi. Prejšnji mesec jih je bilo nastanjenih od 6000 do 6500, torej so v zadnjih dveh mesecih naselili dodatno še okoli 2000 ljudi. Hodili so po džungli (improvizirana bivališča migrantov v naravi), iskali ljudi ter jih premestili v begunske centre.

Kakšne so trenutne razmere na mejah? Ali so ljudje še vedno na poti in poskušajo prečkati meje?

Kot si lahko predstavljaš, begunske centre varuje vojska, zato ljudje težko odidejo. Vemo pa, da je nekaterim uspelo zapustiti centre. Od 2000 ljudi, ki so jih našle

Bruno Morán, prostovoljec pri organizaciji No name Kitchen. Foto: osebni arhiv.

oblasti zunaj in so jih namestili v begunske centre, je tudi nekaj ljudi, ki so ostali zunaj. Vemo tudi za nekatere migrante, ki so v Ljubljani in so prispeli 6–7 dni nazaj. Slišali smo za tri osebe, ki so prispele v Milano, saj so to sporočile prostovoljcem. Ljudje še vedno prečkajo mejo, seveda na drugačen način in v manjšem številu kot pred epidemijo.

Kakšen je bil odziv Evropske unije na prihodnje preprečevanje virusa in kakšni so bili ukrepi mednarodnih organizacij v zvezi s položajem beguncev?

Mislím, da je to še vedno vprašanje in proces, saj Evropska unija spreminja zakone na dnevni ravni kot naša španska vlada. Sprejemanje vseh teh zakonov ne daje jasnega načina, kako delati. Ljudje se prilagajajo skoraj vsa-

**Organizacija NNK je prisotna v Beogradu, kjer prostovoljci zbirajo informacije o razmerah v centrih.
Foto: Anja Zafošnik.**

kodnevno, odvisno, kje smo in kako delamo stvari. Na primer v Grčiji v Patrasu je veliko varnostnih omejitev in pri nošenju mask so tipični protokoli, ki jih večinoma vsi upoštevajo. Umivanje rok, nošenje maske in drugo.

Kot organizacija se prilagajamo na to, kje smo. V mestu Melilla s špansko vlado je drugačen položaj kot v Grčiji v mestu Patras in z njihovo vlado. V Srbiji z vsemi pritiski je težko karkoli delati, v Bosni in Hercegovini na primer pa se proces še dogaja, kljub temu da tam nimamo naših prostovoljcev. V času našega delovanja smo vzpostavili veliko mrežo prostovoljcev med domačini, ki imajo zdaj našo kreditno kartico in urejajo določene zadeve. Še vedno plačujemo najemnino za hišo, domačini imajo našo kreditno kartico, s katero plačujejo v pekarni. Begunci torej prejmejo nekakšne bone in lahko gredo po hrano v pekarno.

Nekateri prostovoljci kuhajo vsaj trikrat na teden in razdelijo več kot 150 obrokov in vse to se počne z drugačnimi zdravstvenimi ukrepi na državni ravni. Vsak ima drugačen način in postopek ravnanja v takih razmerah. Nekateri zelo skrbijo in pazijo nase; z nošenjem maske, rokavicami, kljub temu da to ni obvezno. Naša organizacije je namenila 300,00 € za maske v Bosni in Hercegovini. Zdaj bomo poslali dodatno še 200 mask po pošti, poskušamo se adaptirati na razmere z minimalnim številom prostovoljcev. Še šest tednov nazaj nas je bilo 33, zdaj pa imamo uradno enega prostovoljca v Melilli v Španiji in enega v Grčiji, ostali so domačini, ki so v pripravljenosti. Vsa Evropa se vsakodnevno spreminja in prilagaja.

Ali veste, kakšni so ukrepi oziroma predpisi v primeru okužbe znotraj begunskih centrov?

Trenutno ne poznamo nobenih ukrepov znotraj begunskih centrov. Ustvarili smo dokument, in to je anketni vprašalnik, ki smo ga poslali med migrante znotraj

centrov. Sprašujemo jih, kakšno je življenje v koronačasu, kakšne informacije so dobili znotraj centrov in podobno. Kot vemo, pa so ljudje skupaj v begunskih centrih, kjer ni sob in ni uradnih predpisov znotraj teh ustanov. Centri so izolirani, ampak ljudje tam skupaj živijo. Dokler so zunaj mest, nastanjeni v centrih in niso vidni krajevni prebivalstvu, nikogar ne zanimajo.

Katere nevladne organizacije trenutno delujejo in pomagajo v begunskih centrih?

V begunskih centrih so velike organizacije, kot je IOM (Mednarodna organizacija za migracije), MSF (Zdravniki brez meja) in DRC (Danish Refugee Council), nočem izpostaviti IOM in MSF skupaj na isto raven, ampak velike organizacije so še tam. DRC naj bi delal v Bosni in Hercegovini. V Srbiji, natančneje v Beogradu pa je MSF prenehal izvajati celotno dejavnost in so ukinili kliniko. Manj ljudi dela v centrih, to vemo zagotovo. In vemo za nekatere delavce, ki so že nehali delati zaradi prevelikih pritiskov znotraj centrov. Komisariat nima dovolj ljudi, da bi delali tam.

Kako se oziroma kdo denarno podpira vašo organizacijo?

Financiranje naše organizacije je stvar, ki se zelo spreminja. Zdaj nam sredstva dajejo zasebni donatorji, a vlada nam ne pomaga. Imamo večje donatorje, eden izmed njih je *European Civic Forum*. Ti nam nakazujejo mesečne donacije, kar je za nas zelo pomembno. Za nas je boljše, da dobimo na primer 1.000,00 € vsak mesec eno leto zapored, kot da dobimo enkratni znesek 5.000,00 € in potem donator ponikne. Pomembno je, da imamo mesečne prihodke.

Kakšno je mnenje lokalnega prebivalstva o beguncih v državi, ali se je njihov pogled nanje v koronačasu spremenil?

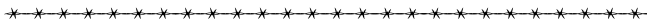
Ne moremo reči, da se je v tem mesecu njihov pogled kaj spremenil. Mislim, da se je njihov pogled na begunce spremenil v zadnjih dveh letih. Ko smo prišli v Bosno in Hercegovino, so domači prebivalci zelo pomagali. Po nekaj mesecih, mogoče enem letu, ko so bile razmere še vedno enake in je začelo prihajati vedno več migrantov, smo pri domačinih opazili drugačen pogled na njih. Lokalne trgovine in restavracije so začele izobešati obvestila z napisi, da vstop migrantom ni dovoljen. Imeli smo celo primer, ko je prostovoljec šel po kavo in mu je lastnik rekel, naj gre v taborišče, saj naj bi dajal videz, kot da je migrant. Ampak sam mislim, da se zdaj ne bo kaj dosti spremenilo, saj se migranti nahajajo večinoma v begunskih centrih in niso toliko vidni domačemu prebivalstvu. V majhnih krajih, kot sta Velika Kladuša ali Šid, so razmere za krajevno prebivalstvo nekako boljše. Beguncev ne vidijo na cesti, so v centrih, torej zanje niso vidni, in se ne potrebujejo ukvarjati z njimi. Zdaj v koronačasu so še bolj nevidni in odmaknjeni od lokalnega prebivalstva.

Kaj trenutno najbolj potrebujejo v begunskih centrih in kako lahko pomagamo vaši organizaciji?

Kljub temu da migranti uporabljajo dve vrsti oblačil ves čas, pa to ni nekaj, kar bi najbolj potrebovali. Kar jim manjka in povzroča prepire med njimi, je hrana. Ko ti nekdo, ki vodi center, pove, da jim najbolj primanjkuje hrane, ker se zaradi njenega pomanjkanja ljudje med seboj ponoči tudi stepejo, je to znak, da je to največja težava znotraj taborišča. Potem tudi zdravstvena vprašanja, glede higijene bi lahko našli dosti stvari, ampak v posteljo lahko greš umazan in boš zaspal, ampak če greš v posteljo lačen, pa to ni dobro, in to je velika težava. Prostovoljci, ki delajo v centrih, nam povedo, da ni dovolj hrane, tudi migranti nam pišejo, da so lačni. Težko je, saj so znotraj centrov in vidimo, da ne moremo narediti popolnoma

ničesar. Je samo velika ograja, zid med nami. V Bosni in Hercegovini lahko gredo iz centrov, v Srbiji pa tega žal ne morejo. Ničesar ne moreš narediti. V Bosni in Hercegovini lahko gredo iz centrov, lahko razdelimo stvari, vseeno pa prihaja do razlik med državami in načina, kako lahko delamo v obeh državah.

Bruno, hvala in se kmalu vidimo na terenu!

Protimigrantsko razpoloženje na Balkanskem polotoku v času širjenja covid-19

Sanja Cukut Krilić

V enem od naših prejšnjih prispevkov smo objavili pogovor s prostovoljcem organizacije *No Name Kitchen*, ki na različne načine pomaga ljudem na poti v Srbiji, Bosni in Hercegovini in Grčiji. 5. maja 2020 je ta organizacija pripravila spletnar, ki je obravnaval položaje oseb na poti v Grčiji, Srbiji, Bosni in Hercegovini in Sloveniji. Sodelovali so Alex Sawizki, ki je prostovoljec No Name Kitchen v Patrasu v Grčiji, Nidžara Ahmetašević, aktivistka iz Bosne in Hercegovine, Marta Stojić iz Srbije in Jošt Žagar iz civilne iniciative Info Kolpa iz Slovenije. V tem prispevku objavljamo nekaj poudarkov s spletnarja.

Razmere v vseh državah kažejo na vse bolj naraščajoče protimigrantsko razpoloženje, prav tako pa je jasno, da se vsakodnevna življenja ljudi na poti soočajo z različnimi oblikami nasilja, katerega povzročitelji so pogosto predstavniki uradnih služb in institucij.

Po oceni prostovoljca iz Patrasa se je nasilje policije nad osebami na poti v času ukrepov za omejitev pandemije povečalo. Te osebe so bile v času, ko je bilo na ulicah manj ljudi, vidnejše in še veliko bolj tarča represivnih ukrepov. Ko se ukrepi v zvezi s pandemijo sproščajo, vedno več migrantov zapušča Patras in potuje naprej v Italijo, od koder jih na ladjah vračajo nazaj v Grčijo, med temi postopki pa pogosto doživljajo nasilje.

Tudi v Bosni in Hercegovini je vladna retorika do ljudi na poti zastrašujoča, minister za varnost Fahrudin Radončić govori celo o vojni proti migrantom in jih označuje kot »ilegalne« ali le »ekonomske« migrante. Trenutno je v be-

gunskih centrih v državi zaprtih od 6000 do 7000 ljudi. Hrane ni dovolj, higienske razmere so slabe, veliko je nasilja, zlasti od zasebnih podjetij za varovanje, katerih delo financira IOM, ki je večinoma soodgovoren za stanje, o čemer smo pisale že v eni od predhodnih prispevkov. Veliko oseb na poti živi tudi zunaj skupinskih centrov, na ulici, v starih zapuščenih zgradbah, nekatere so v svoje domove sprejeli tudi lokalni prebivalci. Novoodprti kamp Lipa blizu Bihaća naj bi po besedah IOM bil namenjen bivanju okuženih z novim virusom, medtem ko vlada trdi, da je namenjen vsem osebam na poti. Tudi tam se pogosto izvaja nasilje tako od varnostnih služb kot policistov. Policijsko nasilje pa je razširjeno tudi na ulicah in mejah. IOM o takih dogajanjih po navadi molči. Neodvisno spremljanje dogajanja je nemogoče, saj novinarjem in aktivistom ni dovoljen vstop v begunske centre ali pa jih morajo spremljati varnostniki ali predstavniki IOM.

Tudi v Srbiji je bil že pred izbruhom koronavirusa pogost protimigrantski diskurz, in sicer tako v javnosti kot tudi na vladni ravni, osebe na poti so policisti pogosto prijeli na ulicah in jih odpeljali v begunske centre. Z razglasitvijo izrednega stanja ni bilo več mogoče začeti azilnega postopka in/ali regulirati bivanja, vojska je zdaj na ulicah, na mejah in okoli begunskih centrov. Osebe na poti nimajo informacij, ne vedo, kaj se dogaja, vstop v begunske centre je prepovedan, higienskih pripomočkov in hrane je premalo. Seveda vseeno osebe na poti v Srbijo še vedno prihajajo, trenutno zlasti iz Republike Severne Makedonije in Albanije. Dogajajo se t. i. *push backi* oziroma prisilne vrnitve, zlasti z juga Srbije v Republiko Severno Makedonijo.

Kot vemo že nekaj časa, se prisilne vrnitve ljudi preko meje v prejšnjo državo (t. i. *push backi*) dogajajo tudi v Sloveniji, od maja 2018 se vedno pogosteje dogaja, da policija osebam na poti ne dovoli zaprositi za azil, zlasti je

to postalo vse pogostejši, ustaljeni način ravnanja na policijskih postajah na jugovzhodnem delu Slovenije. Policija pogosto grozi in izvajajo se *prisilne vrnitve* na Hrvaško in od tam naprej v Bosno in Hercegovino. Nevladne organizacije osebam na poti poskušajo pomagati, opozarjajo na težavnost vračanja, ki pa je v praksi še vedno pogosto. Prav zato se pogosto dogaja, da osebe na poti pridejo v ljubljanski Azilni dom, kjer zaprosijo za azil. Okrepile so se tudi usmeritve po legalizaciji t. i. push backov oziroma prisilnih vrnitev, kot se je to zgodilo na Madžarskem.¹

Kljub nekaterim specifikam ravnanja v omenjenih državah kažejo na vedno večjo sekurizitacijo in represijo migracijskih politik. To seveda ni posebnost držav na »evropski periferiji«, ampak tudi institucionalizirana politika Evropske unije, ki o dogajanjih po navadi molči. Hkrati morata na primer Bosna in Hercegovina in Srbija za vstop v Evropsko unijo uveljaviti veliko postopkov, med katerimi je tudi upravljanje z migracijami in mejami. Kriminalizacija oseb na poti pa se ne tiče samo te skupine kot še posebej ranljive, saj se je pokazalo, da so vlade mnogih držav pandemijo izkoristile za naraščajočo represijo tudi nad tistimi, ki jih po navadi imenujemo »domače prebivalstvo«. Ignoriranje izkušenj in potreb oseb na poti torej ogroža tudi »naša« vsakodnevna življenja.

1 ECRE (2016). Hungary: Latest amendments legalise extrajudicial push-back of asylum-seekers. Pridobljeno s: <https://www.ecre.org/hungary-latest-amendments-legalise-extrajudicial-push-back-of-asylum-seekers/>

Koronasovraštvo: kaj pa vprašanje rasizma v zdravstvu?

Špela Vovk, Klara Andlovic in Simona Zavratnik

Pandemija in (novi) rasizem

Pri proučevanju rasizma ugotovimo, da skorajda ni področja, v katerem bi rasizem umajjal in tako tudi zdravstvo kot eden od družbenih podsistemov ni izjema. V tem primeru lahko govorimo o tako imenovanem institucionalnem rasizmu, ki se manifestira predvsem v delovanju javnih institucij. Kaj to dejansko pomeni? V zdravstvenih ustanovah se taki rasistični učinki največkrat kažejo v slabši zdravstveni oskrbi in slabšem dostopu do zdravstvenih storitev različnih etničnih manjšin. Prav tako podatki kažejo, da so prav te manjšine, ki predvsem izkušajo institucionalni rasizem, večinoma žrtve novega koronavirusa. To je povezano z njihovim slabšim socialnim in ekonomskim položajem, revščino delavskega razreda in slabšo dosegljivostjo do zdravstvenih storitev.

Trenutni položaj koronakrize skupaj s številnimi drugimi vprašanji poraja tudi vprašanja rasizma, in sicer tako pojavnosti novih rasizmov kot tudi utrjevanja že obstoječih. Za primer podajamo, kako recimo naša javnost po vzniku koronavirusne bolezni 2019 gleda na Kitajce¹ (ali kar posplošeno, torej na Azijce) in sosede Italijane.² Vprašanje, katere nove oblike rasizma in nacionalizma povzro-

-
- 1 Lee, Y. Bruce (2020). How COVID-19 Coronavirus Is Uncovering Anti-Asian Racism. Pridobljeno s: <https://www.forbes.com/sites/brucelee/2020/02/18/how-covid-19-coronavirus-is-uncovering-anti-asian-racism/?sh=25a346cb29a6#7984d63729a6>
 - 2 Global News (2020). COVID-19 Racism. Pridobljeno s: <https://globalnews.ca/tag/covid-19-racism/>

ča koronakriza, je kompleksno in večplastno, zato je ambicija našega krajšega zapisa predvsem opozoriti na kontinuirano povezanost med rasizmom v okoliščinah pandemije (osebna raven), a tudi na usidranje rasizma v zdravstvenih politikah držav oziroma v zdravstvenih institucijah (sistemska raven).

Prve primere rasnega razlikovanja najdemo že v antični Grčiji, ko so Grki, skupaj s številnimi družbenimi inovacijami in splošnim napredkom, poznali tudi etnocentričnost, nestrpnost in suženjstvo. Sužnjem drugih ras pa se je pripisovalo »še« nižji status. Grški očetje znanosti so tako osnovali prve znanstvene paradigme zahodne kulture za nadaljnjo predstavitev biološkega koncepta rasne manjvrednosti oziroma belske nadvlade (Byrd in Clayton, 2001). Rezultati so se kazali predvsem v pomembnih zdravstveni oskrbi sužnjev. Koncepti, ki so predpostavljali manjvrednost temnopoltih ljudi, so se nadaljevali dalje tudi v rimski medicinski tradiciji in vse tja do renesanse, obdobja velikega družbenega in humanističnega napredka, kar se je kazalo tudi na medicinskem področju. Kot ugotavljata v študiji Byrd in Clayton (2001), je tudi v času nastanka angleških kolonij ponovno oziroma še zmeraj prevladovalo močno rasistično in biološko determinirano delovanje proti temnopoltim.

Rasistične razlike v zdravstvu so predvsem posledica množičnega suženjstva Afroameričanov v 17. stoletju, ki je utrdilo rasizem v sodobnih družbah na podlagi razlikovanja med »belim« in »temnopoltim«. Temnopolta telesa so bila videna kot primerna za suženjstvo in kot nekaj, kar je treba disciplinirati in nadzorovati (Hammonds in Reverby, 2019). Po ameriški državljanski vojni je število obolelih in mrtvih med temnopoltim prebivalstvom strmo naraslo, med drugimi tudi zaradi rasističnega ameriškega južnega zdravstvenega sistema. Strah pred odvisnostjo od vladne miloščine, ki bi spodkopala belsko avtoriteto in

omogočila državljanstva temnopoltim prebivalcem, je preprečil idejo o zdravstvenem sistemu za temnopolte tudi na področju politike. Kot odziv na tak izključujoč odnos so Afroameričani ustanovili svoje zdravstvene šole, vendar je bilo to za ekonomsko ogroženo prebivalstvo že od samega začetka obsojeno na neuspeh. Biti bolan in hkrati temnopoltn je bila usodna »kombinacija« tudi v poznem 19. in zgodnjem 20. stoletju, saj so njihove razmere še dodatno poslabšali prostorska segregacija, neustrežni in prenatrpani bivanjski pogoji in težko fizično delo (Hammonds in Reverby, 2019).

V 20. stoletju se je tako med zdravstvenimi strokovnjaki razširilo razumevanje, da bolezen ne razlikuje med temnopoltimi in belopoltnimi, prav tako pa se je družba začela zavedati, da na zdravstvene rezultate lahko vplivajo individualni in kolektivni dejavniki. Čeprav je šlo za številna prizadevanja, predvsem temnopoltega prebivalstva, se je spreminjanje segregacijskih zdravstvenih sistemov pokazalo kot zelo zahtevno delo. Podobno kot se suženjstvo ni končalo leta 1865, ampak se je le preoblikovalo v nove načine izkoriščanja najemnega dela, se tudi segregacija zdravstvenega sistema ni končala, temveč je samo spremenila svojo obliko. Zdravstvene razlike v 20. stoletju so bile tako rezultat delovanj, osnovanih na ideologijah rasnega razlikovanja, in dejstva, da temnopoltni prebivalci še vedno niso bili prepoznani kot enakopravni člani družbe (Hammonds in Reverby, 2019). 21. stoletje, ki je obdobje pospešenega tehnološkega razvoja, pa vseeno ni vplivalo na odmik od rasizma, temveč je ukoreninjene rasistične učinke marsikje še stopnjevalo, prav tako pa je povzročilo nove razlikovalne rasizme, poznane tudi kot rasizem brez ras, v katerem ima glavno besedo govorica kulturne razlike (Balibar). »Glavne osebe« novih rasizmov pa so prav migranti!

Foto: Jaka Teršek.

Zgodovinski pregled kaže, da povezovanje področij zdravstva in rasizma, ki se zdita morda na prvi pogled nepovezani, izvira daleč nazaj v preteklost in da je bilo polje obravnave človekovega telesa in njegovo zdravje močno zaznamovano skozi rasistični pogled. Aktualizirano v času današnje pandemije lahko trdimo, da številne prakse kažejo na vznik novih rasizmov do »kužnega« drugEGA, tistega, ki prinaša virus.

Iz osebnih izkušenj lahko navedemo izključujoč odnos do govorcev italijanščine na enem od letališč na obrobju Londona v začetku meseca marca 2020, ko smo iz Ljubljane še lahko leteli in se tudi popolnoma utečeno vračali na Brnik. Pravzaprav ni pomniti, kdaj smo slišali tako po tiho in pritajeno med seboj govoriti italijanske govorce in hkrati zaznali toliko nelagodja ob razkritju njihovega jezika. Nadalje, ob popolnoma vsakodnevem opraviilu (ozi-

roma v času strogih ukrepov že načrtovani odpravi), to je odhoda v trgovino ali v mesto, smo opazile izogibanje posameznikom, ki so domnevno pripadniki drugih ras, etnij, kultur. Istočasno smo sami lahko kaj kmalu žrtve izogibanja drugih. Neka druga osebna izkušnja je iz maja 2020 v obdobju začasnega bivanja v majhnem obmorskem istrskem mestecu; naglas, ki da slišati, da nekdo ni domačin, je dovoljšen razlog za drugačne obravnave in »prakse distanciranja«.

Seveda se logično poraja vprašanje, ali se bodo v koronakrizi 2020 pojavljajoči rasizmi nadaljevali in ohranili v družbenem kolektivnem spominu tudi onkraj globalne zdravstvene krize. Se bomo – potem ko bodo sproščeni ukrepi zaježitve virusa – vsepovprek izogibali vseh Azijcev za vsak primer, če ne prepoznamo popolnoma zanesljivo Kitajce, ali pa bomo rasistični kar do vseh prebivalcev Daljnega vzhoda? Ali pa se bo morda razvila čisto nova oblika paranoičnega rasizma, pri čemer se bomo, v strahu pred virusom covid-19, oddaljili prav od vseh? Bomo prisostvovali novemu načinu, ki rasistično obravnava tiste, za katere se je doslej zdelo, da ne morejo biti njegovi naslovniki npr. na splošno Italijani? Sumimo, da se neke vrste »rasistični preobrat« pravzaprav že dogaja. Pa ne le da je »sumljivi drugi« Italijan v evropskem prostoru, to je tudi Afričan na Kitajskem.³

Viri

Balibar, E., Zorn, J. in Jeffs, N. (2004). Ali obstaja »neoracizem«?. Časopis za kritiko znanosti, 32 (217/218), 115–125.
Bryd, W. M. in Clayton, L. A. (2001). *A. Race, medicine, and health care in the United States: a historical survey*. Pridobljeno s: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk>.

3 AlJazeera (2020). Complaints of racism mar China's coronavirus response. Pridobljeno s: <https://www.aljazeera.com/news/2020/4/26/complaints-of-racism-mar-chinas-coronavirus-response>

[uni-lj.si/eds/detail/detail?vid=3&sid=9eabc5b4-8b14-4a95-b745-5990f090a9ea%40sdc-v-sessmgr01&bdata=Jmxhbmc9c2wmc2l0ZTl1ZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=edsbas.C385E48F&db=edsbas.](https://www.edsbas.uni-lj.si/eds/detail/detail?vid=3&sid=9eabc5b4-8b14-4a95-b745-5990f090a9ea%40sdc-v-sessmgr01&bdata=Jmxhbmc9c2wmc2l0ZTl1ZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=edsbas.C385E48F&db=edsbas)

Hammonds, E. M. in Reverby, S. M. (2019). *Toward a Historically Informed Analysis of Racial Health Disparities Since 1619*. PubMed Central 109 (10), 1248–1349. American Public Health Association. Pridobljeno s: <https://ajph.aphapublications.org/doi/abs/10.2105/AJPH.2019.305262>.

Begunke v pandemiji covid-19

Sanja Cukut Krilić

Kot smo v prejšnjih prispevkih že večkrat zapisale,¹ je pandemija covid-19 še zaostрила življenjske pogoje ljudi na družbenih obrobjih, med njimi so tudi begunci in begunke in druge skupine ljudi na poti. V skupnostih, ki so že tako ranljive, so ženske dodatno ogrožene.² Ženske so po navadi v vseh družbah tiste, ki opravijo večino skrbstvenega dela, in begunke pri tem niso nikakršna izjema. Družbene norme narekujejo, da naj ženske skrbijo za otroke in starejše, in ko ti zbolijo, so tudi same ranljivejše. Zaradi dodatnih odgovornosti doma pa imajo manjše možnosti za ekonomsko dejavnost zunaj družine. Podatki kažejo, da ima prekinitev šolanja oziroma prehod na šolanje na domu po navadi bolj negativne posledice za dekleta, ki se v teh primerih redkeje vrnejo v šolo kot fantje, kar se je na primer pokazalo že ob izbruhu virusa ebole. Pomanjkanje možnosti izobraževanja in finančne varnosti je seveda povezano z večjim tveganjem za izkoriščanje, ki lahko vključuje prisilne in zgodnje poroke, spolni odnos v zameno za denar ali drugo uslugo, druge oblike spolne zlorabe in trgovanje z ljudmi.

Posebna težava je dosegljivost zdravstvene oskrbe, ki je po navadi za to skupino prebivalstva že tako slaba,

- 1 Cukut Krilić, Sanja (2020). Socialna distanca in samoizolacija: Kaj pa zdravje beguncev in begunk?. Pridobljeno s: <https://virusnimameja.com/2020/04/15/socialna-distanca-in-samoizolacija-kaj-pa-zdravje-beguncev-in-begunk/>
- 2 Cone, Devon (2020). Gender Matters: COVID-19's Outsized Impact on Displaced Women and Girls. Pridobljeno s: <https://www.refugeesinternational.org/reports/2020/5/4/gender-matters-covid-19s-outsized-impact-on-displaced-women-and-girls>

Foto: Katja Lihtenvalner.

zlasti so otežene in onemogočene storitve na področju reproduktivnega zdravja. Te so bile med epidemijo skorajda ustavljene, kar ima neposredne posledice za povečano umrljivost mater. Težave so večje v tistih državah,³ v katerih je dosegljivost zdravstvenih storitev že tako omejena in je infrastruktura slaba. To so hkrati tudi države, iz katerih prihaja največ begunk in beguncev in prisilno razseljenih oseb.

Veliko problematiko predstavlja nasilje zaradi spola. Ena od raziskav v Grčiji je pokazala, da se večina begunk v begunskih centrih boji uporabljati neosvetljena

3 Cone, Devon (2020). Gender Matters: COVID-19's Outsized Impact on Displaced Women and Girls. Pridobljeno s: <https://www.refugeesinternational.org/reports/2020/5/4/gender-matters-covid-19s-outsized-impact-on-displaced-women-and-girls>

stranišča brez ključavnic in redke umivalnike,⁴ ki so na voljo, saj se te bojijo, da bodo med njihovo uporabo doživele nasilje. Obseg take problematike jasno kaže na dejstvo, da so ZDA leta 2019 sprejele zakon,⁵ da morajo humanitarne organizacije, ki jih financira država, v takih prostorih zagotoviti dovoljšno osvetljenost in ključavnice. Ena od možnosti je tudi ločitev teh prostorov po spolu. Težavo predstavlja tudi zagotovitev dovoljšne količine izdelkov za osebno higieno, na primer mila ali izdelkov, nujnih med menstruacijo, saj so pogosto prekinjene dobavne poti, humanitarne organizacije pa imajo omejen dostop do kolektivnih centrov. V razmerah vsesplošnih omejitev gibanja in preživljanja časa s člani istega gospodinjstva so ženske veliko bolj dovzetne in ranljive tudi za doživljanje nasilja v družini,⁶ hkrati pa nasilje veliko teže tudi prijavijo, saj imajo manj zasebnosti in teže pridejo do telefona, zatočišča so teže dostopna itn.

Jasno je torej, da se globalni odgovori na epidemijo covid-19 dogajajo v razmerah ukoreninjenih neenakosti in nepravilnosti na področju spolnega in reproduktivnega zdravja. Kot take negativno vplivajo na zdravje, blagostanje in ekonomski položaj begunk, ki so bile že pred epidemijo med manj zaščitenimi skupinami ljudi. Prav zato bodo nesorazmerno bolj občutile tudi negativne ekonomske in socialne, ne le zdravstvene posledice

4 Cone, Devon (2020). Gender Matters: COVID-19's Outsized Impact on Displaced Women and Girls. Pridobljeno s: <https://www.refugeesinternational.org/reports/2020/5/4/gender-matters-covid-19s-outsized-impact-on-displaced-women-and-girls>

5 H.R.615 - Refugee Sanitation Facility Safety Act of 2019. Pridobljeno s: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/615>

6 Mednick, Sam (2020). Syrian refugee women face new COVID-19 battleground. Pridobljeno s: <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/05/12/Syria-refugee-women-coronavirus-battleground>

pandemije.⁷ Če smo za izhodišče našega bloga poudarile dejstvo, da migrante, begunce in ljudi na poti »koro-nakriza« prizadeva drugače kot domače prebivalstvo, je treba dodati, da na drugačen način obravnava tudi oba spola; med mobilnimi skupinami prebivalstva seveda ne le begunk, temveč na primer tudi delavk in delavcev v skrbstvenih in zdravstvenih sektorjih, delavcev v gradbe-ništvu, nedokumentiranih migrantov in migrantk.

7 Stidham Hall, Kelli et al. (2020). Centring sexual and reproductive health and justice in the global COVID-19 response. Pridobljeno s: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30801-1/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30801-1/fulltext)

Begunska taborišča v 21. stoletju

Erina Borovič

Igra oblasti z ljudmi na migracijskih poteh

25. avgusta ob 17. uri se je na Centru za tujce v Postojni, nedaleč stran od svetovno znane turistične zanimivosti, to je Postojnske jame, izvajala protestna akcija, s katero smo javnost želeli opozoriti na nečloveške razmere, v katerih prebivajo prosilci za azil v prej omenjeni ustanovi. Že od začetka delovanja je center zaprto taborišče in predstavlja prostor brutalnih zlorab človekovih pravic. V njem se lahko znajde vsak, ki je tujec in si ni uspel pravočasno urediti bivalnih dokumentov, zaprti pa ostanejo tudi do enega leta, največkrat brez stika z zunanjim svetom ali možnosti pritožbe. Kot povedo taboriščniki, je Center za tujce mnogo slabši kot navaden zapor: »Tam vsaj veš, zakaj si zaprt in koliko časa boš ostal, dobiš lahko odvetnika ... Tu pa si prepuščen na milost in nemilost enega inšpektorja.« Poskusi samomorov so zato nekaj vsakdanjega, psihično uničene taboriščnike pa se zapira v samice.

Skupina približno 70 protestnikov se je zbrala pred vhodom centra, kjer so nas pričakali postrojeni policisti, med katerimi je bila tudi posebna enota policije.

Izpred vhoda smo se nato predstavili na mesto, kjer smo se lahko na daljavo sporazumevali s prosilci za azil, med katerimi imajo mnogi dokumente in dokazila, da so zaprosili za azil in bi morali nanj čakati v azilnem domu ali na Viču, ali Kotnikovi v Ljubljani, ali Logatcu. Pa so vseeno zaprti v kletkah postojnskega centra – v prostorih, ki so sicer prvotno namenjeni nastanitvi dveh oseb, je zdaj zaprtih deset in več ljudi. Skozi okenske špranje, prekri-

te z rešetkami, so nam pripovedovali svoje izkušnje z zaposlenimi; tudi o pretepanju in onemogočanju dostopa do zdravnika, ki so ga nazadnje videli pred kakim mesecem.

Med drugim so povedali, da nimajo higienskih pripomočkov, ženske na primer ne morejo dobiti higienskih vložkov ipd. Problematično je predvsem dejstvo, da zdravstvena dela očitno izvaja policija, namesto da bi zdravniki opravljali delo medicinske stroke. To je lahko skrajno nevarno, saj azilantom dajejo podobna (morda celo ista?) zdravila, ne glede na bolezenske težave. Med njimi so astmatiki, ljudje z ledvičnimi obolenji, srčni bolniki ipd. Sumijo pa tudi, da jim v hrano podtikajo pomirjevala in uspavala, ker so neprestano zaspani in večino časa v centru prespijo. Policija jim hrano daje kar skozi rešetke, ob čemer seveda ni poskrbljeno ne za higieno ne zdravstveno varnost.

Pred dnevi je iz omenjenega centra v javnost prišel videoposnetek dogodka, ko je ena oseba doživela srčni infarkt. Niso ji omogočili in nudili zdravniške pomoči, zato je moški poskušal storiti samomor, a tudi zatem zdravniške pomoči še vedno ni bil deležen. S posnetka lahko vidimo, kako obnemoglo leži na tleh, ostali pa prosijo za pomoč. Policija se po besedah azilantov na prošnje in ne-

Foto: Erina Borovič.

zadovoljstvo odziva s še več nasilja, grožnjami s policijskimi psi in podobno. Tudi medtem ko smo se pogovarjali z zaprtimi azilanti, so ti poročali, da jim je policija grozila med našim pogovorom in jim želela preprečiti komunikacijo z nami.

Pogovor z azilanti je potekal preko nekaj naših »prevajalcev«, to je udeležencev protestnega shoda, ki so zaprte nagovorili po zvočniku, ti pa so dobesedno kričali odgovore skozi rešetke. Zaprti v postojnskem Centru za tujce so tudi povedali, da jim policija ob njihovem prihodu pobere ves denar in telefone, zato ne morejo komunicirati z zunanjim svetom in vzpostaviti stikov z družinami. Mnogi so bili namreč ločeni od svojih družin. Poročajo pa tudi, da so med t. i. zaporniki v centru tudi otroci. Najmlajši naj bi bil star približno dve leti.

Tisti, ki niso zaprti v celicah z vsaj devetimi drugimi osebami, so zaprti v kontejnerskem poslopju z betonskimi tlemi, kjer jih je po navedbah azilantov trenutno zaprtih kakih 75 oseb. Povedo, da hrane ni dovolj za vse, da se prostorov ne čisti, da so se tam zaredili številni zajedavci, in sicer pršice, uši ipd. V času koronakrize, ko ves svet opozarja na higienske standarde, si dovolimo zapreti ljudi in jim onemogočiti osnovne kriterije, ki omogočajo varnost vsakega izmed nas?!

Zato se pridružujemo apelu in protestu zaprtih ljudi, prosilcev za azil, beguncev, ljudi na poteh – ali kakorkoli jih imenujemo – ki se že več kot mesec dni trudijo opozoriti javnost na nevezdržnost razmer in brezizhoden položaj, v katerem so se znašli. Njihovo temeljno sporočilo je z besedami enega od zaprtih: »Nismo kriminalci, želimo le navadna življenje, ne zapirajte nas v taborišče.«

Zahtevamo pravične in transparentne postopke za pridobitev azila. Apeliramo na medije, da poročajo o tej temi, ki je nevidna ali je obravnavana populistično in negativno nastrojeno proti beguncem in begunkam.

Zahtevamo, da se begunsko taborišče, ki je sramota za Slovenijo, nemudoma zapre, da se ljudem omogoči pravne in transparentne postopke za pridobitev azila in da se ustavi sistem prisilnih vrnitev na Hrvaško, ki je samo pri nas zahteval že na desetine življenj. »Gejm«, igra z življenji ljudi na migracijskih poteh, se mora nepreklicno ustaviti.

Mask'n'ball: polarizirana stališča in berlinske refleksije

Simona Zavratnik

Večplastnosti maske

Covid-19 je nedvomno ključna beseda leta 2020, maska pa je tisti predmet, okoli katerega se v zadnjih nekaj mesecih bijejo družbeni boji. Razdeljenost stališč do tega pripomočka ne bi mogla biti globlja, prav to pa spričo hkratnosti kompleksnosti in omejevanja običajnega družbenega življenja ni presenetljivo. Maska je seveda »le« simbolni predmet in nikakor ne obravnava številnih širših in še kako realnih vprašanj (denimo omejenega dostopa do zdravstvenih storitev ali šolanja na daljavo tistih učencev, ki doma nikakor nimajo ustreznega prostora ali podpore), zato ne gre ravno prispevati k takim razdeljenim diskusijam na družbenih omrežjih, temveč jih predvsem presegati. Tudi zato ali pa morda še zlasti v primerih, ko so akterji znane osebe iz javnega življenja, ki zastavijo svoj glas v predimenzionirani javni razpravi *pro et contra* maski. Z osredotočanjem nanje na tej ravni izgubljam široko vsebinsko razprtost, predvsem pa se ob prevladi mask'n'balla v javnosti dogajajo ključni nedemokratični procesi drugje v družbi, zato je še kako potrebna širša kritika (ne)demokratičnega delovanja vlad in mednarodnih institucij.

Berlinske refleksije in meje pandemije

Letošnje prve avgustovske berlinske protikoronske proteste, ki so združili izjemno raznolike družbene skupine in posameznike, sem opazovala na terenu. Prvi njihov

očiten dejavnik je množična mobilizacija nasprotnikov ukrepov iz celotnega nemškega prostora, kar kaže dobro organizirane in medsebojno dogovorjene demonstracije in tudi zelo jasen cilj sicer heterogene skupine protestnikov. Pri tem ni ključno vprašanje števila protestnikov, četrto se je prav okoli tega najbolj vzpostavila javna debata.

Kdo je torej protestiral in zakaj? Sporočila so zahtevala svobodo, plakati so spraševali: »Je tu spet DDR?«, mediji so si prislužili oznako »lažnivi mediji«, skrajno desničarska AFD, Alternativa za Nemčijo, se je podpisala pod nekaj parol o svobodi za vse. Pod gesli »Brez maske si svoboden!« – ponovim: okoli tega predmeta namreč poteka celoten simbolni boj – so skupaj korakale skupine dresdenschkih neonacistov in novodobnih hipijevskih skupin, vihrale so nemške in mirovniške zastave, veliko se je govorilo o ljubezni, ki je zdravilo, protestniki so z dlanmi risali srčke in pošiljali sporočila ljubezni. Nedvomno jasna sporočila: svoboda in ljubezen.

Medtem so številni levičarski aktivisti nadeli masko in organizirali protidemonstracije, osredotočene na boj proti rasizmu, nacionalizmu, in pozivale k solidarnosti in osebni odgovornosti. Velik razcep v družbi se je še enkrat jasno pokazal tudi zaradi stališč okoli nošenja mask oziro-

Foto: Simona Zavratnik.

ma pri širšem pojmovanju meja koronaproblematike. Protikoronske demonstracije v nemškem prostoru potekajo pod jasnim vodstvom skrajne desnice, ki ji je uspelo pritegniti različne iniciative, ki so tudi že doslej iskale prepoznaten prostor v javnosti. Mnoge od njih so se že doslej sklicevale na pravice: proti cepljenju, proti nekaterim sevanjem itd., zdaj pa je covid-19 postal glavni kazalnik boja tudi za te do zdaj marginalizirane skupine in njihove politične cilje.

Ocena, da gre le za teorije zarote, je nekoliko popreproščena, zlasti ko se te skupine organizirajo v močnejša zaveznitva, denimo Trumpovi volivci ali skrajne desnice, AFD in Pegide v Nemčiji. Zato je treba njihov politični uspeh resneje obravnavati. Povedano z berlinskega stališča: poznane teorije ameriške provenience o novem svetovnem redu (NWO) in QAnon so si sorodne z antisemitizmom. Ideje o posameznikih, ki vodijo globalni red, pa se nevarno usmerjene k relativizaciji nacističnih zločinov. In še to: srhljivejše od korakanja prepoznavnih nacistov med protestniki je bilo mestoma med ljudmi videti davidovo zvezdo. Najverjetneje res samo posamični primeri, a so nedvomno znak skrb vzbujajočih družbenih procesov.

Pomembno pri teh protestih je tudi, da so pod vprašaj postavili znanost. To je pomembna točka, ki jo je treba upoštevati, a hkrati jasno pokazati, da so le raziskave in preverjeni podatki in ne nasprotno, na primer mitologije, pot k premagovanju koronavirusne bolezni 2019 ali kateregakoli drugega izbruha virusa. Namreč, protesti se mestoma sklicujejo na švedski model kot alternativno obliko, a so hkrati pripravljene spregledati, da švedski model nikakor ne poteka pod psevdoznanostjo in zunaj osebne odgovornosti. Nasprotno, švedski model gradi na osebni odgovornosti!

Poseg v osebne svoboščine: vsi smo manjšine

Vprašanje posega v osebne svoboščine se v sodobnih družbah večinoma nanaša oziroma se dogaja ožjim družbenim skupinam, to je manjšinam ali posameznikom. Tokratna družbena sprememba je unikum, ki zadeva vse in nikogar ne izpušča. Tudi zato ne more biti predvidljivih in enoznačnih odzivov, saj gre preprosto za čisto novo, a zelo kompleksno družbeno realnost. Tako kot se s pandemijo spopadajo družbeni (pod)sistemi in države, išče rešitve tudi posameznik.

Na tej točki prihaja do nestrinjanj, nerazumevanja in pričakovano tudi konfliktov, ki jih je treba nujno reševati z ustreznim komuniciranjem. Zelo pomembno je, kakšen način komuniciranja in kakšen model uporablja država s pozicije moči do družbenih sistemov in seveda tudi v mikro relaciji do posameznika. Tu nastajajo konfliktni odnosi in pri tem imamo v slovenskem prostoru zares neverjetno, neverjetno veliko smolo!

Veliki posegi v osebne svoboščine in v utečen način življenja so nekaj, kar lahko brez spora traja le krajši čas. Zatem se manjša tudi nevarnost, na kateri so taki posegi utemeljevani – pri tem ni nujno, da ima to referenco v dejanskem stanju – in družba zahteva, da se spet zaduha s polnimi pljuči. Taki odziv vidimo sociologi v analizah različnih družbenih kriz, tudi denimo vojnih konfliktov, ko si družbe izjemno hitro prizadevajo vzpostaviti »staro normalnost«, to je stanja brez omejitev.

Kam gredo protikoronski protesti?

Demonstracije, ki potekajo od Berlina, Londona, Rima do Zagreba in v številnih drugih globalnih središčih, imajo prepoznavne politične cilje v jasnem nasprotovanju ukrepom za omejitev koronavirusne bolezni 2019. Gre za

nadvse heterogeno družčino protestnikov. Razen glavnega cilja jih veliko skupnega pravzaprav ne družijo, zato menim, da ne gre za prepoznavno družbeno gibanje, posledično pa je cilj teh demonstracij manjši. Na daljši rok ne vidim skupnega vzroka, tudi ne vezivnega elementa, razen v primeru da jih bodo popolnoma instrumentalizirale določene politične smeri.

Prej omenjeno pa se je pravzaprav že zgodilo. Protikoroško paranojo je izkoristila desnica in zaenkrat ji zaradi zdravstvene krize gre boljše, kot bi si lahko želeli. Psevdoznanstvene teorije pa so ji gotovo najbolj pisane na kožo, med njimi denimo omenjena »QAnon«.

Tako ne moremo mimo problema, ki se mu želimo izogniti: kaj je torej s teorijami zarote in kakšna je njihova vloga v aktualnih protestih? Brez pretenzije po kakem zelo ambicioznem odgovoru sociologija uči, da teorije zarote najbolje delujejo v kompleksnih in konfliktnih situacijah, ko je v družbah veliko odprtih vprašanj, pri katerih znanost ne zmore takoj odgovoriti ali pa tudi prizna, da odgovorov še nima. Pogosto gre za dalj časa prisotne, že obstoječe ideje, ki so obujene in v takih razmerah tudi potencirane. Denimo dvomi o cepivih – kar je ena konstantnih družbeno konfliktnih tem tudi brez virusov in epidemij.

Vsekakor sta tako znanost kot država tista sistema, ki morata najti rešitve in odgovore, pri čemer pa je zelo verjetno, da nekateri odgovori preprosto nikoli ne bodo slišani. Takojšnji odgovori, všečni množici, pa so predvsem uspeh populistične desnice. Degradacija znanosti pri iskanju odgovorov pa gre z roko v roki s fašističnimi usmeritvami, ki so znanosti vselej odvzele status kvalificiranega razlagalca družbene realnosti.

Najbrž je cepivo naslednja prelomna točka, torej po maski, okoli katere se zdaj bojujejo simbolni in dejanski boji. Tu smo pa v nevarnem položaju. Znanost gre pri tem virusu tako rekoč iz ničelne točke in opraviti mora

vse faze raziskav, preizkušanj in zdravljenja. Pri tem niso v pomoč nekateri neuspehi; denimo pokazalo se je, da je bilo neko cepivo, uporabljeno na globalnem jugu, nadvse problematično. Vprašanje je, kaj želi skupina nasprotnikov cepiva doseči in koliko gre pri tem za ožji boj okoli morebitnega cepiva proti covidu-19 oziroma za legitimiranje daljšega prizadevanja za splošno pravico do izbire pri cepljenju. Če gre v ožjem smislu za, kot razumem, pravico do izbire pri cepljenju, v tem osebno niti ne vidim tako velike težave. To pa je predvsem zato, ker bi se v takih izrednih okoliščinah večina prebivalstva proti novemu virusu zelo verjetno odločila za cepljenje.

Pri takih protestih oziroma nasprotovanju ukrepom gre za projektne upore. Zato tudi lahko skupaj sodelujejo in korakajo skrajna desnica in deklarirano levičarska gibanja, nacionalisti, neonacisti in skupine new agea. In vsi nosijo transparente z napisi o svobodi. Nedvomno pa so nepremostljive svetovnonazorske in vrednostne razlike, zato pričakujem kratek čas takega skupnega delovanja. Brez grožnje koronavirusne bolezni jih namreč ne družijo nič skupnega. Ko tem bojem odvzamemo moč maske, namreč postanejo veliko bolj jasne tudi številne druge relacije.

Begunci, koronavirusna bolezen 2019 in propaganda

Boris Vežjak

Vas je strah? Preberite, katere bolezni s seboj v Evropo prinašajo migranti. To je le eden izmed naslovov v slovenskih strankarskih propagandističnih medijih, s katerimi se je poskušalo v času begunske »krize« v Evropi od leta 2015 izvajati neposredno psihopolitiko zastraševanja pred begunci. Ker politična propaganda običajno ne želi biti abstraktna, je tudi domača »postregla« z zelo otipljivo zasejanimi neposrednimi strahovi: z njihovim prihodom bo k nam prišel hepatitis A, tifus, tuberkuloza, obstaja velika verjetnost, da se bodo začele širiti nalezljive bolezni, ki v državah izvora še niso izkoreninjene, kar velja za črevesne okužbe, hepatitis A, tifus, tuberkulozo, različna virusna prehladna obolenja in nekatere kožne bolezni, kot sta garje in ušivost.

Pozneje je strankarski »fear-mongering« doživel številne paranoidne in fantazmatske uprizoritve, med drugim je v svojih tehnikah prepričevanja uporabil nekaj, kar predstavlja biološki in zdravstveni korelat stigmatizacije, njeno neposredno materializacijo, tj. reprezentacijo begunca kot kužnega. Če je kdo kužen, je to prav begunec. V nadaljevanju bom poskušal pojasniti, kako si predstavljam omenjene pojme.

Učinki stigmatizacije

Stigmatizacija je po Ervingu Goffmanu široko vpeljan označevalec za procese izražanja odpora v okolju, ki zavrača neželjeno drugačnost Drugega. Z njo se socialno izloči nekoga na podlagi atributov, ki ga naredijo za drugač-

KORONAVIRUS |
JANEZ JANŠA |
MIGRANTI

Ali migranti povečujejo tveganje za prenos virusa?

Objavljeno
26. marec 2020 06:00

Posodobljeno
26. marec 2020 10:08

V Slovenski vojski se že pripravljajo na morebitno razširitev pooblastil in pomoč policiji na meji, da bi bila ta bolj neprodušna.

[Odpri galerijo](#)

Zaradi nevarnosti, ki naj bi jo pomenili migranti, želi notranji minister Aleš Hojč s pomočjo vojske zapreti južno mejo. Foto: Voranc, Vogsi

Spletni časopis Delo, 26. 3. 2020.

nega od večine, torej bodisi etnične pripadnosti, barve kože, veroizpovedi, političnega prepričanja, ali izobrazbe s tem, da se ga označuje za manjvrednega, nezaželenega in nevarnega.

Če pogledamo običajne kriterije, po katerih se izpolnjuje stigmatizacija, so to največkrat natanko značilnosti tistih skupin ljudi, ki jih zakonodaje široko po svetu ščitijo pred diskriminacijo ali izbruhi sovraštva in netolerance. V slovenski zakonodaji jih opišeta 63. člen Ustave in 297.

člen Kazenskega zakonika, ki govorita o regulaciji spodbujanja sovraštva in nestrpnosti. Vendar za razliko od dejanj, opisanih v njih, stigmatizacija kot družbeni proces ni kaznivo dejanje, čeprav so njene žrtve deležne enakih postopkov: diskreditiranja, sovraštva, norčevanja, žalitev, blatenja, socialne izključitve, psihičnega nasilja, zaničevanja in posmeha.

Koncept kužnosti

Sam sem pred leti kot posebno obliko stigmatizacijskega ustroja vpeljal koncept kužnosti in ga povezal ne le s psihopolitiko sovraštva, temveč tudi s paranoidnimi vzorci razlag, konspiracizmom in predvsem ustvarjanjem »seznamov« individualiziranih mrež stigmatiziranih oseb. Oseba, ki je politično nekompatibilna, postane kužna na podlagi politične fantazmagorije, s katero se vanjo projicira sovraštvo in mržnjo do te mere, da je že biti v stiku z njo lahko usodno, zato se je politične oponente, v očeh zdajšnje vladajoče politike predvsem »levičarje«, »komuniste«, »socialiste«, »levake«, »ultralevičarje«, »liberalce«, opisovalo ne le s sezname njihovih domnevno nedopustnih, negativnih, kriminalnih, kaznivih, nemoralnih in temu podobnih dejanj, ampak se jih je tudi prikazovalo kot po značaju čudaške, zle, pokvarjene, zlobne, nehumane in nemoralne. Njihova kužnost pa je vsebovala še en element, ki bi ga lahko dejansko opisal kot »haptičnega«: biti z njimi v stiku je na abstraktni ravni postalo nevarno, zato je pomembno funkcijo okuženosti začel predstavljati dotik: če se je oseba A rokovala z osebo B, z njo pila kavo ali čaj, stopila v isti prostor ali celo bila z njo v katerikoli obliki stika, je nemudoma postala politično kužna in okužena.

Rjuharice in razkužila

Logika kužnosti kot posebna oblika stigmatizacije se je skozi haptičnost materializirala v primeru prihoda beguncev v Slovenijo. Najbolj natančno jo v času pred epidemično krizo ponazarja veliko člankov, ki so namenjeni tako imenovanim »rjuharicam«. Leta 2018 se je slovenska desna politika pogosto ukvarjala z »burkiniji«, pri čemer je domača retorična folklorizacija sovražstva v resnično maloštevilne muslimanke v Sloveniji projicirala zdravstveno nevarnost okužbe. Najbolj razvpiti primer je bil takrat dogodek v Termah Vivat, kjer je kopalka v oblačilih, ki ne ustrezajo prevladujoči oblačilni kulturi domačih krajev, bila deležna osrednjih političnih diskusij z argumentom, da ogroža zdravje vseh drugih obiskovalcev kopališča. Za kužno so jo naredila oblačila.

Omenjala so se razkužilna sredstva in poudarjalo se je, da si mora osebje v bolnišnicah stalno umivati roke, medtem ko je kopalkam muslimanske vere dovoljeno vse. Predsednik nacionalne stranke Zmago Jelinčič je takrat opozarjal, da kopalka prihaja iz krajev, kjer sta struktura bolezni pa tudi njihova razširjenost popolnoma drugačni kot v kontinentalni Evropi, zaradi česar obstaja možnost okužbe s pri nas neznanimi agensi. Ob splošni paranoji zaradi kužnosti teh kopalk je opozoril še na »prenosljive oziroma infekcijske bolezni Afrike, ki jih povzročajo bakterije, virusi, paraziti in glive«, čemur so se priključili Janševi propagandni mediji in portali. O vsem tem pišem v prispevku *Kužnost Drugega: »rjuharice« in ksenofobna politična fantazmatika*.¹

¹ <https://vezjak.com/2018/07/21/kuznost-drugega-rjuharice-in-ksenofobna-politicka-fantazmatika/>

Otipljivost kužnosti

Haptičnost kot poglavitni element kužnosti se je dobesedno uresničila z začetkom pandemije koronavirusne bolezni 2019 – tokrat je postala realna zdravstvena nevarnost. Čeprav se je dogajanje okoli beguncev zaradi odkritja novega »sovražnika«, kot so mu dejali vladajoči tudi v Sloveniji, nekoliko umaknilo iz javne pozornosti, ni popolnoma zamrlo, zato sta se v mesecih po marcu letos oba registra podvojila in združila moči. V psihopolitičnem programu sovraštva in stigmatizacije so nenadoma begunci postali kužni – tokrat niso bili več garjavi, temveč okuženi s koronavirusom. Poprejšnja politična kužnost kot propagandna koncepcija je zdaj postala »otipljivo« biološka in zdravstvena, s tem pa je za nazaj legitimirala mitologijo o beguncih kot prenašalcih bolezni oziroma tistih, ki imajo tifus in so garjavi.

22. marca letos je poslanec Branko Grims zapisal, da bodo »vsi okuženi ilegalni migranti ostali v Sloveniji in odžirali že tako premajhne zdravstvene kapacitete slovenskim državljanom ...! Upam, da bodo vsaj sedaj tudi najbolj ideološko zaplankani razumeli, zakaj potrebuje vojska pooblastila za obrambo meje takoj!!« V svojem znamenitem govoru na Nova24TV, ki traja kar 27 minut, je spregovoril o tem, da so virus pripravili Kitajci v svojih laboratorijih, begunci pa so seveda njegovi prenašalci, zato so iz varnostnega preskočili v splošni zdravstveni problem. O njegovem govoru podrobneje pišem v prispevku *Grimsovi dvomi v uradne verzije okoli koronavirusa*.

Faktografija je v napoto

V časopisu *Delo* je pod naslovom »Ali migranti povečujejo tveganje za prenos virusa?« ubesedeno splošno politično duhovno vzdušje, stanje časa, v katerem se je s

Naslovnica » Izpostavljeno - DESNO » Nezakonite migracije tudi med razlogi hitrega širjenja koronavirusa

Izpostavljeno - DESNO Utrinki dneva

Nezakonite migracije tudi med razlogi hitrega širjenja koronavirusa

Avtor: Franc Pevec - 5. maja 2020

21

Všeč mi je 40

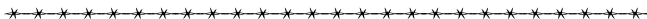

Spletni časopis Časnik, 5. 5. 2020.

tezo o kužnosti beguncev poskušalo legitimirati podelitev večjih pooblastil vojski in tudi njihovo navzočnost na meji, kjer bi bolj pospešeno nadzirali njihov vstop v državo. Številni mediji, med drugimi tudi »Časnik«, naklonjen politični desnici in Janševi oblasti, so začeli razširjati tezo, da migracije pospešujejo širjenje koronavirusne bolezni 2019, zato jih moramo seveda ustaviti. Povedano drugače: psihopolitika zavračanja beguncev je v svoje roke dobila novo nepričakovano orožje, virus je postal instrumentali-

ziran za siceršnje doseganje partikularnih ciljev, povezanih s siceršnjimi ksenofobičnimi in islamofobičnimi idejami.

Kužnost je kot politična propagandna tehnika postala žal izjemno materializirana in s tem za mnoge prepričljivejša, politika paranoje pa z izbruhom pandemije navidezno bolj verodostojna; seveda le za neznanstveni pogled. Ampak kaj bi z znanostjo, dejstvi in statistikami, ko je na oblasti režim, ki se ima za svoj uspeh zahvaliti lažem, zastrahovanju, iskanju sovražnikov, konstrukciji nevarnega Drugega, in tako je faktografija le v napoto.

Italija in begunci: v mesta ali begunska taborišča?

Pia Lešnik

Po podatkih¹ italijanskega notranjega ministrstva se sredi maja 2020 v Italiji nahaja 85.790 prosilcev za azil, od teh jih je v raznih sprejemnih centrih nastanjenih dobrih 63.000 in v tako imenovanih razpršenih nastanitvah (sistem SPRAR) nekaj več kot 22.000. Največ jih je v Lombardiji, medtem ko jih je v sosednji Furlaniji - Julijski krajini nekaj čez 3.000, pri čemer jih je velika večina v raznih centrih, le 292 pa je vključenih v sistem SPRAR.

V zadnjih dveh letih je bil ta sistem razpršene nastanitve, ki že od začetka predstavlja veliko birokratsko zahtevnost za vsako od 9.000 italijanskih občin, te so se prostovoljno odločile za taki način sprejemanja beguncev – s Salvinijevimi in zdaj še s Contejevim dekretom – spremenjen v SIPROIMI (to je sistem zaščite za nosilce pravice do mednarodne zaščite in za mladoletne osebe brez spremstva), ki pa prosilcem za azil ne omogoča več vključitve v projekt.

Sistem razpršene nastanitve naproti begunskim centrom

Na primeru mesteca Aiello del Friuli blizu Palmanove, kjer živi 2200 prebivalcev, lahko vidimo, da je še kako smiselno izvajati sistem SPRAR: domačini so na pobudo župana Andrea Bellavite ponudili samostojna stanovanja štirinajstim beguncem, ki jim strokovno osebje v projektu SPRAR poišče delo, jih uči italijanščino, uvaja v kulturo

¹ Pridobljeno s: http://www.libertaciviliimmigrazione.dlci.interno.gov.it/sites/default/files/allegati/cruscotto_statistico_giornaliero_15-05-2020_0.pdf

ro okolja in pomaga pri urejanju dokumentov, hkrati pa usposobljena ekipa okolico senzibilizira za sprejemanje beguncev, vsem skupaj pa omogoča dostojno sobivanje. Nekateri od beguncev so se že tako dobro integrirali v italijansko družbo, da so lahko zaprosili za združitev družine. Pri vsem tem je povedna informacija, da se večina prebivalcev tega kraja na volitvah običajno izreka za desne opcije, a s primernim in pozornim delom občinske uprave ter sodelavcev SPRAR-a jim sprejemanje beguncev v vsakdanje okolje ne predstavlja nepremostljivih težav.

Po vzoru občine Aiello del Friuli bi glede na razmerje med številom prebivalcev in sprejetimi begunci lahko Italija na primeren in human način sprejela približno 400.000 beguncev. Če to razmerje prenesemo še na EU, bi se tako lahko vsako leto sprejelo tudi do nekaj milijonov beguncev. Zveni kot obetajoča misel, kajne?

Ta način sprejemanja beguncev je veliko bolj human za vse, za državo pa tudi veliko cenejši kot zapiranje ljudi v centre. Tudi po trajanju vključenosti beguncev v SPRAR-u je ta sistem ugodnejši v primerjavi s centri, saj se begunci prej vključijo v družbo in so prej sposobni avtonomnega življenja. Osebe v centrih ne smejo delati, se ne morejo izobraževati, odvzeto jim je osnovno dostojanstvo, okoliški prebivalci pa jih vidijo predvsem kot tujce, ki brezdelno postopajo naokoli. Ker imajo mobilne telefone, to pri domačinih pogosto še dodatno vzbuja odpor in jemlje človeški impulz po pomoči, sprejemanju in razumevanju. Dejstvo je, da domačini v resnici ne vedo, v kako nesmiselnih in tudi v brezizhodnih razmerah se nahajajo begunci.

Begunski center v Gradišču ob Soči

V Furlaniji - Julijski krajini je v nekdanji vojašnici v Gradišču ob Soči (*Gradisca d'Isonzo*) skupaj s torinskim eden največjih centrov za begunce v severni Italiji, ki je razde-

ljen na različne enote, v katerih se nahaja trenutno približno 300 ljudi. Od tega jih je 180 prosilcev za azil in imajo možnost prostega gibanja, 60 jih je v področju s karanteno, ki je trenutno polno zasedena stavba, 45 pa jih je zaprtih v t. i. CPR (*Centro per rimpatrio*) in čakajo na deportacijo iz države. Tu bivajo v razmerah, ki so popolnoma nehumane in mnogo slabše od običajnega zapora, saj gre za prave kovinske kletke. V preteklih mesecih je v še nepojasnjenih okoliščinah umrl gruzijski migrant, Vakhtang. Zaradi obupnih bivanjskih razmer, slabe higijene in hrane ipd. pogosto izbruhnejo upori, predvsem se odločajo za gladovne stavke. Prave taboriščne razmere,² ki vladajo v centru, seveda zlahka pripeljejo do t. i. »ekstremnih vedenj«, ki pa so v resnici le pričakovan upor zaradi nemogočih življenjskih razmer in neperspektivnosti takega življenja kot v zaprti enklavi.

V času koronakrize so se razmere le še poslabšale. Država sicer več ne deportira, a vprašanje je, kaj se v resnici dogaja z obolelimi za covidom-19, saj občasna pričevanja zaprtih vseeno nikakor niso v skladu s tem, kar trdijo oblasti.

Videm, Trst

Kot naslednji primer omenimo Videm, kjer je v nekdanji vojašnici Cavarzerani nameščenih približno 400 prosilcev za azil, a v trenutnih koronarazmerah zmanjkuje prostora za nastanjanje vseh. Ker mesto ne premore dovolj prostovoljnih organizacij in posameznikov, ki bi pomagali skrbeti zanje, je stanje precej zaskrbljujoče, saj so posamezniki prepuščeni ulici.

V Trstu in okolici pa ravno zahvaljujoč številčnejšim in bolje organiziranim prostovoljskim, humanitarnim in ne-

2 <https://www.facebook.com/watch/?v=2869435753283128>

vladnim organizacijam občinska oblast v običajnih razmerah zmore zagotavljati razmeroma ustrezne pogoje za begunce v državnih sprejemnih centrih CAS (*Centri di accoglienza dello Stato*). Prav tako v Trstu delujejo že prej omenjeni SPRAR (katerega pobudnik, največji strokovnjak in »motor«, gonilna sila projekta je prav Tržačan odvetnik Gianfranco Schiavone), nevladne organizacije za begunce (ICS: *Consortio Italiano di Solidarietà*) in razmeroma močna Mreža DASI (*Diritti di Accoglienza Solidarietà Internazionale*), seveda pa tudi Karitas in še mnoge druge.

V teh dneh je 150 centrov za sprejem beguncev prepolnih, zato so preuredili stare hotele, hostle, postavljajo celo večje šotore, kamor nastanjajo begunce, ki morajo najprej v karanteno. Veliko beguncev ostaja brez zatočišča, na cesti in zanje v teh dneh skrbi predvsem nevladna »Linea d'Ombra«. Množična občila so po eni strani polna opozoril pred begunci, po drugi strani pa svarijo pred kolapsom državnih sprejemnih centrov. Tako mestna kot deželna oblast pa predvsem »negujeta« retoriko varovanja meje pred begunci.

#Ostanidoma: ali mit o istem čolnu

Klemen Ploštajner

Vsi smo odgovorni za zdravje vseh in le skupni trud (stopimo skupaj tako, da stopimo narazen) bo omogočil, da prestanemo epidemijo. To so verjetno najpogostejše besede, ki jih izrekajo tako politični voditelji kot tudi ekonomske elite in njihovi medijski zavezniki. Zdravstvena kriza naj bi na enak način prizadela vse prebivalce in za soočanje z njo smo vsi enako odgovorni. Skupno soočanje s krizo naj gradi na odgovornem vedenju vseh, kar bo preprečilo kolaps zdravstvenega sistema. Logika in besednjak sta enaka kot pri soočanju z ekološko krizo (ta mimogrede ni izginila!). Tudi pri njenem soočanju smo pozvani vsi, da se vedemo odgovorno (npr. ne kupujemo slamic in ne uporabljamo plastičnih vrečk) in s tem preprečimo kolaps podnebnega sistema.

Pri obeh govorih imamo opraviti s hkratno kolektivizacijo in individualizacijo odgovornosti. Raven kolektivizacije je v posploševanju odgovornosti in v proizvajanju mitične enotnosti vseh prebivalcev pri soočanju s krizo. Pri govoru o podnebnih spremembah bi to na kratko lahko ponazorili s tem, da vsi vozimo avtomobile in je vsem poleti vroče. Pri epidemiji pa s tem, da se vsi družimo in da vsak izmed nas lahko zboli. Po drugi strani pa oba govora zaznamuje tudi izrazita individualizacija odgovornosti in soočanje s krizo. Rešili ju bomo tako, da bo vsak odgovoren in da bo s tem poskrbel zase, za svoje zdravje in za svoja dejanja. Vsak naj torej ostane doma in pomete plastične vrečke s svojega praga.

Pomembno je sicer poudariti, da obe krizi spremljajo diametralno nasprotni ukrepi (pri eni vseprisotni, pri drugi skoraj popolnoma odsotni), a to nikakor ne spremeni

dejstva, da sta govora, ki spremljata nasprotujoče si odzive, skoraj identična. Prepoznavanje problematičnosti obeh govorov je ključno, saj oba prekrivata in zakrivata enake družbene realnosti. Govor o kolektivnem soočanju in odgovornosti, kar bi v drugem pomenu lahko poimenovali kot zamišljanje skupnosti, zakriva in prekriva raznolike razkole, ki prečijo družbo. Zakriva, da nismo v istem čolnu ne pri vzrokih obeh kriz, niti pri zmožnostih soočanja z njima, kaj šele pri njunih učinkih.

Začnimo pri vzrokih za pandemijo. Te lahko delimo na faktorje, ki povzročajo pandemije in na faktorje, ki otežujejo soočanje z njo. V prvi sestavni del spadajo dejavniki, ki utrjujejo stik med patogenimi virusi in človekom. Osrednji vpliv ima poseganje v ekosisteme zaradi ekonomskega sistema, ki gradi na presežnem izkoriščanju narave. Izsekavanje gozdov, intenzivno kmetovanje in živinoreja, gradnja infrastrukture in seveda tudi tajanje permafrosta zaradi segrevanja ozračja so le nekatere od oblik posegov v nedotaknjene ekosisteme.¹ Za vse te posege nismo enako odgovorni niti nimamo enakih koristi. Po drugi strani pa imamo faktorje zmožnosti kolektivnega soočanja s krizo, ki so povezani predvsem z zdravstvenim sistemom. Seveda tudi tukaj odgovornost za njegovo stanje ni enakomerno porazdeljena, ampak je stanje predvsem posledica dejanj političnih voditeljev, ki že leta spodbujajo razprodajo in poblagovljenje zdravja, in ekonomskih elit, ki se s to reorganizacijo zdravja okoriščajo. Nikakor torej ne moremo pristati na govor o enaki, uravnoteženi odgovornosti za pandemijo.

Tudi pri soočanju s krizo nimamo enakih možnosti, ampak so te obratnosorazmerne z odgovornostjo za na-

1 Steiner, Mark (2020). COVID-19, ebola and SARS outbreaks were all unleashed by humans. Pridobljeno s: <https://therealnews.com/coronavirus-ebola-sars-virus-outbreaks-human-environment-industry>

stalo stanje. Rečeno drugače, tisti, ki so se v preteklosti okoristili s poslabšanjem zdravstvenega sistema (npr. njegovo privatizacijo), so danes v veliko boljšem položaju za soočanje s pandemijo. Odgovorna osamitev in varna razdalja je za mnoge slaba šala, saj nimajo ne prostorov za izolacijo (varnega doma) ne finančne varnosti za nekajtedenski izpad dohodka. Tako je nenaravno zahtevati krčenje osebnih stikov in redno umivanje rok od prebivalcev mumbajskega sluma Dharavi, saj v njem na eni kvadratni miljli prebiva skoraj milijon ljudi brez ustrezne infrastrukture.

Te neenake možnosti soočanja s krizo ponazarjajo tudi podatki o osamitvi med različnimi družbenimi sloji. Za boljše plačane poklice osamitev pomeni delo od doma, medtem ko za tiste na dnu delavske hierarhije predstavlja izgubo dela ali pa delo v oteženih in nevarnih razmerah.² Te razredne razlike pri možnosti osamitve ponazarjajo tudi podatki iz ZDA, ki kažejo, da so bogatejši sloji začeli z zadrževanjem doma nekaj dni pred revnimi in da lahko veliko redkeje zapustijo svoje domove. Razlika je tudi pri psihološkem soočanju z epidemijo: če višjemu sloju različne varnostne mreže omogočajo, da osamitev razume kot priložnosti za osebni razvoj,³ pa za spodnje sloje družbe predstavlja predvsem tesnobo, negotovost in strah.

Na koncu pa imamo še mnogotere posledice pandemije. Obravnavali bomo le zdravstvene. Tudi tu se kažejo velike razlike med prebivalstvom, čeprav nas tabloidna

2 Intercepted (2020). Essential workers and the reverse Robin Hood coronavirus bailout. Pridobljeno s: <https://theintercept.com/2020/04/01/essential-workers-and-the-reverse-robin-hood-coronavirus-bailout/>

3 Jaklič, Andreja (2020). Družboslovna misel: Pismo iz Vuhana – Vsaka kriza je priložnost za izboljšave. Pridobljeno s: <https://www.fdv.uni-lj.si/obvestila-in-informacije/novice-in-obvestila/druzboslovna-misel-ob-trenutni-situaciji-ostanidoma-9>

poročanja o okuženosti zvezdnikov (od igralcev NBA do vrhovnih predstavnikov držav) prepričujejo, da smo vsi enako ogroženi. Omenjena neenaka zmožnost osamitve kaže na razredno zaznamovanost širjenja virusa, ki pa ni edini način neenakega soočanja z epidemijo. Zdravstvene posledice bodo povezane tudi z neenako možnostjo do zdravstvene oskrbe, kakor tudi do higienskih in zaščitnih sredstev. Prav tako bodo posledice epidemije povezane s splošnim zdravjem prebivalstva, ki pa je močno razredno zaznamovano. Tako se je razredna delitev vpisala v sama telesa ljudi in se kaže v nižji življenjski dobi in slabšemu zdravstvenemu stanju revnejših.⁴ Revni prebivalci so tako v povprečju manj zdravi in s tem bolj podvrženi zapletom pri okužbi s covidom-19. Podatki iz ZDA potrjujejo, da se razredna in rasna razmerja močno prekrivajo. Tako je v Čikagu kar 70 % umrlih zaradi covid-19 temnopoltih, čeprav ti predstavljajo le 29 % mestnega prebivalstva.⁵

Opisane neenakosti se dopolnjujejo, pogojujejo in deloma vplivajo druga na drugo. Tako so tisti, ki so najmanj odgovorni za nastalo stanje, hkrati tisti, ki se z njim najteže soočajo in trpijo najhujše posledice. Revni, ki so prej žrtve kot pa zmagovalci privatizacije zdravstva, so hkrati tisti, ki nimajo pogojev za osamitev, čeprav so zaradi slabšega zdravstvenega stanja bolj ogroženi in bodo v primeru bolezni imeli slabši dostop do primerne zdravstvene oskrbe. Po drugi strani pa so bogati, zmagovalci sistema, ki imajo vire in možnosti za brezskrbno osamitev in so hkrati v

4 Reuell, Peter (2016). For life expectancy, money matters. Pridobljeno s: <https://news.harvard.edu/gazette/story/2016/04/for-life-expectancy-money-matters/>

5 Michaels, Samantha (2020). 70 Percent of People Killed in Chicago by the Coronavirus Are Black. Pridobljeno s: <https://www.motherjones.com/coronavirus-updates/2020/04/70-percent-of-people-killed-in-chicago-by-the-coronavirus-are-black/?fbclid=IwAR3hNk92iOLwGkp8nEma9XUethtb3h5QXH8DvZ2-c4Qo2UWaoX4CA--GT0>

najboljšem zdravstvenem stanju za soočanje z virusom. Neenakosti se tako seštevajo. To pa pomeni, da epidemija in soočanje še dodatno poglobljajo neenakosti, čeravno oboje prekriva govor o enotnosti, složnosti in skupnosti. Ne, nismo na istem čolnu in ne plujemo v isto smer.

Grška epidemija ksenofobije in rasizma

Katja Lihtenvalner

Lov na čarovnice in licemerstvo »krajevskih atijev«

Twitter, 21.4.2020.

Hotel v Kranidiju na Peloponezu deluje pod okriljem Mednarodne organizacije za migracije (IOM) in gosti več kot 450 prosilcev za azil iz območja podsaharske Afrike.

Grško podeželje v času epidemije covid-19 ni bilo deležno velikih posledic. Poostren nadzor pri omejitvi gibanja je veljal predvsem za mesta, otoki so se osamili za nekaj časa, vaščani pa so kljub zaprtim kavarnam uživali svobodo gibanja.

Po novici o večjem številu okuženih v turističnem Kranidiju se je vlada tam odločila za popolno omejitev gibanja. Ukrepi so povzročili negodovanje domačinov. Temna telesa so bila razlog za dodatne rasistične opazke.

Vsakega, ki je vsaj malo spremljal dogajanje v času epidemije v Grčiji, je dogajanje v Kranidiju moralo zbosti v oči. Ko grška vlada napoti posadko politikov in medicinskih strokovnjakov v begunski center, to pomeni, da se dogaja nekaj sumljivega.

V karanteno vsa lokalna skupnost

Oblasti so se odločile za nenavadno stroge ukrepe: množična testiranja in dvotedenski odhod v karanteno za vso lokalno skupnost. Še več kot to, prepoved gibanja¹ od osmih zvečer do osmih zjutraj, prepoved telovadbe in drugi ukrepi, ki niso veljali v ostalih delih Grčije. Domačini so pobesneli!

Politični veljaki so odhajali na Peloponez: srečali so se namestnik ministra za civilno zaščito, Nikos Hardalias, pa predstavniki Helenske nacionalne organizacije za javno zdravje pa župan Giannis Georgopoulos in guverner Panagiotis Nikas. Še več: grška vlada je poslala celo vojsko,² ki je pred hotelom postavila več šotorov.

»Ni potrebe za paniko. Potrebujemo treznost,« je domačine nagovoril Hardalias. »Hotel se zapira in mora zapečatiti. Nihče ne vstopa in nihče ga ne zapušča,« je še

1 HuffPost Greece (2020). Συναγερμός στο Κρανίδι: 150 κρούσματα σε δομή φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών. Pridobljeno s: https://www.huffingtonpost.gr/entry/senayermos-sto-kranidi-150-kroesmata-se-dome-filoxenias-prosfeyon-kai-metanaston_gr_5e9ec3e1c5b6b2e5b837c829

2 Κρανίδι: Επί ποδός ο στρατός - Στήνουν σκηνές έξω από το ξενοδοχείο για τα 150 κρούσματα. Pridobljeno s: https://www.ethnos.gr/ellada/101374_kranidi-epi-podos-o-stratos-stinoyn-skines-exo-apo-xenodoheio-gia-ta-150-kroyσματα

napovedal. Vlada je poslala tudi dodatno zdravstveno osebje v begunski hotel. Takšne pozornosti ni bil deležen noben begunski objekt.

Naj spomnimo, da je bilo v času epidemije nekaj sto tisoč beguncev in migrantov v Grčiji potisnjenih popolnoma na rob. Ko so odkrili prve okužene v begunskih centrih Ritsona in Malakasa so na hitro poslali ves kamp v karanteno, in sicer brez množičnih testiranj in posebne zdravstvene oskrbe. Podobno je veljalo na otoških centrih (Lezbos, Hios in Samos), kar je bilo rečeno nenavaden ukrep. Begunci in migranti namreč tam živijo v prepolnih centrih ter šotorih, v slabih higienskih razmerah in s pomanjkljivo medicinsko pomočjo. Pričakovanje, da bodo lahko izvajali zaščitne ukrepe za preprečitve okužbe, se zdi smešno. Primer iz Kranidija je bil tudi zato zelo specifičen in ukrepi čisto nenavadni.

Eden izmed logičnih razlogov bi lahko bila oddaljenost od bolnišnic. To je tudi bil razlog, ki so ga politični »veljaki« pred kamerami najpogosteje omenjali. Vendar za nekoga, ki spremlja grško politiko in družbo že dolgo časa, »nenadno zanimanje za zdravstveno stanje beguncev« ne more biti edini izgovor vlade za vse te ukrepe. »Če nam je znano, skrb za okužbo ne zadeva samo lokalne skupnosti, ampak kar vso regijo,« je za Kontra News povedal zdravnik Sotiris Papadimitriou. Molk. Zagata.

Zgodba je postajala vse bolj jasna: vključevala je mlada dekleta iz begunskega hotela in odrasle moške iz lokalne skupnosti. »Družinski atiji« (Grki jim pravijo: »οι οικογενειάρχες«, »οι νοικοκυραίοι«, »Έλληνες λεβέντες«.) so prenesli covid-19 med ostalo lokalno skupnost, ker so revnim mladim begunkam plačevali drobiž za seksualne usluge. Kdo bo zdaj odgovarjal, da mora vsa skupnost ostati doma?

Lov na čarovnice

Komentarji na družabnih medijih so poudarjali rasiistično retoriko. Že tako protibegunsko vzdušje v Grčiji je zdaj pokazalo vse najslabše v ljudeh. Stresno vzdušje v času epidemije je vsakdanji grški rasizem, občutek superiornosti in islamofobijo še povečalo.

»Danes sem slišal nekaj zelo zaskrbljujočega: nekatere migrantke iz hotela bi se naj prostituirale za deset evrov,« je eden izmed krajevnih prebivalcev klical na lokalno TV. »In zdaj moramo za to odgovarjati mi vsi?« se je spraševal.

Ni bilo za pričakovati, da bo grška javnost zagovarjala migrantke. Pri tem so dodatno razburjali še mediji. Nekateri izmed njih so se iz tragičnih zgodb azilantk zabavali³ kar na naslovnici: »Javna hiša v Kranidiju. Afričanke so se ponujale vaščanom.« V eni izmed naslednjih tiskanih izdaj so begunski hotel preimenovali kar v: »Pornohotel«.

»Migranti stojijo zbrani v skupinah po deset. Družijo se pri avli vhoda v hotel. Ne upoštevajo varnostnih razdalj, ne nosijo mask,« je poročal⁴ še en domač medij. Pri tem niso pozabili omeniti, da bi »ti ljudje morali biti zaprti vsak v svojih sobah po dva tedna«. V kakšnih razmerah živijo, po koliko jih je nastanjenih, celo natrpanih v sobah, novinarjev ni zanimalo.

Mediji so precej agresivno vsiljevali mnenje, da so za nastale razmere krive migrantke, ki so prodajale svoje seksualne usluge, in pa, pozneje sicer izolirani, prosilci za azil, ki so si v repolnem hotelu privoščili sprehod po avli hotela. Posledično smo že lahko brali, da je to tudi razlog,

3 Δομή »βίζιτας« στο Κρανίδι! Αφρικανές εκδίδονταν σε πελάτες στα γύρω χωριά. Pridobljeno s: <https://www.espressonews.gr/cover-story/255707/domi-vizitas-sto-kranidi-afrikanes-pelates/>

4 Κοινωνία Αποκλειστικό ΜΕΓΑ: Απίστευτες εικόνες συνωστισμού εντός του ξενοδοχείου στο Κρανίδι. Pridobljeno s: <https://www.tovima.gr/2020/04/23/society/apokleistiko-mega-apisteytes-eikones-synostismou-entos-tou-ksenodoxeiu-sto-kranidi/>

da letos turistov ne bo na ta del Peloponeza. Nekdo pač mora biti odgovoren za zelo neugodno turistično sezono, ki nedvomno čaka Grke. Epidemija poneumljanja, ksenofobije in rasizma se je tokrat bolešno hitro razširila, a prinesla tudi delček upora.

«ΚΗΘΙΡΟΛ ΔΕΝ ΘΑ ΜΟΥ ΠΑΝΤΟΖΕΤΕ!»
Ο «ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ» ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
«Είλων» στο ξύλο τους γονείς και τη γιαγιά του για να τους αρπάξει χρήματα

1€
 17
 ΜΗ ΚΑΖΕΤΕ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ
 «ΜΕΝΟΥΜΕ ΣΙΠΤΙ» με τον καλύτερο συνεργάτη!
 Δωρεάν τα σκαρφαλώνα σου ΑΡΑΧΕΙΝ για να εκλιθάσει

www.espressonline.gr ■ ΠΑΡΑΚΕΤΗ 24.4.2020 ■ ΑΡ. ΦΥΛΟΥ 2.236

Espresso
 9 771108 686155

Το «κορίτσι» του Ποσειδωνίδα έπεσε σε άλλη αγκαλιά
ΤΙ ΤΡΕΧΕΙ ΜΕ ΤΗ ΒΑΛΙΑ ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗ ΤΟΥ ΓΚΡΟΥΠ ΑLCATRASH

ΠΟΚ ΣΤΑΡ
Κικίλιος
 Ο αποκαλυφθείς με τον look του είναι ο καλύτερος φίλος της Θεσσαλονίκης

ΚΑΡΑΝΤΙΝΑ
ΧΑΡΙΣΤΕΥΣΕΙ
 Πώς αποπνέεται τον καύση τους οι έρωτατοι τραγουδιστές, σ. 14

ΝΙΚΗΤΗΣ!
 Ο Παναγιώτης Νικητής είναι ο καλύτερος φίλος της Θεσσαλονίκης

Ανω κάτω και το Πόρτο Χέλι των rich and famous

ΘΡΙΛΕΡ
με βιζιτες ιού
& ΓΑΛΑΖΟΑΙΜΑΤΟΥΣ!
 Η «διαδρομή» του φονικού ιού από βασιλική έπαυλη στο θέατρο των ισχυρών μέχρι το πορνοξενοδοχείο-δομή μεταναστών στο Κρανίδι!

ΚΛΙΝΙΚΕΣ
ΘΑΝΑΤΟΥ!
 Τρόπος με κορωνοϊό στην «Καστολία» και στους Παζάρια
 ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΕΙΣΑΓΕΛΑ ΓΙΑ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΤΥΝΕ!

frontpages.gr

Časopis Espresso, 23. 4. 2020.

Medijski gnus, seksizem in rasizem

»Espresso in *Demokracija*, ki spadata v isto skupino medijskih gnusov, seksizma in rasizma, sta v četrtek, 23. aprila 2020, objavila neokusni naslovnici, s katerimi sta vulgarno kazala na begunke v Kranidiju, ki bi naj bile krive za prenos virusa na »grške atije« ki so jih spolno izkoriščali. Ni jih skrbelo zdravje žensk, ni jih skrbelo, ali so bile ujete v trgovanje z ljudmi. Zanimal jih je samo lov na čarovnice,« je feministična skupina »Brez tolerance« ostro obsodila⁵ pisanje medijev.

Odzvalo se je tudi nekaj vidnih javnih osebnosti, ki so zagovarjale migrantke, predvsem pa so prej omenjene obtožile licemerstva lokalne skupnosti.

»Če torej prav razumem, so družinski očetje zdaj panični, zato ker ne vedo o prostituciji migrantk prav nič,« je novinar Kostis Papaioannou očrnil⁶ hipokrizijo lokalne skupnosti, ki je težave poskušala zdaj naprtiti prosilkam za azil. »Naenkrat stranke s tem nimajo ničesar. Naenkrat ti grški očetje izginejo in krive so migrantke,« je še napisal. Stroga omejitev gibanja v hotelu Galaxy je veljala do 21. 5. 2020 in po tem dnevu so begunci spet lahko zapustili hotel. Enomesečna intenzivna propaganda in blatenje lastnega imena pa je na žalost naredila svoje.

»Prebivalci so izjemno zaskrbljeni zaradi svojega zdravja, bojijo se izbruha izgredov in pozivajo k okrepitvi policijskih enot,« je svojo skrb zdaj izrazil⁷ občinski svet in predlagal, da je migrante treba premestiti na drugo območje, »da bi se izognili socialni krizi.«

5 Φεμινιστική παρέμβαση στις εφημερίδες Espresso και Δημοκρατία. Pridobljeno s: <http://www.bloko.gr/2020/04/espresso.html>

6 Το δημοτικό συμβούλιο Ερμιονίδας ζητά να φύγουν οι 470 «μετανάστες» από το ξενοδοχείο «Γαλαξίας» στο Κρανίδι. Pridobljeno s: <http://lefteria.blogspot.com/2020/05/470.html>

7 Το δημοτικό συμβούλιο Ερμιονίδας ζητά να φύγουν οι 470 «μετανάστες» από το ξενοδοχείο «Γαλαξίας» στο Κρανίδι. Pridobljeno s: <http://lefteria.blogspot.com/2020/05/470.html>

Grška vlada v teh tednih že premešča več sto beguncev in migrantov z otokov. Če ne bo posebnega političnega zanimanja ali pa če ne bo IOM našla ustrezne rešitve, je težko verjeti, da bo rešitev za begunce v Kranidiju znana kmalu.

Hotel Galaxy in njeni prebivalci bodo tako prepuščeni lokalni epidemiji ksenofobije in rasizma. Epidemija sovraštva, ki jo je veliko težje premagati kot covid-19.

Opomba avtorice in blogerk: Ko govorimo o dejanskem begunskem hotelu, je treba upoštevati grške okoliščine, v katerih so številne hotelske nastanitve lastniki oddali v najem organizacijam, ki so pristojne za nastanitev prosilcev za azil, predvsem IOM in nekaterim iz NVO. Tako je več grških počitniških kapacitet najetih s strani nevladnih in mednarodnih organizacij za uporabo begunskih zatočišč, v nasprotnem primeru pa bi ti hoteli samevali.

Prispevki v naslednjem sklopu so bili pripravljene v sodelovanju s Platformo SLOGA v okviru projekta #MigratED (Digitalna orodja za okrepljene teme migracij in človekovih pravic v izobraževanju)

migratED

Uspešna ali neuspešna integracija v Sloveniji?

Anja Zafošnik

V zadnjih letih smo v Sloveniji priča vedno bolj raznolikim migracijskim procesom, ki porajajo številna vprašanja o »primernem« številu in sestavi prebivalstva migrantov in njihovem vključevanju v novo družbo. Prav tako so odlična priložnost za politične akterje za vzbujanje in povzročanje strahu in sovraštva.

Pa vendar migracije po svetu nenehno potekajo in sooblikujejo družbe in politike. Vsako leto se povečuje število ljudi, ki zaradi različnih razlogov zapuščajo svoje matične države v upanju po boljšem življenju. Da bi si lahko ustvarili življenje v novi državi, je treba imeti dobro integracijsko politiko v nove družbe. Pri tem je treba poudariti, da je integracija dvosmerni proces, ki zahteva določena prilagajanja tako od večinske družbe kot od beguncev. Mnogokrat se zgodi, da večinsko prebivalstvo ni vključeno v proces integracije, kar lahko povzroča neodobravanje, strah, predsodke in stereotipe o beguncih, ki prihajajo v Slovenijo.

V raziskavi, ki sem jo opravila v letu 2018, sem ugotovila, da imajo begunci pri integraciji največje težave na področju učenja slovenskega jezika, pri iskanju stanovanja in pridobitvi redne zaposlitve.

V času bivanja v azilnem domu je poskrbljeno za učenje slovenskega jezika, vendar bi bilo za hitrejšo in uspešnejšo učenje jezika treba dodati več učnih ur, kot je predvidenih v načrtu za poučevanje tujcev. Razumevanje jezika predvsem izhaja iz uporabe v praksi, pri čemer je še veliko možnosti za spremembe. Tu je pomembno prav vključevanje večinskega prebivalstva, kjer lahko begun-

Foto: Simona Zavratnik.

ci uporabljajo slovenski jezik, obenem pa najdejo nove znance za druženje tudi zunaj svojega družbenega kroga.

Eden izmed intervjuvancev je pojasnil: »Ja, sem imel stike, spoznal sem nove prijatelje. Spoznal sem jih na različne načine: na zabavi, cesti, ali ko sem šel na pijačo, pa sem tam spoznal kakšne ljudi, druge begunce na različnih sestankih, ki smo jih imeli.« (Intervjuvanec 2, osebni intervju, 2018)

Dejstvo je, da je v Sloveniji, predvsem v Ljubljani, težko dobiti stanovanje ne le migrantom in beguncem, temveč tudi večinskemu prebivalstvu. Za nekoga, ki ne pozna dobro slovenskega jezika in nima znanja in poznanstev, kje iskati stanovanja, pa je situacija še težja.

Sogovornik je pojasnil, kdo jim je bil pomagal pri iskanju stanovanja: »Odnos (društvo, op. avtorice) nam je pomagal pri iskanju stanovanja. Zdaj stanujem s prijatelji in stanujemo vsi skupaj.« (Intervjuvanec 3, osebni intervju, 2018)

Velikokrat se zgodi, da imajo najemodajalci zadržke do beguncev in jim zato nočejo oddajati stanovanja. O tem velikokrat poročajo tudi begunci, ki so že velikokrat bili odslovljeni zaradi svoje matične države in govorjenega jezika. Primerne rešitve bi bile večje število integracijskih hiš in dosegljivost do socialnih in zasebnih stanovanj v manjših mestih, kar bi povežalo lokalno prebivalstvo z begunci in tako v večinoma razblinilo kategorizacijo na »mi« in »oni«.

V raziskavi sem raziskovala tudi možnosti beguncev za zaposlitev. Ugotovila sem, da so se v zadnjih letih možnosti zaposlovanja izboljšale, vendar lahko pričakujemo v naslednjih mesecih upad zaposlovanja prav zaradi covid-19. Begunci imajo težave pri zaposlovanju predvsem v višje kvalificiranih poklicih, saj jih zaradi pomanjkanja znanja jezika in nepriznavanja veljavnosti šolskih spričeval in preteklih delovnih izkušenj delodajalci pogosto ne zaposlujejo.

Na vprašanje, kdo jim je pomagal pri iskanju zaposlitve, je intervjuvanec odgovoril: »Zavod nam je pomagal. So službe, ampak prvo vprašanje je, ali znaš slovensko.« (Intervjuvanec 4, osebni intervju, 2018)

V prihodnosti bo treba izboljšati nostrificiranje tujih spričeval in priznavanje delovnih izkušenj v matični državi, saj je področje priznavanja veljavnosti v Sloveniji še precej nedovršeno. O uspešni integraciji lahko govorimo le, ko bodo osebe ekonomsko neodvisne in bo njihov položaj primerljiv z večinskim prebivalstvom.

»Imel sem nekaj stikov. Za njih je bilo pomembno, da imaš izkušnje pri svojem delu. Nisem imel toliko izkušenj

iz svojega področja, in to je bil problem. Imam dokazila, da sem delal, ampak moje delo ni povezano s tem, kaj sem študiral doma. Zdaj pa bi rad delal tisto, kar sem tudi študiral. Sem programski inženir, delal pa sem v naftni industriji.» (Intervjuvanec 2, osebni intervju, 2018)

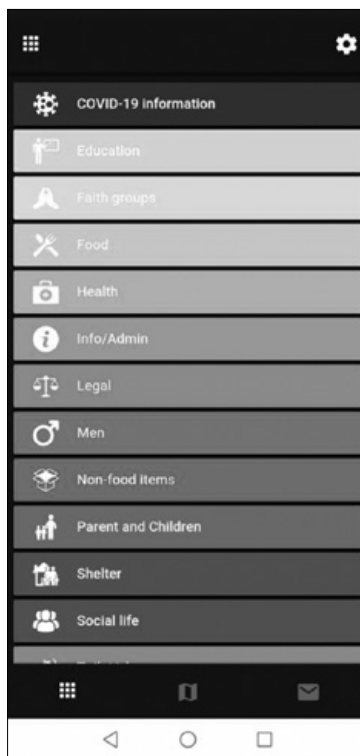
V Sloveniji se je integracija v zadnjih letih izboljšala, vendar je še mnogo področij ostalo slabo opredeljenih in neraziskanih na zakonodajnem področju, prav tako tudi v praksi.

V obdobju sodobnih globalnih migracij in transnacionalnih mobilnosti je zagovarjanje zapiranja meja, družbenega izključevanja in ograjevanja z bodečo žico preprosto nemogoče. Za relativno homogeno zaprto Slovenijo je prišel čas heterogenosti kulturno in etnično raznolike družbe ne samo kot nove, trenutne težnje, temveč tudi kot način življenja. Za uspešno integracijo in odprto družbo bo nujna nova miselnost prebivalstva, ki bo spoštovala in razumela položaj ljudi in dejstvo, da ima vsak pravico seliti se in v tem smo si vsi enaki!

S telefonom v novi svet

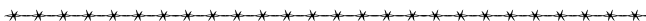
Špela Perner

Fotografija nepremičnega sirskega dečka, ki je obležal na turški plaži, na katero ga je naplavilo potem, ko mu je morje vzelo življenje, je leta 2015 pretresla še tako hladnokrvnega bralca. Izzvala je številne burne in tudi raznolike odzive, med katerimi so se našli kritični, pomilovalni kot tudi koristni. Naša sogovornica, Shelley Taylor, je ena tistih, ki je pretrsenost in zavest o resnosti položaja spremenila v konkretna dejanja, in sicer je s pomočjo zaposlenih v svojem tehnološkem podjetju zasnovala idejo o aplikaciji, ki bi pomagala ljudem na poti. S. Taylor in ostali pa niso ostali le pri ideji, temveč so aplikacijo tudi razvili. In ne le to, aplikacija RefAid¹ obstaja še danes, dodelana in nadgrajena, z ažuriranimi vsebinami, vezanimi tudi na epidemijo covid-19.

Domači zaslon aplikacije RefAid.

¹ <https://refaid.com/>

Razmišljanje iz začetnega obdobja razvoja aplikacije Shelley opiše nekako tako: »Tudi sama sem bila migrantka v novi družbi, a z niti približno tako travmatično izkušnjo, kot jo doživljajo begunci, katerih prihodom smo priča. Vendarle mi je tudi ta izkušnja omogočila, da sem se zavedala položaja, v katerem se znajdejo prispeli migranti, sploh tisti, ki jim je onemogočena dosegljivost do informacij in oseb, kot so prostovoljci Rdečega križa in ostali.«

Skupaj z zaposlenimi v njenem podjetju, ki so privolili v sodelovanje, so se konec leta 2015 odločili za razvoj programske aplikacije, ki bi migrantom, beguncem in prostovoljcem na enem mestu nudila informacije o aktualnih razmerah v državi, v katero so prišli, kot tudi o storitvah, ki so jim na voljo glede na lokacijo.

Prve težave so se sicer pojavile precej hitro: »Aplikacijo smo postavili čez vikend, takrat smo se tudi povezali z enotami UNCHR-ja in Rdečega križa v več državah. Dogovorili smo se, da nam svoje storitve opišejo in naštejejo v preprostih preglednicah, iz česar bi mi nato postavili vsebino. Ker po dveh mesecih še ni bilo poslanih podatkov iz organizacij, sem ponovno stopila v stik z njimi in ugotovila, da se tudi sami soočajo s težavami; njihove storitve, pisarne in naloge so namreč tako raznolike in razpršene, da je zahtevalo ogromen časovni vložek in veliko dela, da so jih lahko sestavili v skupno bazo. Podatke iz vseh sodelujočih organizacij smo nato združili v centralno bazo.«

Takrat se je, kot pravi T. Shelley, začela zavedati razlik med javnim in zasebnim sektorjem in njihovimi različnimi načini delovanja. Povezali so se z organizacijami, kot sta Rdeči križ v Veliki Britaniji in Zdravniki sveta v Belgiji, zadnje omenjeni so celo zaposlili osebo, ki se je ukvarjala le s sprejemanjem novih organizacij, ki bi si želele sodelovati z ekipo RefAid in posredovati podatke o svojih storitvah, ki bi lahko pomagale beguncem, ki prispejo v

ново družbo, najsi bo le prehodno ali trajno. T. Shelley kot trenutno najpomembnejši del razvoja aplikacije poudarja prav sklepanje sodelovanj z novimi organizacijami, ki po eni strani delujejo kot vir informacij, po drugi pa kot kanal za razširjanje informacij o RefAid med begunci. Aplikacija se je v trgovinah z aplikacijami (seveda je brezplačna) pojavila v začetku leta 2016 in se hitro razširila najprej na triindvajset organizacij, do danes pa sodelujejo s 26-imi organizacijami. T. Shelley si želi povezovanja z več državami in organizacijami, kar pa je glede na to, da nimajo posebnega financiranja, temveč gre le za dodatno prostovoljno delo zaposlenih v različnih organizacijah kot tudi v njenem podjetju, zelo težko.

Letos je razmere tako za osebe na poti kot tudi za prostovoljce in organizacije, ki sodelujejo z begunci, poslabšalo še širjenje virusa covid-19, ki je dosegel prav vse kotičke sveta. Za T. Shelley in sodelavce je to pomenilo nov izziv; po eni strani so prepoznali potrebo po povezovanju z novimi organizacijami, ki lahko posredujejo informacije o epidemiji koronavirusne bolezni 2019, ki bi koristile osebam na poti, kot tudi zaradi zapiranja in zaustavitve nekaterih dejavnosti in pisarn za pomoč beguncem v begunskih centrih in drugje, se je ta aplikacija izkazala za zelo koristno. Zadnje omenjeno bi brez te aplikacije pomenilo oteženo dosegljivost informacij o virusu, napotkih in možnosti zdravstvene pomoči za migrante. Od letošnje pomladi lahko torej uporabniki v aplikaciji RefAid, najsi bodo begunci, migranti, ali prostovoljci, kolikor jih je pač še na terenu, najdejo dodatno okence, namenjeno ozaveščanju o epidemiji covid-19 glede na državo, v kateri se nahajajo. Informacije niso v vseh državah mogoče v vseh potrebnih jezikih, razlog za to je, da želijo le človeško prevažanje, kar pa povsod ni mogoče.

Da uporaba takih ali drugačnih aplikacij, razvitih z jasno predstavljenim namenom, vedno skriva tudi pas-

ti, je seveda razumljivo, in to kritično opazko imamo kot uporabniki vedno v mislih. Da vedno obstaja možnost sledenja uporabnikom, je namreč že jasno, hkrati pa so podatki pogosto zastareli, nepreverjeni in nezanesljivi, zato je pomembno poznati prikrite okoliščine razvite aplikacije. A navsezadnje ne smemo zanemariti pomena, ki ga aplikacije, kot je RefAid, lahko imajo za migrante in prostovoljce, ki z njimi delajo, sploh v luči medsebojnega povezovanja, ki presega vrisane državne meje in gradi na solidarni skupnosti.

Biti drugi

Erina Borovič

Populizem kot tegoba malega človeka

Ne, ne govorimo o vrednotenju rezultatov športnih ali drugih tekmovanj. Govorimo o vrednotenju človekovega življenja zaradi barve kože, jezika, državljanstva, starosti, vere in priimka.

O rasizmu in ksenofobični, zastraševalni politiki smo napisale že marsikaj. To dvoje je skupaj z nacionalizmom priročna metoda v rokah populističnih politik. Kaj torej je in kakšna je populistična politika? Populistična politika si prizadeva določeno družbeno temo podrediti, da bi si lahko nabirala politične točke in glasove. V tem primeru razmere beguncev in begunk.

Naj poudarimo, da se populizem razvija in spreminja skozi čas, zato je pri branju in razčlenjevanju koncepta nujno zavedanje o ideoloških, političnih in kulturnih okvirjih. Ti predstavljajo odraz časa in nenazadnje vplivajo na koncept ljudstva, ki predstavlja jedro populizma. Populizem se je začel že v obdobju pred antično Grčijo in pomeni predvsem usmeritev k absolutni politični moči ljudstva (demos). Pozneje je populizem pomenil boj za oblast ljudstva proti elitam, kot zahteva po enakosti političnih pravic in participacije malega človeka. Od 19. stoletja dalje populizem uporablja večinoma desnica, ki nasprotuje idejam o globalizaciji, povezovanju in solidarnosti do tistih, ki v kategorijo *ljudstva* ne spadajo. Populizem namreč predpostavlja »naravne meje« med *ljudmi* in *drugimi*. Nacionalna in etnična pripadnost pa sta družbeno konstruirana pojma, ki ustvarjata iluzijo omenjenih »naravnih meja«, jih opravičujeta in legitimirata.

Populizem je torej že dolgo znan, v zadnjem stoletju pa je pomenil predvsem možnost za konstruiranje določenih, predvsem političnih desničarskih predstav o občutku (nad)moči s pomočjo »pogrevanja preteklosti«, s pregledom zgodovine in povečevanjem simbolov in tradicij ter vzbujanjem nacionalizma in rasizma.

Kdo pa so ti drugi in kdo ljudje?

Desni populizem se danes lahko identificira s sloganom »Mi, ljudje« (angl. »We, the people«), ki je ostanek buržoazne revolucije, a le do točke, ko se ti *ljudje* jasno ločijo od vseh *drugih*. Hkrati postaja vedno bolj *etnonacionalističen*, saj je v zadnjih letih uperjen predvsem proti tujcem in migrantom. Antielitizem pa se je preusmeril v akterje, ki naj bi bili odgovorni za globalizacijo in posebno za množične migracije; torej v elite, ki so tujcem »odprle vrata v Evropo«. Teoretiki navajajo, da desni populistični multikulturalnost dojemajo kot dekonstrukcijo naroda oziroma ljudstva. To je pokazala tudi koronakriza. Teorije zarot, lažne informacije in ločevalna politična retorika so dodatno vplivale na kaos v družbi in ustvarile pogoje za širitev in jačanje nacionalizma.

Kot ste že lahko brali, je politika v času epidemije opozarjala na nevarnost migracij, češ da povečujejo tveganje za okužbe. Tisti *drugi* (angl. »the others«), ki vstopajo v našo podalpsko deželico, nam želijo slabo, želijo naš denar, naše službe, zdaj pa s seboj nosijo še smrtonosni virus.

Tu pa se pokaže tista posebna lastnost populizma, in sicer da se je sposoben identificirati s specifičnimi temi, s pomočjo katerih retoriko prilagodi razmeram in se politično udejanji v ustvarjanju strahu in označevanju »grešnih kozlov«, ki po krivici nosijo pripisano krivdo grožnje, v tem primeru evropski kulturi in zdravju. Posledica

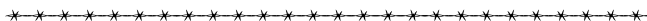
Foto: Katja Lihtenvalner.

so visoke ograje, rezalna žica, zidovi in nezakonito vračanje migrantov in migrantk v države južneje od Slovenije. Vse to v imenu obrambe naših ljudi, naše kulture in seveda tudi »naših« žensk.

In zakaj so ti drugi tako priročni, čeprav jih ne maramo?

Rasizem v političnih programih desnih populističnih strank predstavlja orodje mobilizacije nezadovoljnega ljudstva. Ljudje so med koronakrizo izgubljali službe, dohodke in mnogi so se znašli na socialnem dnu. V takih in podobnih primerih pa je krivdo seveda lažje prevaliti na nekoga – drugega.

»Tudi pri nas je veliko lačnih in revnih, zakaj najprej ne poskrbimo zanje,« se glasi eden izmed najpogostejših t. i. populističnih argumentov proti pomoči migrantom

in migrantkam. A na vprašanje, zakaj za svoje že tako ali tako ne poskrbimo, nihče ne odgovori. Ne gre torej zares za odtujitev pomoči »našim ljudem«, gre za izgovor, zatiskanje oči pred zavedanjem, da sistem sam po sebi ne deluje.

Svet ni črno-bel, stvari niso enoznačne

Da ne bo pomote – populizem je prisoten tako na desnem kot na levem političnem polu – in se kaže v ponostavljanju in prikrivanju kontradikcij lastnih političnih odločitev, da bi se te pokazale kot *delovanje za ljudi*. A pomembna razlika, ki jo je treba poudariti, je, da (skrajni) desni populistni namreč v ključnih trenutkih, kot je bila koronakriza, iz diskurza in odločanja izključijo strokovno javnost, znanost, in odločitve prepustijo laikom, kar daje občutek, da so v politični proces ljudje vključeni bolj kot sicer. Desni populizem je torej usmerjen proti ljudem in jih izključuje zaradi, sicer že navedenih, torej osebnih in družbeno pogojenih lastnosti, levi populizem pa predstavlja poglobljanje v demokracijo – decentralizacijo moči, kritiko družbeno normaliziranih diskurzov, boj proti oblikam izključevanja in nasilja, varovanje okolja – in ne podeljuje ekskluzivnosti nobeni družbeni skupini.

Kot rečeno, je osnovni cilj desnih populističnih političnih strank ukinitvev multikulturnih družb in ponovna obuditev elementov etnokracije, in to je sistema, ki legitimno pravico do državljanstva, svoboščin in dobrin podeljuje glede na raso, vero in jezik. Osnovan je na obujanju zgodovinskih trditev, kulturnih simbolov, mitologije in bližnje ter daljne preteklosti. Populisti na oblasti neprestano opozarjajo ljudi na sovražnike, teh pa nikoli ne zmanjka, in sicer naj bodo to partizani, komunisti, begunci in begunke ali preprosto turisti iz držav z »rdečega seznama«. Pri vzburjanju strahu in sovraštva do tujega in nepoznanega

pa si desničarski populisti pogosto pomagajo z ustvarjanjem lažnih novic, s katerimi dosežejo, če ne dejanskega cilja, pa vsaj kaotičen diskurz o določeni temi.

Nekoč nevtralna beseda »migrant« je ob vseh z grožnjo navdahnjenih pridevnikih dobila negativno konotacijo in dosegla svoj namen, in to je zastraševanje in sovraštvo do tujega.

Viri

- Brubaker, R. (2017). Between nationalism and civilizationalism: the European populist moment in comparative perspective. *Ethnic and Racial Studies*, 40(8), 1191–1226.
- Mudde, C. (2017). *The populist radical right: A Reader*. Routledge: London, New York.
- Wodak, R. (2015). *Politics of fear: what right-wing populist discourses mean*. SAGE Publications Ltd, 55 City Road, London. doi: 10.4135/9781446270073.

Podnebne spremembe in migracije

Janja Pečan

Sodobne migracije seveda ne predstavljajo novega fenomena, specifičnega za današnji čas, temveč kot odziv na spreminjajoče se razmere obstajajo že, odkar obstaja *homo sapiens*. Neustreznost bivalnega okolja je tako od nekdaj predstavljala pomemben vzrok za preseljevanje, o katerem se dandanes med drugim govori v luči negativnih posledic podnebnih sprememb. Podnebne spremembe se primarno kažejo v dvigu morske gladine, kar ogroža približno petino svetovnega prebivalstva, ki živi ob obalnih regijah; v spremembah regionalnih in globalnih temperatur; dezertifikaciji zemlje in hujših sušah ter močnejšemu deževju, ki vpliva na pogostejše in obsežnejše poplave. Ob naraščanju globalne temperature bodo skrajni vremenski pojavi še pogostejši in intenzivnejši in bodo tako v prihodnosti ogrozili življenje, zdravje in blaginjo ljudi. Ne glede na zgodovinske dokaze, da ima človeštvo izredno sposobnost prilagoditve na spreminjajoče se razmere, se ob hitrosti in nepredvidljivosti podnebnih sprememb poraja vprašanje same izvedljivosti in primernosti prilagoditve.

Kdo je ta, ki se preseljuje?

Kljub temu da je v novicah, akademskih člankih in vsakodnevnih pogovorih mogoče najti najrazličnejša poimenovanja, kot so okoljski begunci, okoljski migranti, podnebni begunci, ekološki begunci ipd., pa obstoječa

1 Umanotera. Posledice podnebnih sprememb Pridobljeno s: <https://www.umanotera.org/podnebne-spremembe/fizikalno-ozadje-podnebnih-sprememb-in-njihove-posledice-za-slovenijo/posledice-podnebnih-sprememb/#toggle-id-4>

Konvencija o statusu beguncev,² na podlagi katere lahko posameznik sploh pridobi status begunca, na noben verjetni način ne zajema oseb, ki bežijo zaradi okoljskih težav. Treba je sicer upoštevati, da so migracije večinoma skupni kazalnik delovanja različnih dejavnikov (političnih, ekonomskih, okoljskih, družbenih, verskih, demografskih), ki jih zaradi tesne medsebojne povezanosti med seboj ni mogoče strogo ločevati in prepoznati le enega vzroka za preseljevanje. Nekateri vidijo rešitev za manko okoljskih vzrokov v pravni opredelitvi v razširitvi same konvencije, ki bi zajela tudi »okoljske begunce«. Vprašanje pa je, ali je tako nadgradnjo sploh mogoče praktično implementirati. Vsekakor pa se od ljudi, ki se bodo prisiljeni seliti zaradi primarno okoljskih razlogov, ni mogoče distancirati le zato, ker ne obstaja ustrezna pravna definicija in institucionalizirana oblika njihove obravnave.

Vprašanje različne odgovornosti držav

Ker se bodo zaradi posledic podnebnih sprememb večinoma prisiljeni preseljevati prebivalci globalne južne zemeljske poloble, se ni mogoče izogniti razmisleku o odgovornosti in moralni ter politični dolžnosti³ držav globalne severne zemeljske poloble.

Prebivalci držav OECD predstavljajo le petino svetovnega prebivalstva, vendar so z načinom življenja, ki očitno presega planetarne zmožnosti,⁴ odgovorni za 75 odstot-

-
- 2 Konvencija o statusu beguncev. Pridobljeno s: <https://www.unhcr.org/si/konvencija-o-statusu-beguncev>
 - 3 Holz, Christian et al. (2018). Fairly sharing 1.5: national fair shares of a 1.5 °C-compliant global mitigation effort. Pridobljeno s: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10784-017-9371-z>
 - 4 Stockholm Resilience Centre. The nine planetary boundaries. Pridobljeno s: <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries/planetary-boundaries/about-the-research/the-nine-planetary-boundaries.html>

kov vseh izpuščenih emisij toplogrednih plinov, s čimer imajo največjo odgovornost za podnebne spremembe. Kljub temu da bodo negativne posledice podnebnih sprememb občutili vsi deli sveta, bodo države globalne severne zemeljske poloble zaradi večje političnoekonomske stabilnosti, ki se kaže kot posledica izkoriščanja človekovega dela in izčrpanja naravnih virov drugih držav, manj prizadete. Vseeno pa jim optimalna geografska lega in sprejetje ustreznih ukrepov ter implementacija prilagoditvenih in blažitvenih postopkov omogočajo, da preprečijo najhujše. Medtem ko so prebivalci držav globalne južne zemeljske poloble na podnebne spremembe sicer vplivali najmanj, jih okoljska kriza vseeno najbolj ogroža, saj se številne države nahajajo v ranljivih predelih sveta. Možnosti za *in situ* prilagoditev (tj. prilagoditev na mestu) omejuje političnoekonomska nestabilnost, kar je večinoma mogoče pripisati zahodni ekspanzionistični politiki, ki je v stoletjih kolonializma in imperializma opustošila »tretji svet«, s čimer nadaljuje še dandanes⁵ in obenem preprečuje demokratizacijo in razvoj zavoljo lastnih interesov.

Okoljske migracije je treba obravnavati tako, da se upošteva različne stopnje ranljivosti in nesorazmerne odgovornosti, kar pomeni, da imajo države, ki so imele od izgorevanja fosilnih goriv največjo korist, moralno, materialno in pravno odgovornost do držav in ljudi, ki jih bodo podnebne spremembe kot posledica takih dejavnosti najhujše prizadele.

5 Hickel, Jason (2017). Aid in reverse: how poor countries develop rich countries. Pridobljeno s: https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/jan/14/aid-in-reverse-how-poor-countries-develop-rich-countries?CMP=share_btn_tw

Viri

- Armstrong A. E., Krasny, M. in Schuldt P. J. (2018). Communicating climate change: A guide for educators. Cornell University Press: Comstock Publishing Associates.
- Bade, K. J. (2005). Evropa v gibanju. Ljubljana: Založba / *Cf.
- International Organization for Migration. (2019). Glossary on Migration. Pridobljeno s: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.
- Maslin, M. (2007). Globalno segrevanje – zelo kratek uvod. Ljubljana: Založba Krtina.
- Plummer, W. A. (1996). The Big Push: Emigration in the Age of Environmental Catastrophe. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 4(1), 231–237.
- Rice, J. (2009). North-South relations and the Ecological Debt: Asserting a Counter-Hegemonic Discourse. *Critical Sociology*, 35(2), 225–252. doi: 10.1177/0896920508099193.

Otroci na begunskih poteh

Špela Vovk in Klara Andlovic

20. novembra letos bo minilo 31 let od sprejetja Mednarodne konvencije o otrokovih pravicah, s katero so otroci postali samostojna entiteta z lastnimi pravicami. Pri tem se poraja vprašanje, kakšen pomen ima v družbeni realnosti omenjena konvencija glede na to, da velik del otrok še vedno ne uživa s konvencijo zagotovljenih pravic, po drugi strani pa s pretirano pozornostjo, ki jo namenjamo otrokom, prihaja do pojava t. i. otrokocentričnosti. Po eni strani imamo torej otroka, ki nima nobene zaščite, po drugi pa otroka, ki je zaščiten do tolikšne mere, da mu s tem lahko že škodimo. Ali je mogoče, da bi v obstoječem svetu neenakosti bili deležni čim bolj enakih pravic vsaj otroci?

Po svetu se s podhranjenostjo, nemožnostjo šolanja, slabo dosegljivostjo zdravstva ipd. po ocenah UNICEF-a sooča 385 milijonov otrok. Revščina pogosto vpliva na to, da družine z željo po boljšem življenju zapustijo svojo državo in se napotijo v dežele, kjer naj bi jim bilo bolje. Pa jim je res? Otroci iz takih družin tako skupaj z vsem pomanjkanjem dobijo še status otroka begunca oz. migranta, ki jim nemalokrat življenje še dodatno oteži. Biti otrok in hkrati biti migrant tako rekoč podvoji ranljivosti, saj otrok namreč že sam po sebi predstavlja ranljivo osebo, saj je predvsem v zgodnjih letih njegovo preživetje odvisno od drugih, migranti pa so obenem osebe, ki so na svoji poti izpostavljeni številnim tveganjem, in sicer tako naravnim kot družbenim.

Otroška begunska kriza, ki jo lahko opazujemo v današnjem času, je ocenjena kot najhujša, ki je nastala po drugi svetovni vojni. Gre za humanitarno katastrofo, ki zahte-

Foto: Katja Lihtenvalner.

va takojšnje ukrepanje! Ocene števila mladoletnih, ki so bili prisiljeni zaradi vojaških spopadov ali revščine pobegniti iz matičnih držav, so neke okoli 50 milijonov. Pogosto gre za žrtve vojn v Iraku, Jemnu, Siriji in Južnem Sudanu.

V letu 2019 je bilo opaženo, da je na območje Evrope vstopilo 33.200 otrok beguncev in migrantov. UNICEF prihode otrok opaža zlasti v naslednjih državah: v Grčiji, Španiji, Italiji, Bolgariji, na Malti, in Cipru. Če primerjamo prejšnja leta, je opazno, da število prihodov narašča, v primerjavi z letom 2018 (ko je bilo evidentiranih 30.085 otrok) se je zvišalo za 7 %. Prav tako opazimo štiri glavne države, v katerih se otroci po prihodu registrirajo kot prosilci mednarodne zaščite; kar 71 % vseh otrok za status zaprosi v Nemčiji, Franciji, Grčiji in Španiji.

Kaj se zgodi po prihodu v državo gostiteljico? Otroci se v času poti in prihoda soočajo s številnimi izzivi, od katerih

naj omenimo le nekatere. Eno ključnih, glavnih vprašanj je integracija oziroma, povedano drugače, kam pravzaprav ti otroci mislijo in čutijo, da spadajo. Pri tem je pomembno opozoriti, da se koncept integracije v splošnem diskurzu pravzaprav pogosto uporablja za označevanje procesa neenakosti, ki zahteva prilagajanje manjšine obstoječi večini v družbi, zato moramo biti zelo pozorni, da z integracijo upoštevamo izključno dvosmerni proces prilagajanja, solidarnosti in pravičnosti.

Kot drugo ključno vprašanje se v tem primeru postavlja vprašanje o izobraževanju. Izobraževalni sistemi posameznih držav pomembno vplivajo na integracijo otrok v lokalno okolje, o tem seveda ni najmanjšega dvoma. Če kot primer navedemo države na zahodnem delu Balkanskega polotoka in Slovenijo, so begunski otroci v šolah bolj nevidni oziroma neopaženi kot vidni. Pred leti, v času konca Socialistične federativne republike Jugoslavije, so bili begunski otroci integrirani kot ranljiva skupina, medtem ko danes prevladuje večja diskriminacija. Kot poroča UNHCR, je šolanje begunskih otrok še danes pogosto nemogoče prav zaradi diskriminatorskega odnosa stroke! Pravica do izobraževanja je seveda ena temeljnih človekovih pravic, ki je v tem primeru ključnega pomena za vzpostavljanje otrokovega obstoja in razvoja v novi družbi, njegovega bodočega političnega in ekonomskega udejstvovanja ter na splošno omogočanja boljše prihodnosti. A vseeno ostaja veliko število otrok, ki nimajo možnosti za izobraževanje in ki jim je ta pravica odvzeta. Po podatkih UNHCR-ja ima le 50 % otrok beguncev doseženo primarno izobrazbo. Omogočanje boljše možnosti za izobraževanje je sicer opaženo, a je nadvse pomembno, da se še naprej zavzemamo za izboljšanje izobraževalnih politik kot enega temeljev integracije begunskih otrok.

Na koncu prispevka je treba vsaj omeniti še vprašanja otrok brez spremstva. Gre za tiste posameznike, mlaj-

še od 18 let, ki so zapustili matično državo, in so se brez spremstva staršev oz. zakonsko določenih skrbnikov podali na različne migracijske poti, nekatere zelo dolgotrajne, in sicer tako v času, kilometrih in celinah. V letu 2019 UNICEF opaža, da naj bi v Evropo prišlo 9.000 otrok (27 % vseh otrok) brez spremstva, kar kaže na veliko ranljivost tega dela prebivalstva in na tveganja, o katerih pa pravzaprav vemo le malo.

Jasno je, da se begunski in migrantski otroci ne soočajo le s težavami, ki jih doživljajo na svojih poteh, ampak jih po prihodu v državo gostiteljico pričakajo še kompleksnejše in dolgotrajnejše težave. Na splošno so migranti in begunci pogosto deležni različnih načinov neodobravanja in izključevanja iz novih družb in posledično se te nanašajo tudi na otroke migrante. V pričakovanju, da bodo drugje vendarle srečnejši, jim dejanja, kot so zapiranje v posebne ustanove za begunce in migrante ter sovražni govor, verjetno razblinijo še tisto majhno upanje na brezskrbno otroštvo. Zato pozivamo, da se države začnejo resno zavedati, kaj pomenijo otrokove pravice, in da vsaj otrokom migrantom zagotovijo prepotrben občutek varnosti in vsaj delček brezskrbnega otroštva.

Viri in priporočila za nadaljnje branje

Sedmak, M., Sauer, M. in Gornik, B. (2017). Unaccompanied Children in European Migration and Asylum Practices in Whose Best Interest?. Pridobljeno s: <https://www.researchgate.net/publication/319165046>.

UNHCR. Izobraževanje begunskih otrok. Pridobljeno s: <https://www.unhcr.org/si/izobrazevanje-begunskih-otrok-2>.

UNICEF. (2014). Child Poverty. Pridobljeno s: <https://www.unicef.org/social-policy/child-poverty>.

UNICEF (2020). Latest statistics and graphics on refugee and migrant children. Pridobljeno s: <https://www>.

[unicef.org/eca/emergencies/latest-statistics-and-graphics-refugee-and-migrant-children](https://www.unicef.org/eca/emergencies/latest-statistics-and-graphics-refugee-and-migrant-children).

Zavratnik, S. in Cukut Krilić, S. (2018). Addressing Intersectional Vulnerabilities in Contemporary Refugee Movements in Europe. Pridobljeno s: https://www.researchgate.net/publication/326201211_ADDRESSING_INTERSECTIONAL_VULNERABILITIES_IN_CONTEMPORARY_REFUGEE_MOVEMENTS_IN_EUROPE

Družbene razsežnosti mednarodnih migracij: migranti v globalno-lokalnem trgu delovne sile

Sara Ugrin

»Drugorazredni_e migranti_ke« za »prvorazredno« gospodarstvo

Pravica do svobodnega gibanja znotraj meja carinskih unij, kakršna je EU, ki ekonomskim migrantom dovoljuje, da si po svoji lastni želji izbirajo kraje dela, je neposredno povezana z razvojem evropskega in globalnega gospodarstva. Zadnje omenjeno je še kako vidno ravno v zadnjih mesecih, ko se na globalni ravni soočamo z epidemijo covid-19, ki je upočasnila in dodatno otežkočila prihode tujih delavcev v Slovenijo in vse ostale države. V novih okoliščinah so bila »ogrožena« predvsem področja gospodarstva, odvisni od dela migrantk_ov so med drugim prevoznništvo, kmetijstvo, gradbeništvo in turizem. Migracije tako niso ključne samo pri reševanju demografskih izzivov, kot so nizka rodnost, staranje prebivalstva in posledično pomanjkanje delovno aktivnega prebivalstva, temveč pomembno vplivajo tudi na gospodarsko rast, trende strukturne brezposelnosti in ponudbo na trgu delovne sile. Že dolgo vemo, da migranti_ke večinoma zapolnjujejo številna prosta delovna mesta v globalnem gospodarstvu.

Mednarodne migracije so logična posledica odnosa, ki ga Wallerstein poimenuje odnos med centrom in periferijo, in so pomemben dejavnik, ki ga želijo države v času globalnega gospodarstva načrtno usmerjati in z njim upravljati. S selitvenimi tokovi (angl. migration flows) si po eni strani zagotavljajo delovno silo za opravljanje t. i. del trije D-ji (dirty, dangerous and difficult), ki jih delavci_ke

na nacionalnih trgih delovne sile največkrat ne želijo opravljati, in ki lahko pomembno vplivajo na konkurenčno gospodarsko prednost posameznih držav. Zlasti zadnje omenjeno predstavlja državam na periferiji resno težavo, saj z izseljevanjem prebivalstva izgubljajo visokokvalificirano prebivalstvo.

Selitveni tokovi (angl. migration flows) na območju Slovenije: živahne selitve v in iz Slovenije

Raziskovanja mednarodnih migracij na območju Slovenije je z vidika obsežnih in reprezentativnih raziskav precej malo. Ena od redkih raziskav je bila opravljena na Inštitutu za ekonomska raziskovanja v Ljubljani in obravnava dva pomembna učinka migracij – njihov vpliv na število prebivalstva in njegovo izobraženost – in analizira ključne selitvene tokove v zadnje pol stoletja, natančneje med letoma 1961 in 2013. Za zadnje omenjeno je značilno predvsem to, da je selitveni prirast v 70. letih 20. stoletja rasel, v desetletju pred osamosvojitvijo pa padal. Naraščanje selitvenega prirasta v 70. letih prejšnjega stoletja je mogoče pojasniti s postopnim odprtjem meja nekdanje Jugoslavije in rastjo delovno intenzivne industrije v Sloveniji. Zaradi te se namreč pojavi potreba po nizko kvalificirani delovni sili, ki je večinoma prihajala iz republik nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, predvsem iz Bosne in Hercegovine, in je zapolnjevala delovna mesta, ki jih slovenski kvalificirani industrijski delavci več niso želeli opravljati. Zagon gospodarstva, izboljšanje življenjskega standarda in omejevanje priseljevanja v države zahodne Evrope (npr. Nemčijo in Francijo) so bili glavni vzroki, da je bilo v zgodovini Slovenije to obdobje najintenzivnejšega priseljevanja.

V 80. letih prejšnjega stoletja se dinamika priseljevanja nekoliko umiri, selitveni prirast začne upadati in notranji

migracijski tokovi se začnejo polagoma umirjati. Zadnje desetletje pred osamosvojitvijo Slovenije je obdobje, ko Jugoslavija doživi dolžniško krizo, začne se obdobje visoke inflacije, zvišanja življenjskih stroškov in pomanjkanja nekaterih osnovnih surovin. Mnogi avtorji opozarjajo, da je to obdobje, ko se v Slovenijo večinoma priseljujejo ženske (za razliko od prej prevladujočih tokov moških priseljencev), kar je delno pogojeno z možnostjo njihovega zaposlovanja v glavnem na nekvalificiranih delovnih mestih v zdravstvu in gostinstvu in zaradi združevanja družin. Dinamika priseljevanja se ponovno spremeni v 90. letih prejšnjega stoletja po osamosvojitvi (z izjemo let 1998 in 1999), ko začne število priseljenih tujcev_k polagoma naraščati. Tako je po podatkih Eurostata v Sloveniji leta 1999 živelo približno 33.000, v letu 2010 pa kar 82.000 prebivalcev_k brez državljanstva Republike Slovenije, večina iz držav nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije. Treba pa je povedati, da je veliko prebivalcev_k iz časa notranjih migracij med republikami nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije po osamosvojitvi pridobilo državljanstvo Slovenije.

Po letu 2008 je mogoče opaziti izrazit trend odseljevanja prebivalcev_k Slovenije v evropske zahodne države. S pojavom gospodarske krize in liberalizacijo mejnih režimov pride do stagnacije priseljevanja in nadaljnega povečevanja odseljevanja. Selitveni prirast se naglo zmanjša, a z izjemo leta 2010 ostaja pozitiven, in to v celoti na račun selitev tujcev_k (za prebivalce_ke z državljanstvom RS je negativen). To je čas odpuščanja moške nizko kvalificirane delovne sile, ki je v času med letoma 2005 in 2008 v Slovenijo prihajala opravljat predvsem dela v gradbeništvu, zato je mogoče trend odseljevanja pojasniti z vračanjem delavcev ali njihovo selitvijo v evropske zahodne države. Vendarle se v tem obdobju v deležu odselitev naglo povečuje tudi delež državljanov_k RS.

V letu 2012 je bilo letno število odseljenih državljanov_k RS prvič večje od števila odseljenih tujcev_k, prvič pa se pokaže tudi naraščajoč vpliv selitev državljanov_k RS na povprečno izobraženost odseljenih. Delež najbolj izobraženih je bil pri državljanih_kah RS veliko višji kot med tujci_kami. Srečujemo se s t. i. pojavom »*beg možganov*«, ki se nanaša predvsem na migracije, katerih vzroki so povezani s trgom delovne sile in z zaposlitvenimi možnostmi. Zadnje omenjen pojav je možen tudi zaradi vstopa Slovenije v Evropsko unijo, ki je v letu 2004 doprinesla nekatere pomembne spremembe. Za mnoge prebivalce_ke Slovenije vstop v Evropsko unijo pomeni nove poklicne in ekonomske priložnosti na trgu delovne sile EU.

Leta 2012, ko se posledice gospodarske krize začnejo izrazito kazati v vsakdanjem življenju ljudi in v državnih ukrepih, nastanejo novi razlogi in novo obdobje za izseljevanje prebivalcev_k Slovenije v tujino. Ker so se odzivi države na gospodarsko krizo večinoma kazali v omejevanju javne porabe in nižanju plač, je to obdobje polagoma vplivalo na izgubljanje zaupanja prebivalcev_k v vlado. Odnos in zaupanje do države sta pomembna dejavnika, ki jima gre posvetiti pozornost, ko govorimo o razlogih za izbiro države bivanja in dela.

Zato bi bilo zanimivo obravnavati vprašanje migracij tudi v povezavi s covidom-19 in političnim dogajanjem v obdobju pandemije. Predvsem pa je nujno opozoriti na pomanjkanje (sekundarnih) reprezentativnih raziskav, ki bi obravnavale migracijska gibanja po letu 2013. Vemo pa, kar kažejo grobi statistični podatki, da se je v Slovenijo v letu 2019 priselilo skoraj 3.800 državljanov Slovenije in 27.000 tujih državljanov, odselilo pa skoraj 6.600 slovenskih in 8.500 tujih državljanov. Tako je bil v letu 2019 selitveni prirast najvišji po letu 2008.

Migrant_ka kot zunanji_a sovražnik_ica: »drugi« in osredotočenost na pravice

Pokazali smo, da so se migracije na območju današnje Slovenije vedno dogajale. Razmislje tistih, ki nasprotujejo priseljevanju tujcev_k ali se jih bojijo, se največkrat poraja zato, da »tujci_ke odžirajo službe državljanom_kam, znižujejo njihove plače, izkoriščajo socialne sisteme, v katere niso prispevali, in so breme na plečih socialne države«. Taka stališča so najbolj nevarna v obliki retorike političnih strank, ki jo uporabljajo za nabiranje političnih točk. To pa je seveda izjemno problematično. Ne le zato, ker odvrča pogled od v uvodu omenjenih pozitivnih vidikov migracij, temveč tudi oblikuje podobo migrantov_k kot zunanjih sovražnikov_ic, kot »*drugih*«, nevrednih enako dostojnega človekovega življenja, dostojnih delovnih pogojev, plačila in seznama kulturnih, socialnih in političnih pravic. Gre za tisti del realnosti, ki nas znova in znova opozarja, da na migracije ne smemo in ne moremo gledati le zaradi demografije in gospodarstva, temveč tudi, in predvsem, zaradi političnih in drugih pravic migrantov_k.

Viri in priporočila za nadaljnje branje

Bevc, M. (2014). Meddržavne selitve prebivalcev Slovenije in njihov vpliv na demografska gibanja v državi. *IB-revija*, 2(2014): 5–20.

Bevc, M. in Uršič, S. (2014). Obseg meddržavnih selitev in izobraženost selivcev ter njun vpliv na število in izobraženost prebivalcev Slovenije. *Dve domovini: Razprave o izseljenstvu*, 40(2014): 91–110.

Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno s: <http://www.stat.si/statweb> (25. 8. 2020).

Zavratnik Zimic, S. (2003). Volume VI – Slovenia. The perspective of a country on the »Schengen periphery«. *Viena: International Organization for Migration*.

Zavratnik, S. in Cukut Krilić, S. (2020). Digitalni begunci. Transformacije migracijskih poti ali ko pametni telefon nadomesti kovček. Ljubljana: Založba FDV, ZRC, SAZU.

Digitalni zdravnik na poti

Špela Perner

Eden od vidikov ranljivosti beguncev in migrantov je tudi zdravstveni. Gre za osebe, ki nimajo možnosti stalnega in neoviranega dostopa do zdravstvenih storitev, prav tako pa so pogosto deležni tudi rasizma, ki se pojavlja med zdravstvenim osebjem. V času epidemije covid-19 so ti vidiki še toliko bolj vidni in posledično zaskrbljujoči, pri čemer je treba rešitve misliti na najširših, to je transnacionalnih oziroma kar na globalni ravni, saj gre za vprašanja, ki presegajo okvirje nacionalnih držav. »Zdravstvena ranljivost« – kot poimenujem to stanje – pri beguncih pomeni tudi, da so ali bodo številni med njimi postali šibki ali celo prešibki za premagovanje dolgih poti. Mnogim ljudem na poteh pa niso tuja vprašanja, ali bodo sploh dočakali svoj končni cilj.

Med begunci in osebami na poti so najpogostejše akutne poškodbe in bolezni, nezdravljene kronične bolezni, slabše duševno zdravje, nalezljive bolezni in poškodbe, ki so posledica neurejenega in nestabilnega izvornega okolja, življenja na poti, v slabih higienskih in splošnih življenjskih razmerah, v večjih množicah in brez dostopa do zdravstvenih storitev, ko bi te bile potrebne.

Kot ena izmed rešitev oziroma orodij za reševanje (tudi) zdravstvenih težav ljudi na poti se ponujajo digitalna orodja, predvsem v obliki različnih aplikacij, ki jih uporabnik lahko prenese na svoj pametni telefon, izhajajoč iz predpostavke da ima to ljubo srečo, da mu ga niso odvzeli in uničili na poti ali da ga niso uničile vremenske raz-

1 Androula, Pavli in Maltezo, Helena (2017). Health problems of newly arrived migrants and refugees in Europe. Pridobljeno s: <https://academic.oup.com/jtm/article/24/4/tax016/3095987>

Foto: Katja Lihtenvalner.

mere, nesreče, udarci ... Zaradi visokega deleža uporabe telefonov med begunci² in zaradi njihove dosegljivosti in priročnosti v tem primeru vidim naprave in aplikacije kot poskuse oziroma kar izboljševalna sredstva za trenutne razmere za osebe na poti, aplikacije in storitve pa tudi kot obliže, poskuse približevanja njihovih zdravstvenih stanj tistim, ki živimo povprečna, sedentarna vsakdanja življenja.

Ena izmed vsakdanjih in samoumevnih pravic v zdravstvu za vse, ki imamo osebnega zdravnika in redno omogočen dostop do zdravniške pomoči, je zdravstvena kartoteka pri izbranem zdravniku, v kateri vodijo evi-

2 Gillespie, Marie et al. (2018). Syrian Refugees and the Digital Passage to Europe: Smartphone Infrastructures and Affordances. Pridobljeno s: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2056305118764440>

denco o zdravstvenem stanju, jemanju zdravil, prebolelih boleznih in ostalem. Lahko si predstavljamo, da v primeru odprave na begunsko pot iskanje kartoteke oziroma popis zgodovine zdravstvenih stanj ni na prioritetni listi, zato so še kako uporabne aplikacije, kot je npr. Doctor X,³ ki se opredeljujejo kot večjezični potni listi za vse, ki obiščejo zdravnika zunaj svoje države oziroma nimajo stalnega dostopa do svoje kartoteke. Gre za poskus ene od nevladnih organizacij, s katerim poskušajo doseči eno izmed ključnih vodil na področju upravljanja z migracijami in izboljšanja življenja beguncev; povezovanje oseb in storitev na njihovi poti in zagotavljanje čim bolj ustrezne zdravstvene pomoči, ko se jo potrebuje. Omogoča premagovanje jezikovnih ovir in državnih meja, kolikor je to glede na trenutne migracijske politike tako v Evropi kot širše sploh mogoče.

Drugi podoben poskus, ki problematizira izgube zdravstvenih evidenc, hkrati pa olajšuje izvajanje cepilnih shem pri otrocih na poti, je aplikacija CimA⁴ (*Children Immunization App*); gre za evidenco o opravljenih cepitvah otrok, ki se premikajo iz države v državo ali pa živijo v begunskem centru, kjer se osebje menjuje. Omogoča sledenje in spremljanje o cepljenju več otrok, vsebuje podatke o cepivih in navaja jordansko cepilno shemo (razvit in preizkušen je bil v centrih v Jordaniji). Prenosljive bolezni bi namreč lahko poudarili kot drugo izmed dolgoročajših zdravstvenih težav oseb na poti. Seveda ne v populistično diskriminacijskem smislu dojemanja beguncev kot kužnih oseb, ki prenašajo bolezni med domačo prebivalstvo evropskih držav, temveč kot dela prebivalstva, ki je zaradi življenja v slabih higienskih pogojih in v nagnetenih begunskih centrih, ki so posledica neu-

3 <https://sites.google.com/view/doctorxweb/home>

4 <https://ieeexplore.ieee.org/document/9035211>

rejenih migracijskih politik, podvržena hitrejšemu prenašanju in širjenju prenosljivih bolezni znotraj centrov. Življenjske okoliščine so temu delu prebivalstva onemogočile skrb za nekaj, kar je pri nas že samoumevno, in se posledic obdobja, ko še ni bilo tako, več ne spomnimo. Namreč cepljenja.

Posttravmatske motnje in duševne bolezni na splošno so še eden izmed vidikov, ki kažejo na nepriviligiranost ljudi na poti, saj gre za pogoste bolezni med to skupino prebivalstva, ki se jim ne posveča dovolj pozornosti, hkrati pa za to tudi ni neomejenih možnosti. Število prostovoljcev je (sploh trenutno) namreč zelo majhno, kar je posledica preventivnih ukrepov držav v času epidemije covid-19, iz istih razlogov pa so ljudje na poti ujeti v taboriščih ob ustavljenih in upočasnjenih postopkih za pridobitev azila. Vse skupaj vodi v širjenje množic ljudi, ki so vedno bolj obupane in preživljajo travmatično obdobje brez možnosti iskanja pomoči. Tudi tukaj se porajajo ideje in se razvijajo aplikacije za pomoč osebam (HELP@APP),⁵ a duševno zdravje je skupaj z akutnimi stanji verjetno najboljši prikaz dejstva, da vsega digitalna orodja in sistemi ne morejo rešiti. Čeprav so namreč predstavljena orodja rezultat dobrih idej in namenov manjših organizacij ter raziskovanja in razvijanja glede na opažene potrebe in prepoznane težave, vseeno ne morejo rešiti negotovosti prihodnjega dne in občutkov nemoči, s katerimi se milijone ljudi srečuje vsak dan.

5 Golchert, Johannes et al. (2019). HELP@APP: development and evaluation of a self-help app for traumatized Syrian refugees in Germany – a study protocol of a randomized controlled trial. Pridobljeno s: <https://link.springer.com/article/10.1186/s12888-019-2110-y>

Kako se v Avstriji spoprijemajo z zaposlovanjem beguncev?

Anja Zafošnik

Velikokrat se radi zgledujemo po državah sosedah, predvsem po Avstriji. Pa naj bo to višina plače, gospodarstvo, ali vključevanje beguncev. Pa se Slovenija pri integraciji beguncev res lahko zgleduje po Avstriji?

Med letoma 2015 in 2016, ko je veliko število ljudi na poti prečkalo meje Slovenije, smo velikokrat slišali, da Slovenija ni njihova ciljna država. Hočejo v Nemčijo! Nekateri so vseeno ostali v Sloveniji in Avstriji. Če prihajaš iz obrobne vasice na meji z Avstrijo, ti vsakdo reče: pa saj če ne boš dobila službe v Sloveniji, še vedno lahko greš v Avstrijo. Res je, veliko ljudi iz obrobnih slovenskih vasic dela v Avstriji, veliko jih migrira na delo vsakodnevno, tako je bilo še pred covidom-19.

Avstrija se sooča z migracijami ne le kot država sprejemnica, temveč tudi kot tranzitna država. Po številu prosilcev za azil na prebivalca se uvršča na tretje mesto med državami sprejema v EU, takoj za Nemčijo in Švedsko (Migration Policy Centre and the Bertelsmann Stiftung, 2016). V prejšnjih letih je Javni zavod za zaposlovanje (AMS) v Avstriji veliko sredstev namenil za integracijo beguncev na trgu delovne sile, predvsem za učenje nemškega jezika. Deležniki procesa so prepričani, da je znanje nemškega jezika izjemno pomembno za nadaljnje zaposlovanje in da je treba s pridobivanjem kvalifikacij začeti takoj po končanem tečaju jezika.

»Težko je najti službo tukaj za vse nas. Država je mala. Najprej sem se morala naučiti nemško, potem sem se učila, potem dobila izobrazbo. Prvi dve leti

nisem prejela odgovora, ali sem upravičena do statusa begunke.» (intervjuvanka iz Irana, osebni intervju, 2019¹)

Predvsem pa je pomembno hitro priznavanje že pridobljenih kvalifikacij. Javni zavod za zaposlovanje (AMS), ki je odgovoren za politike na področju trga delovne sile, poudarja, da ne bi smeli usmerjati begunce v tista dela, ki zahtevajo nižje kvalifikacije samo zaradi pomanjkanja znanja nemškega jezika. Treba bi bilo upoštevati tudi njihova pridobljena znanja in izkušnje in si tako prizadevati za čim hitrejšo vključitev na trg delovne sile tudi za tiste osebe, ki opravljajo dela, za katera se zahtevajo višje kvalifikacije. Kompetence priseljencev analizira Javni zavod za zaposlovanje, kar je pomembno za kategorizacijo kvalifikacij in zagotavljanje informacij, kje nadaljevati usposabljanje in pridobivanje novih kompetenc.

»Sistem tukaj je zelo dober, mesto ti pomaga pri marsikaterih stvareh. Pomagajo ti pri priznavanju in pridobivanju certifikatov/potrdil. Od sistema sem prejel tudi različne ugodnosti in zdaj je čas, da tudi jaz pomagam financirati v sistem. Tako naj bi šle stvari. Ni lahkih služb, seveda so dobre in slabe stvari. Sistem tukaj je res dober, v tej organizaciji se počutim zares dobro. Seveda sem imel tudi slabe trenutke, ampak splošno gledano sem imel dobre izkušnje.« (intervjuvanec iz Sirije, osebni intervju, 2019)

Ena izmed dobrih praks v Avstriji je program prostovoljnega vključevanja in integracije, ki traja eno leto. Namenjen je osebam, ki imajo status begunca ali subsidi-

¹ Intervjuje sem opravila v sestavnem delu raziskovanja za magistrsko delo v Avstriji leta 2019 (opomba avtorice).

arne zaščite in od pridobitve njihovega statusa ni minilo več kot dve leti. Cilji programa so vključevanje v družbeno življenje, poučevanje nemškega jezika, izboljšanje možnosti za vstop na trg delovne sile s pridobivanjem različnih znanj na različnih poklicnih področjih, izboljšanje socialnih in medkulturnih kompetenc ter celostna integracija. Upravičenci, ki sodelujejo v programu, so upravičeni do minimalnega plačila. Program je podoben usposabljanju, ki ga poznamo tudi v Sloveniji, in sicer ga ima Zavod za zaposlovanje, ki nudi usposabljanje na delovnem mestu, vendar se ta program v Avstriji še dodatno osredotoča tudi na vključevanje priseljencev v okolje.

Pozitivna sprememba na področju zaposlovanja je tudi odstranitev nekaterih omejitev pri zaposlovanja prosilcev za azil, ki lahko vstopijo na trg delovne sile šest mesecev po vložitvi prošnje za azil.

Uspešna integracija beguncev na trg delovne sile je zelo odvisna tudi od pripravljenosti podjetij na vključevanje beguncev. Glede na raziskave (Migration Policy Centre and the Bertelsmann Stiftung, 2016) se kažejo pozitivne spremembe na tem področju, saj se predvsem večja podjetja že odločajo za zaposlovanje beguncev.

Pa je res vse tako dobro?

Zdi se, da je Avstrija lahko v nekaterih pogledih vzor pri integraciji beguncev, pa vendar obstaja še veliko zakonov in področij, ki bi se lahko v prihodnosti izboljšali, predvsem glede na samo izvajanje zakonov v vsakodnevnem življenju, kar je večinoma odvisno od ravnanja vlade. V zadnjih dveh letih je na primer zdajšnja vlada konkretno znižala sredstva za jezikovne tečaje beguncev. Po drugi strani pa je vztrajala pri kriteriju za ohranjanje socialne pomoči, da mora njihovo znanje nemškega jezika dose-

gati vsaj raven B2. Raven B2 pomeni tekoče razumevanje, pisanje in govorjenje nemškega jezika.

Naj sklenem z ugotovitvijo, da je Avstrija v številnih pogledih primer dobrega načina integracije beguncev, ampak kot lahko vidimo, je položaj beguncev v Avstriji odvisen tudi od političnega vzdušja v državi in kako populistično gledanje na to skupino vpliva na omejevanje njihovih socialnih, kulturnih, političnih in ekonomskih pravic.

Viri

Die Presse. (2018). Arbeitsmarktservice streicht Großteil der Deutschkurse. Pridobljeno s: <https://www.diepresse.com/5538879/arbeitsmarktservice-streicht-grossteil-der-deutschkurse>.

Migration Policy Centre and Bertelsmann Stiftung. (2016). From Refugees to Workers: Mapping Labour Market Integration Support Measures for Asylum-Seekers and Refugees in EU Member States Volume 2. Pridobljeno s: https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/user_upload/Studie_NW_From_Refugees_to_Workers_Vol2.pdf.

The Expert Council for Integration. (2019). Integration report. Pridobljeno s: <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/en/agenda/integration/integration-report.html>.

Globalno učenje za vzgojo strpnih globalnih državljanek in državljanov

Adriana Aralica, Platforma SLOGA

Konec oktobra 2020 so bili objavljeni rezultati Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev in učenek (Programme for International Student Assessment – PISA) o globalnih kompetencah.¹ Raziskava je pokazala, da slovenski petnajstletniki v primerjavi z vrstniki iz držav članic Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) v povprečju poročajo o podobni ravni zavedanja o različnih globalnih vprašanjih, spoštovanju ljudi iz drugih kultur, podobni ravni spretnosti razumevanja stališča drugih in spretnosti miselnega prilagajanja v novih okoliščinah. Vendar pa v primerjavi z mladostniki iz držav OECD v povprečju poročajo o zaznani nižji samoučinkovitosti pri pojasnjevanju globalnih vprašanj, slabšem zanimanju za spoznavanje drugih kultur, manj pozitivnem odnosu do priseljencev, slabši spretnosti medkulturnega dialoga in slabši odzivnosti na različna globalna vprašanja. Slovenski petnajstletniki so poročali tudi o manj pogosti vključenosti v posamezne dejavnosti, povezane z globalnim učenjem v šoli, v primerjavi z učenci iz držav OECD pa so poročali tudi o večji prisotnosti diskriminatornega vedenja učiteljev do učencev iz drugih kultur.²

Ti podatki so zagotovo zaskrbljujoči in kažejo na potrebo po drugačnem sistemskem načinu. V Sloveniji so

1 Dostopno na: https://www.pei.si/wp-content/uploads/2020/10/Globalne-kompetence_okt2020.pdf

2 Več informacij: <http://www.sloga-platform.org/slovenski-15-letniki-so-skupaj-s-sovrstniki-iz-66-drzav-v-raziskavi-pisa-2018-ocenjevali-lastno-globalno-kompetentnost/>

tematike človekovih pravic, razvoja in mednarodnega razvojnega sodelovanja, medkulturnega dialoga, strpnosti in migracij običajno vključene v okvir globalnega učenja³ v formalnem in neformalnem izobraževanju ter priložnostnem učenju. Globalno učenje je vseživljenjski proces učenja in delovanja, ki poudarja soodvisnost in posameznikovo vključenost v globalno dogajanje. Namen procesa je spodbujati posameznike in skupnosti za lastno prizadevanje in delovanje na področju obravnavanja ključnih skupnih izzivov človeštva. Tako izobraženi in usposobljeni aktivni državljani lahko z lastnim delovanjem ter delovanjem v okviru raznih organizacij prispevajo k bolj pravičnim in trajnostnim ekonomskim, socialnim, okoljskim in na človekovih pravicah temelječim državnim in mednarodnim politikam.

Globalno učenje je vključeno v Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030,⁴ ki so jo države članice Organizacije združenih narodov soglasno sprejele na vrhu o trajnostnem razvoju septembra 2015 v New Yorku, med podcilji 4. cilja trajnostnega razvoja (kakovostno izobraževanje) opredeljuje globalno učenje: »4.7 Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.« Cilji trajnostnega razvoja predstavljajo enako mnenje o človeškem dostojanstvu in dostojnem življenju ob spodbujanju blaginje v okviru omejitev varovanja planeta. Prepoznavajo, da mora biti odprava revščine usklajena z na-

3 Več informacij: <http://tuditi.si/globalno-ucenje/>.

4 Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/razvojno-sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf

Foto: Platforma SLOGA.

čini za doseg cilja, ki gradijo in vplivajo na gospodarsko rast in problematizirajo vrsto socialnih potreb, vključno z izobraževanjem, zdravstvom, socialnim varstvom in zaposlitvenimi možnostmi. Hkrati pa je prav tako treba obravnavati podnebne spremembe in varstvo okolja.

Platforma SLOGA je leta 2019 Centru za mednarodne odnose Fakultete za družbene vede naročila pripravo analize stanja globalnega učenja v Sloveniji,⁵ ki poudarja potrebo po jasnejši in celovitejši konceptiji definicij globalnega učenja (iz leta 2008) ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (iz leta 2007), saj sta obe nekoliko zastareli, hkrati pa ne odražata ideje Agende za trajnostni razvoj do leta 2030. Nevladne organizacije že vrsto let pozivajo k vključevanju globalnega učenja v sistem formal-

⁵ Vir: <http://tuditi.si/porocilo-analiza-podrocja-globalnega-ucenja-v-sloveniji-in-priporocila-za-nadaljnjo-krepitev-podrocja/>

nega izobraževanja. Globalno učenje je vključeno v nov strateški dokument na področju otrokovih pravic, Programu za otroke 2020–2025,⁶ ki ga je Vlada Republike Slovenije potrdila v začetku novembra 2020. V podpoglavju o vključujočem predšolskem in šolskem izobraževanju je vključen cilj spodbuditi aktivno državljanstvo otrok in vključiti globalno učenje v predšolsko in šolsko izobraževanje z umestitvijo globalnega učenja v novo belo knjigo o vzgoji in izobraževanju.

Globalno učenje je ključno orodje za utrjevanje razumevanja medsebojne povezanosti in povezav med človekovimi pravicami, cilji trajnostnega razvoja in migracijami. Četudi je svoboda gibanja temeljna človekova pravica, zapisana v Splošni deklaraciji človekovih pravic (13. člen), so aktualni migracijski tokovi v Evropi pogosto problematizirani v današnjem diskurzu. Vendar je mobilnost že od nekdaj sestavni del človeške narave in je vedno prispevala h gradnji ter krepitvi gospodarskega, socialnega in kulturnega bogastva sveta. Migranti pomembno prispevajo k razvoju njihovih izvornih in ciljnih držav s prenosom sredstev, spretnosti, tehnologije, modelov upravljanja, vrednot in idej. Medtem ko se javni diskurz v Evropi pogosto osredotoča na namenjanje sredstev mednarodnega razvojnega sodelovanja za omejevanje oziroma upravljanje migracijskih tokov: »[r]azvojna pomoč občutno vpliva na izboljšanje možnosti preživetja, dostopa do izobraževanja, prispeva k utrjevanju družbene enakosti in gospodarske rasti ter kot taka prispeva, da so dolgoročno migracije le izbira in ne nuja.«⁷ Rezultati raziskave PISA,

6 Vir: <https://www.gov.si/novice/2020-11-10-program-za-otroke-2020-2025/>

7 CONCORD Europe, 10 myths about migration and development. Pridobljeno s: https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2016/04/10myths_migration_development_EN_newversion.pdf.

ki poročajo o manj pozitivnem odnosu slovenskih mladostnikov do priseljencev, so vsekakor zaskrbljujoči, vendar lahko odražajo tudi manko načinov same države na področju komuniciranja o migracijah. Julija 2019 je bila sprejeta Strategija Vlade RS na področju migracij,⁸ vendar strateški dokument ne obravnava komunikacijskega vidika s ciljem razumevanja pojava.

Nevladne organizacije, ki delujejo na področju globalnega učenja, že vrsto let poudarjajo pomen globalnega učenja kot ključnega orodja za vključujočo trajnostno družbo. Številni projekti nevladnih organizacij si prizadevajo »odpirati oči in duha«, kar je namen globalnega učenja.⁹ Med temi je evropski projekt #MigratED, v katerem kot partnerska organizacija sodeluje Platforma SLOGA, ki je prejela nagrado za vseživljenjsko učenje kot najboljša praksa v kategoriji »učenje, ki opolnomoči«. Nagrado podeljuje Platforma za vseživljenjsko učenje (Lifelong Learning Platform – LLLP). Projekt si prizadeva razširjati dobre prakse globalnega učenja o vprašanih medkulturnega dialoga, migracij, človekovih pravic in trajnostnega razvoja ter ozaveščati mlade o človekovih pravicah in migracijah z uporabo digitalnih orodij, s tem pa prispevati k vključujočem izobraževanju tudi za otroke ter mlade z migrantsko preteklostjo. V okviru projekta so mladi pripravili kratke filme o migracijah. Kratki film¹⁰ učenk Osnovne šole Livada (Ljubljana) predstavlja zgodbe učencev in učiteljice njihove večkulturne šole, znane po vključevanju otrok iz priseljenjskih družin. Dijaki in dijakinje II. gimna-

8 Vir: <https://www.gov.si/novice/2019-07-18-strategija-na-podrocju-migracij/>

9 Več informacij o vlogi nevladnih organizacij v poročilu »Za trajnostni razvoj, ki nikogar ne pusti ob strani«: http://www.sloga-platform.org/wp-content/uploads/2020/09/PORO%C4%8CULO-NVO_SLO_NET_resize.pdf.

10 Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=QG4loVtf220>

zije Maribor so pripravili kratki film¹¹ o prisilnih migracijah z naslovom »Krokodilje solze«. Film opozarja na uničujoče posledice dolgotrajnih oboroženih spopadov v Siriji in Afganistanu. Zagovornika ciljev trajnostnega razvoja¹² v okviru Inštituta za afriške študije v kratkem filmu razmišljata o migracijah v vsakdanjem življenju. Lucija Tacer, mladinska delegatka pri Organizaciji združenih narodov, v kratkem filmu¹³ oriše, kako so migracije zaznamovale njeno življenje. Pripravljenih je bilo tudi več razmišljanj mladih o migracijah, med temi tudi soavtoric bloga #Ostanidoma – Migracije, begunci in covid-19.¹⁴ Filmska gradiva, ki so jih pripravili mladi, tako predstavljajo uporabna orodja za vrstniško učenje o migracijah, strpnosti in vključevanju v družbo. Vključujoče izobraževanje mora upoštevati potrebe najranljivejših učečih se, med katerimi so tudi migrantski in begunski otroci.

Cilji trajnostnega razvoja obljublajo, da ne bodo nikogar pustili zadaj. Globalno učenje je pomembno orodje za utrjevanje globalnih kompetenc mladih, za vzgojo strpnih globalnih državljanek in državljanov. Z utrjevanjem globalnih kompetenc so mladi opolnomočeni, da postanejo nosilci pozitivnih sprememb in da razvijajo sposobnosti za spoprijemanje z globalnimi izzivi.

11 Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=DHDypbH3Rfk>

12 Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=g7akoHEGZck>

13 Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=2SNqV-WAPGM>

14 Dostopen na: <https://virusnimameja.com/>

Others, Contagious: Peoples on the Margins of Society during the Covid-19 Crisis

Simona Zavratnik

#StayHome. A privilege not afforded to refugees and migrants on the route

How to maintain the physical distance of two meters or personal hygiene in a refugee camp made for 1,000 people but housing 7,000? What happens when you don't have a home or your »home« is not compatible with the currently desired manner of living? How does the world we are living in look like if the principle #stayhome is extended beyond dominant society to marginalized social groups? And most importantly, what kinds of solidarity and help characterize the Corona crisis and whether they will be carried on beyond it? These are the issues to which a group of researchers and students devoted the blog #Ostanidoma: Migracije, Begunci in Covid-19 1(#StayHome: Migrations, Refugees and Covid-19) – a platform for critical thoughts on social margins which primarily aims to draw attention to the vulnerability of people who cannot afford #lockdownbaking, #lockdownart or #lockdownfun because they simply do not have such an option. Apart from the local Slovenian perspective on those issues, we also analyse the issues of European borders and migrations in an attempt to encompass the global-local conglomeration of issues relating to vulnerable migrants on the route.

1 <https://virusnimameja.com/>

Others, contagious: people from the margins of society during the Covid-19 crisis

At the time of the universal call to #stayhome, this trendy motto should be supplemented with a warning that not all social groups have the luxury of isolating in a safe place sheltered from the pandemic. In late March 2020, some were calling attention to the homeless people in Ljubljana, the Slovenian capital, who had no option but to remain in the streets but were chased away from the doorsteps of certain shops even during the week preceding the imposition of quarantine, when the war for toilet paper started raging. It took the city council and NGOs some time before they managed to find a (temporary) solution for them.

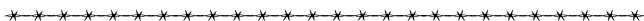
Similarly, migrant workers from Serbia stuck in Ljubljana gathered in the street, in front of the embassy where they spent several nights in the cold before they could move to a more comfortable accommodation provided for them in a sports hall. The convoy of people shunned by everyone – even their own country – was a sad sight: the tired and restless crowd maintaining barely any physical distance, only few wearing face masks. It was obvious that their main goal was to go home, to overcome a few remaining borders, a few hours separating them from their homes ... so that they could start to think about issues such as the virus, health, quarantine, the future. It is not possible to say who extended help, it looked like many of them did – relatives, the Orthodox Church, individuals, city council – anyone trying to reduce somewhat the shame of leaving probably hungry people to queue in the cold in front of the bureaucratic outpost of their country in the town centre.

Like homeless people, the stuck migrant workers could not make it without solidarity. As simple as that.

But what to say about #stayhome if you're a refugee? A refugee in an overcrowded camp which is a »quarantine« in its own right for the socially excluded people whose visibility is often disturbing for society. Humanitarian organizations and medical workers (e.g. Doctors Without Borders) have been warning about a pending catastrophe in refugee centres, for example in Bosnia-Herzegovina or in Greece. We spoke to a nurse working for a medical centre on the Greek island of Chios, who warned about the traps of the global shortage of care workers. Once the refugee centres run out of them, especially if medical workers become infected too, who will replace them and how will medical care on isolated islands be provided at all? It's not enough to say to people »wash your hands«. If you live in a refugee camp, there is a strong possibility that you don't have access to clean water or soap.

Foto: Katja Lihtenvalner.

Migrant workers: who will harvest the hops, who will pick the fruits?

At the beginning of the corona crisis, many migrant workers were trapped in foreign countries, or between borders. Some were left without jobs. But this is one aspect of the crisis. As a matter of fact, many frontline workers fighting the pandemic are members of the migrant population: nurses, doctors, cleaners, drivers ... it is thanks to these people that a complete shutdown of society could be avoided. It is thanks to their relentless work that we could breathe as a society. Yes, these are the people who we applauded from many balconies across Europe over the past weeks and months, starting with Italy.

Undoubtedly, migrant workers are exceptionally important for the functioning of contemporary societies. This is nothing new, but the pandemic and the accompanying social crisis should be seen as an opportunity to seriously reconsider the (re)evaluation of their work. It is necessary to look deeply into the model of »triple-D« jobs (difficult, dirty, dangerous), usually performed by migrants. In the last crisis that affected food supply chains in Europe, this issue transpired in Slovenia as the question of »who will harvest the hops if the borders are closed for migrant workers?«

In this case, borders are closed for everyone, not only migrants. The consequence was the emergence of the paradigm of non-mobility, which societies confronted with the Corona virus crisis fully accepted. What is needed above all in this situation is to accord the migrants and refugees the same treatment as accorded to citizens. If we respect that simple rule, all social actors will be winners. Some practices have been pointing to this direction. It is clear what needs to be done: the procedures for obtaining international protection should be simplifi-

ed and shortened, deportations should be stopped (not only temporarily!), temporary residence permits should be issued to enable refugees and migrants to access public healthcare, and their statuses should be regularized. The reason is not only the shortage of workers in agriculture in Western Europe. The Corona crisis clearly showed how unstable and vulnerable the food supply system is. This should lead to more just and more decent working conditions for those on whom the food on our plates largely depends.

The fact is – we are safe when everyone is safe. The volunteers helping refugees on their routes through Bosnia and Serbia have been pointing out that for refugees, the period of pandemic is especially difficult. Being removed from the public eye even before the pandemic, they became even more invisible and more ghettoized. It's a well-known fact that once they're invisible, the governments (and the media) do not need to deal with them, or the treatment of refugees is subordinated to the present goals of populist politics along the Balkan migration route or their destination country (for example in Italy).

Pandemic, migrants and new breeds of racism

But it is not only about the refugees and migrants from the classical group of »contagious Others.« The current pandemic has opened, in addition to many social issues, also the question of racism and particularly the emergence of new breeds of racisms – against the Chinese or generally Asian people, or even Italians, all of which reinforce classical racism. To be sick and dark-skinned can easily turn into a »fatal combination« in the USA, where the most affected groups are precisely ethnic minorities. This undoubtedly shows that we are not all in the same boat and that social inequalities matter! The question of whi-

ch new racisms and nationalisms will emerge from the pandemic and become entrenched on the global map and in local practices is definitely multi-dimensional, but the fact is that they should be considered in unison with public health policies. New breeds of racism in the wake of the Covid-19 pandemic have been observed on both the individual and systemic levels. They involve individual perceptions and responses to »contagious Others« but also the impacts of health policies in individual countries. The latter is very worrying, including from the perspective of the health of refugees.

Therefore, let me repeat once more: we are safe only when everyone is safe.

Vir

<http://senjournal.co.uk/2020/07/29/others-contagious-peoples-on-the-margins-of-society-during-the-covid-19-crisis/>

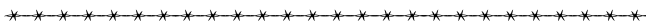
Anti-migrant, far-right and populist mobilisation along the Balkan route

Katja Lihtenvalner

Introduction

Greece has reached boiling point as a result of the steady influx of refugees and migrants, with over 1,2 million people arriving since 2014, intending to make a journey further north. For people fleeing war, poverty and repression in the Middle East, Africa, and Asia, the Western Balkan route has become one of the main paths into Europe. The sudden arrival of migrants and refugees generally found Balkan countries unprepared.

After Slovenia, Croatia and North Macedonia closed off their borders in early 2016, severely limiting the options for further travel deeper into Europe for the 50,000 plus refugees in Greece. These people found themselves stranded in Greece, approximately a third of them on islands, but many continue to make the perilous journey via this route. Since then, Slovenia has continued to tighten control at its borders with Croatia. It is gradually extending its fence along the border and mobilising additional police units, which increased the pressure on Croatia especially with regard to its borders with Bosnia and Herzegovina (BiH), and Serbia. Subsequently, another bottleneck was created, leaving the authorities in BiH's North-western Una-Sana Canton to cope with the majority of the 7,000–8,000 migrants who are in the country at any given time, according to an IOM estimate. A similar situation exists in Serbia's northern province of Vojvodina, resulting from Hungary's much larger fence along its southern border and its heavy-handed treatment of refugees.

The current impasse creates unsustainable and often inhumane conditions for everyone trapped behind these fences. Whilst the migrants are bearing the brunt of the consequences of this reality and the failures of the migration and asylum policy in Europe, the situation has also been poisoning the public opinion in the transit countries along the Balkan route, and further. There are two main competing narratives in the media and public discourse, which centre around what are often perceived as irreconcilable, zero sum concerns about the treatment and well-being of migrants, particularly the incidents of human rights violations and violence, and about the safety and security of local population and their property. While media and humanitarian organisations and human rights watchdogs are attempting to raise awareness about the alarming situation on the borders and in refugee camps and reception centres, far-right extremists and populists are using it to create a spectacle that allows them to cast themselves in a role of Europe's defenders.

This impasse is evolving into a »perfect storm«, in which a failing policy and inability to address the root causes of the problem, are creating opportunities for populists and extremists to advance their agendas, enabling criticism of political opponents and mobilisation of supporters.

This advisory brief presents an analysis of the efforts to influence public opinion, and the impact these have had on citizen-mobilisation in the region.

Border Pushback: The Ugly Face of the EU's Migration Policy

Disturbing reports about the levels of excessive force used against migrants and brutality committed by the Croatian police at the country's external border began to appear in public from 2016 onwards.

In 2019–2020, various Croatian and international human rights organizations, such as the Human Rights Watch, Amnesty International, the Centre for Peace Studies and Are You Syrious (AYS) have drawn attention to the Croatian border police's excessive use of violence. Countless international media including; Radio Free Europe, Al Jazeera Balkans, Deutsche Welle, and the Swiss public broadcaster SRF have also documented asylum seekers' testimonies of their treatment in Croatia. These reports, often corroborated by aid workers and physicians, reveal an unprecedented degree the level of brutality used by the Croatian border police in their treatment of migrants and refugees near the border with BiH. Croatian outlet Dnevnik was further able to obtain a testimony by a local police officer, largely confirming the wrongdoing of the border police. The Croatian police's track record of torture, humiliation, and abuse of asylum seekers, using practices such as spray-painting the heads of those caught attempting to cross the border with red crosses, or shooting at migrants is mounting.

Unfortunately, the Croatian police are not an exception, they are rather, the rule. The Border Violence Monitoring Network, which since 2016 has consistently monitored human rights violations at the external borders of the European Union, in its latest report from September 2020, documented 40 cases of pushbacks, affecting 1548 people in Greece and along the Balkan Route, including Romanian, Austrian and international (primarily Czech) police units in North Macedonia.

On 22 October, the EU Commissioner for Home Affairs, Ylva Johansson tweeted that after reviewing the Danish Refugee Council's report on the pushbacks by the Croatian police, she is planning to discuss the matter with the Croatian authorities.

Reviewing the comments, which speakers of the local languages (Bosnian, Croatian, Serbian) have left on the

media websites and their social media accounts under the reports about border police violence, it becomes evident that opinions are divided along the two main narratives. A sizeable portion of users seemingly enjoy the stories and cheer on the police violence, with comments such as »Go Croatia!«, »Bravo, Croatian police!« in reaction to reports on abusive practices. They often refer to the migrants using hateful and dehumanising language, branding them as ISIS terrorists or comparing them to a zombie invasion. Another category of internet user justifies the violent pushback on administrative grounds, using the (flawed) arguments of reciprocity and equivalence. They find it unfair that people are attempting to cross borders without documents when they similarly would not be allowed to enter other countries without valid travel documents. Finally, there are users who show empathy for migrants and often lash out at other commenters.

While migrants have to bear the brunt of the harassment by authorities, those attempting to help, or advocate for refugees, or report about the abuse become secondary targets. Both international and local journalists covering these stories were threatened or fined by the police while documenting the situation along the Balkan route. Nidzara Ahmetasevic, a Sarajevo-based journalist, in one incident saw police officers knocking down several migrants and refugees to the sidewalk and then taking them into a police vehicle. Police officers threatened Ahmetasevic with a fine, even after she identified herself as a journalist. An account of how authorities prevent access for journalists and obstruct their work, was described by Deutsche Welle journalist, Ajdin Kamber, who describes the experiences of being ejected from government buildings and being harassed by the police as he (and others) try to do his job. Human rights defenders and journalists who report on the situation in Una-Sana canton and mi-

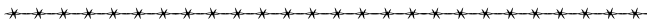
gration issues in the region are also viciously targeted online. Vanja Stokic, an editor-in-chief of the eTrafika.net portal, was threatened in the comments under a photo she posted on her Facebook profile. The commenter explicitly mentions »cutting off heads,« using numerous expletives for both the migrants and those who help them. Stokic reported it to the police and the suspect was arrested, though the prosecutor later dropped the case on the grounds that it does not meet the criteria to qualify as either the criminal offence of endangering security or incitement to hate and violence.

Media Stunts, Border Patrols, and Parliamentary Debates of Far-Right Extremists and Populists

The European far-right media also regularly report on the desperate situation in Greek refugee camps and tensions along the migration routes, weaponising the refugees' / migrants' suffering to spread anti-migration propaganda. After Turkey's President Recep Tayyip Erdogan opened the country's borders with eastern Greece, Austrian and German far-right extremists revisited their media-stunts playbook and in March, shortly before Greece went into coronavirus lockdown, they travelled to Greece to »report« about the situation at the Turkish/Greek border.

The CovertAction Magazine reported the first group of eight to ten people, most of them members of far-right Identitarian Movement from Germany, Austria, and Switzerland, arrived at the Greek border with Turkey on the Evros river in early March, followed by a trickle of several other individuals and groups, visiting Lesbos and the camp Moria, which continued up until August.

According to one of the activists, the purpose of these trips was to meet with Greek patriots, to show solidari-

ty and support. In reality, the images and footage from the trips were used to promote hateful propaganda, portraying refugees as invaders, »dangerous soldiers of Islam« who came to destroy Europe. The far-right activists used different social media platform for the promotion of these materials, creating videos and articles, using hashtags such as #IstandWithGreece and #niewieder2015.

In Slovenia, a group of anti-migration activists, consisting of assorted far-right extremists and ex-convicts, formed a paramilitary unit in 2018, named »Stajerska Varda« (Styrian Guard). Presenting itself as a civil initiative and a voluntary defence community, the group patrols the borders with Croatia and Italy with an objective to intercept migrants attempting to cross the border illegally. In September, the amendments to the State Border Control Law and the Law on the Protection of Public Order were adopted, prohibiting individuals and groups from »controlling the state's borders similar to police duties« but other than that, authorities did little to prevent the activities of these anti-migration vigilante patrols. As of today, Stajerska Varda continues their border interventions and is consistently promoting its anti-migration views and military-like activities on their Facebook page.

Groups with similar missions are also self-organising in Serbia. An informal group calling itself »Narodne Patrole« (People's Patrols) was handing out leaflets to migrants in the center of Belgrade, »informing« them that their freedom of movement is restricted due to frequent attacks on Serbian girls and women. The group has a very active Facebook presence and also uses other social media accounts for organizing public events, such as the recent »Let's clean the park« rally, advertised with a picture of a park with migrants in it. Another group engaging in similar activities is »Nacionalna obrana Levijatan« (National Defence Levijatan), a part of the wider Levijatan move-

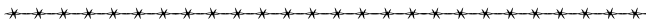
ment in Serbia that unsuccessfully ran in recent parliamentary elections. According to its leader, their goal is »to put migrants on notice when they are misbehaving, without using violence or harassing anyone.«

The far-right and populist anti-immigration activists visiting Greece's borders and refugee camps for a photo opportunity, patrolling the forests of Slovenia and streets of Serbia, exploit the current humanitarian crisis as an opportunity for self-promotion. They create a spectacle, using misleading and manipulative content to amplify their message, hoping to gain new supporters.

While the groups patrolling the borders or the streets in the countries along the Balkan route can be dismissed as fringe and most are, at least declaratively, disavowed by government representatives and parties in the EU countries won, have nevertheless, won seats in the national

Foto: Katja Lihtenvalner.

parliaments on vociferous anti-migration platforms. They have been normalising the narratives of migrant push-back and repressions, while preventing a humane, sustainable, EU-wide solution to migration.

The Austrian Freedom Party (FPÖ), a junior partner in the government between 2017 and 2019, regularly stirs domestic anti-migrant sentiment, running controversial ads in print media and online. The party leadership commonly refers to migration as »creeping Islamisation« and »population displacement.«

In Germany, the anti-migration, racist, and xenophobic rhetoric has helped the political party, »Alternative for Germany« enter the Bundestag in 2017 and become the largest opposition party. It appealed to voters with an overtly Islamophobic campaign and fearmongering around migration, although it recently fired a prominent figure, Christian Lueth, after he was recorded saying that migrants coming to the country could be shot or gassed.

In Croatia, the newly formed populist ethno-nationalist Homeland Movement, formed around the unsuccessful presidential candidate and popular singer Miroslav Skoro, entered the parliament in July this year, finishing third. Even though migration was not the dominant theme of the campaign, they are generally in favour of tough, restrictive migration policies. In Slovenia, where politicians are likewise distancing themselves from openly anti-migration rhetoric, their most important media mouthpieces are not. Specifically, most influential media around the leading conservative SDS party, such as online portals »Democracy«, tabloid »Škandal24.si,« and the TV channel Nova24.tv have been publishing Islamophobic content, using it with the aim of stirring outrage at covered children spotted in a park in the center of Ljubljana, warning against dangers to democracy by electing politicians with immigrant backgrounds, or ar-

guing that the Muslim immigrants' contribution to the society is to »bring third world diseases, danger of terrorist attacks, and sexual assaults on women.«

Dominik Nepp, a Viennese city councilor and the leader of FPO in Vienna, ran an ad in September, ahead of the State elections in Vienna, depicting a dark, masked figure with a knife in the background and a (white) woman screaming in fear in the forefront, accompanied by the following text »it is a fact that with the mass migration of 2015, Vienna became an absolute stronghold of crime.« He spent between 300–400 EUR on this particular message to reach between 80,000–90,000 people in Vienna. Between 28 Mar 2019–26 Oct 2020, his page spent over 200,000 EUR on Facebook ads. In May, he ran a series of ads targeting the entire Austria. According to the data provided by Facebook, his campaign spent between 15,800 to 22,295 EUR on only eight ads, each containing clear anti-migration and Islamophobic messages. One of the ads depicts a crowded inflatable raft boat, with a slogan »Sea rescue is human smuggling.« Another shows a young couple, the woman wearing a headscarf. The message on this ad simply reads — »stop the immigration«.

The Public Reacts: Online Mobilisation and Protests around Migration Issues

Many migrants stranded in the Una-Sana Canton, right outside the EU's external border between BiH and Croatia, have to live outside of officially designated reception centres, in appalling conditions, without electricity and water. The humanitarian crisis escalates periodically with worsening weather conditions and was this year further compounded by the COVID19 pandemic. To make matters worse, the reception centres were forcibly emptied

at the end of September, ahead of elections in November, ostensibly due to public pressure. The action was strongly condemned by the EU, which provides funding for these facilities.

Desperate, with nowhere to go the migrants are locked in a vicious cycle of mistrust, fear, and increasing violence with the local populations. The unmet and mismanaged public safety concerns of the local population on the one hand, and the basic needs of the migrant population on the other, are inevitably leading to friction between residents and people in transit, all of which is fueled by misinformation and propaganda by extremists and populists. Fear, in combination with anger towards authorities for not being able to solve the problem, contributes to the appeal of the anti-migration narrative. Public gatherings against migrants and refugees, are sometimes organized by the local politicians who use trumped up numbers related to reported crimes committed by migrants. In Bihac in August hundreds of citizens gathered in the town square and demanded that the authorities solve the problem of »irregular migrants and the prevention of the influx of new migrants in the region«.

Protests against migrants also happened in Velika Klada, a town about 10 kilometres from the Croatian border. Citizens also began to organise online, where closed Facebook groups with titles like »Stop the invasion of migrants« or »Stop illegal migrants« were created for and by local citizens to share information, news updates, and personal experiences related to the migrant crisis. For example, a piece of news published by a local portal about 30 migrants arriving by bus from Sarajevo in late August, violating the cantonal government's movement restrictions, was shared to a public page followed by over 50,000 people, where it inspired not only calls for violence and online hate speech, but also offline action.

Self-appointed vigilantes and groups are increasingly taking matters in their own hands, under the pretext of protecting safety of other and public order. Following news such as the one about new migrants' arrival circulating online, the situation in Velika Kladusa escalated. Locals began blocking traffic, intercepting buses, and dragging out migrants they found among the passengers. Bus and taxi drivers transporting migrants, as well as volunteers and aid workers were targeted after their personal details and photos were published in these private groups. Media also reported other violent incidents and a pervasive atmosphere of fear in town.

A man who was filmed as he assaulted a bus with migrants in Velika Kladusa was celebrated as a hero among anti-migrant activists, both at public gatherings and online. Also near Velika Kladusa, as a result of an arson attack with Molotov cocktails on a makeshift accommodation, five migrants were almost burned alive. Another migrant was seriously wounded with knife in Sarajevo in September and local man was arrested for attempted murder.

After the Europe's largest refugee camp, Moria (on the Greek island of Lesbos), burned to the ground in early September, thousands of people marched in the streets, of Berlin, Vienna, but also in other German cities such as Cologne, Munich, and Leipzig, as well as in Paris, France, calling on authorities to take in more of the over 12,000 who were left without a shelter since the fire. Protesters held up signs saying Wir haben platz/We have room, or EU-Politik tötet/EU Politics kills.

Conclusion

Public discourse and narratives around migration develop in the context of government action. The anti-migration public discourse and narratives thrive in a situ-

ation of government inaction and policy failure. While propaganda and misinformation also contribute to fueling resentment and mobilising action, civic engagement — both vigilante justice and acts of solidarity and altruism — is usually motivated by what the public perceives as lacking.

The complexity of the migration-related problems and the tainted history of attempts to solve them in Europe puts far right activists and populist politicians at a distinct advantage. As the ousted AfD spokesperson Christian Lueth aptly put it in an interview that cost him his position, the worse off Germany is, the better for his party.

On the one hand, the far-right parliamentary parties spend money on anti-immigrant ads on Facebook and in the print media, spreading misinformation and propaganda, and many alt-media outlets, are systematically pushing out stories to incite hate and violence, often using the infrastructure of social media platforms. Citizens using private groups are sharing these stories, fostering atmosphere in which calls to defend the communities have led to violence against migrants trapped in Bosnia and Herzegovina and Serbia. On the other hand, Initiatives such as COURAGE — Mut zur Menschlichkeit, attempting to bring people from the burnt down Moria to safety in Austria, through crowdfunding sustainable accommodation and care, show the existing capacity and the good will of ordinary citizens.

While policies to address the incitement of hate and violence on the platforms should be improved, they will do little to curb the migration-related violence as long as flashpoints and bottlenecks like Moria or camps in Una-Sana Canton in Bosnia Herzegovina continue to exist. The festering of humanitarian crisis at and outside of Europe's borders, the normalisation of the status-quo of squalid, inhumane conditions in refugee camps and the

EU's collective failure to effectively respond to the migration crisis have far reaching consequences. The EU Pact on Migration and Asylum announced on 23 of September, as the Commission's new approach to migration, in addition to solving technical hurdles of the asylum process, should also endeavour to shift the narrative around migration, thus far dominated by the far right and populist messages, in the direction of solidarity.

This article has been produced as part of the Resonant Voices Initiative in the EU, funded by the European Union's Internal Security Fund — Police.

Vir

Article was originally published on: https://resonantvoices.info/anti-migrant-far-right-and-populist-mobilisation-along-the-balkan-route/?fbclid=IwAR35s50RUA1pwQ06ulChTSXVzr6-OD2Tx6DIMTIUGuklybN_iJZFN0FcQQg

Izdajo javno dostopne e-knjige so sofinancirali: program Evropske unije Erasmus+, Ministrstvo za javno upravo in Platforma SLOGA (projekt #MigratED), program Evropske unije Erasmus+ in Zavod Voluntariat (projekt IC4LOP).

Tiskano izdajo knjige so sofinancirali: Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Raziskovalni program Sociološki vidiki trajnostnega družbenoprostorskega in kadrovskega razvoja Slovenije v Evropi (P5-0181) in Mestna občina Maribor.

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO

migratED

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

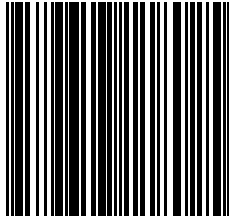
SLOGA
SLOVENIAN GLOBAL ACTION

V publikaciji *#Ostanidoma. Migracije, begunci in covid-19* smo zbrale razmišljanja o migracijah in družbenem obrobju v obdobju pandemije covid-19. Članice kolektiva blogerk – Simona, Sanja, Špela, Anja, Klara in še ena Špela – smo od prve karantene, natančneje od 7. aprila 2020, objavljale zapise na blogu in jih konec leta 2020, med drugo karanteno, uredile in pripravile za bralstvo v tem zborniku.

Analize člankov obravnavajo ljudi na poteh: migrante, ki so ostali ujeti med zaprtimi nacionalnimi mejami; begunce, ki so v času zdravstvene krize postali še bolj družbeno nevidni; delavce migrante, ki so v prvih vrstah boja proti pandemiji; izključene druge, kužne druge, zaznamovane druge ... vse tiste torej, ki jih je pandemija še bolj utrdila v zaznamovanosti na družbenem obrobju.

Nedvomno slogan *#ostanidoma* ni privilegij beguncev in migrantov na poteh. Jasno sporočilo zapisov, ki prečijo karantensko leto 2020, je: varni smo le, ko smo lahko varni vsi.

ISBN 978-961-7118-02-5

9 789617 118025

Cena: 25 €

f r o n T i e r
TEORIJA**KULTURNICENTER**
Maribor